

UNIVERZITET SINGIDUNUM

DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE – MASTER STUDIJE

Beograd, Danijelova 32

MASTER RAD:

Uloga računovodstva u korporativnom odlučivanju sa posebnim osvrtom na uticaj računovodstvenih politika na bilanse

Mentor:

Prof. dr Goranka Knežević

Kandidat:

Miloš Vrhovac
400694/2011

Beograd, 2014 godina

SADRŽAJ

1	Uvod	- 5 -
2	Istorijski razvoj računovodstva	- 7 -
2.1	Računovodstvo – definisanje i njegovi sastavni delovi.....	- 7 -
2.2	Računovodstvene informacije	- 8 -
2.2.1	Korisnici računovodstvenih informacija	- 9 -
3	Korporacije	- 10 -
3.1	Korporacije u SAD-u	- 10 -
3.2	Karakteristike korporacija.....	- 11 -
4	Korporativno upravljanje.....	- 11 -
4.1	Pojam korporativnog upravljanja.....	- 12 -
4.2	Principi korporativnog upravljanja	- 13 -
4.3	Osnovna pitanja korporativnog upravljanja	- 13 -
5	Nacionalna strategija za unapređenje kvaliteta korporativnog finansijskog izveštavanja u Srbiji za period od 2011. Do 2020. Godine	- 15 -
5.1	Razlozi za donošenje strategije	- 15 -
5.2	Strategijski cilj	- 16 -
6	Primena marketinga u korporacijama i korporativna društvena odgovornost	- 17 -
6.1	Uloga odnosa s javnošću	- 17 -
6.2	PR aktivnosti	- 17 -
6.3	Korporativni tržišni odnosi s javnošću	- 18 -
6.3.1	Korporativni odnosi s javnošću.....	- 18 -
6.4	Direktni marketing	- 19 -
6.5	Internet marketing	- 19 -
6.6	Lična prodaja	- 20 -
6.7	Osnovne odluke	- 20 -

6.8	Izbor instrumenata za unapređenje prodaje potrošačima	20	-
6.9	Donošenje odluke o tome da li poslovati u inostranstvu	21	-
6.10	Donošenje odluke o tržištima na koja će se ući	22	-
6.11	Korporativna društvena odgovornost	23	-
6.11.1	Legalno ponašanje.....	23	-
6.11.2	Etika u poslovanju.....	23	-
6.11.3	Društveno odgovorno ponašanja	24	-
7	Uloga odbora za reviziju u korporativnom upravljanju.....	24	-
7.1	Uloga, konstituisanje i funkcionisanje odbora za reviziju	24	-
7.1.1	Uloga odbora za reviziju.....	25	-
7.1.2	Konstituisanje odbora za reviziju	25	-
7.1.3	Funkcionisanje odbora za reviziju	26	-
7.1.4	Nadležnost odbora za reviziju	27	-
7.1.5	Nadzor finansijskog izveštavanja	27	-
8	Značaj i uloga računovodstva u korporativnom upravljanju	28	-
8.1	Uvod	28	-
8.2	Značaj i uloga računovodstva u načelima korporativnog upravljanja OECD-a.....	29	-
8.2.1	Svrha načela korporativnog upravljanja	29	-
8.3	Pozicioniranje uloge računovodstva u procesu odlučivanja	30	-
8.3.1	Kakvu potporu odnosno ulogu računovodstvo daje pojedinoj poslovnoj funkciji?.....	30	-
8.4	Računovodstvo kao sistem	31	-
8.5	Upravljanje računovodstvom u korporaciji	32	-
8.5.1	Organizacija računovodstvene funkcije	32	-
8.6	Sadržaj načela korporativnog upravljanja	32	-
8.6.1	Osigurati temelj za efikasan okvir korporativnog upravljanja	33	-
8.6.2	Prava akcionara i ključne vlasničke funkcije	33	-
8.6.3	Pravedan tretman akcionara	34	-
8.6.4	Uloga poverioca u korporativnom upravljanju.....	34	-
8.6.5	Objavljivanje i transparentnost	34	-

8.6.6	Odgovornost uprave	- 35 -
8.6.7	Finansijsko izveštavanje	- 35 -
8.6.8	Mesto i uloga računovodstva i računovodstvene profesije u Načelima korporativnog upravljanja.	- 36 -
8.7	Instrumenti finansijsko-računovodstvenog izveštavanja o stanju i uspehu korporacija	- 38 -
8.8	Merenje performansi	- 39 -
8.9	Izbor računovodstvenih metoda i procena	- 39 -
9	SPECIJALNI BILANSI	- 41 -
9.1	Bilans osnivanja.....	- 41 -
9.2	Bilans promena pravne forme	- 42 -
9.2.1	Tranformacija bez promene vlasnika.....	- 42 -
9.2.2	Transformacija sa promenom vlasništva	- 42 -
9.3	Bilans fuzije.....	- 43 -
9.4	Bilans saniranja.....	- 43 -
9.4.1	Saniranje u širem smislu	- 44 -
9.4.2	Saniranje u užem smislu	- 44 -
9.5	Bilans razdvajanja.....	- 44 -
9.6	Likvidacioni bilans	- 45 -
9.6.1	Postupak likvidacije preduzeća	- 46 -
9.6.2	Sačinjavanje likvidacionog bilansa	- 46 -
9.7	Bilans likvidnosti.....	- 46 -
9.8	Bilans poravnanja	- 47 -
9.9	Stečajni bilans.....	- 48 -
9.9.1	Sačinjavanje stečajnog bilansa	- 49 -
9.9.2	Stečajna masa i raspoređivanje poverilaca	- 49 -
10	RAČUNOVODSTVENE POLITIKE.....	- 51 -
10.1	Ciljevi računovodstvenih politika	- 51 -
10.2	Razlozi za uvođenje standarda	- 52 -
10.2.1	Istorijski razvoj standarda.....	- 52 -
10.3	Principi na kojima se zasnivaju računovodstvene politike.....	- 53 -

10.3.1 Uticaj i područja primene računovodstvenih politika	- 54 -
10.4 Međunarodni računovodstveni standard 8 – Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške	- 55 -
10.4.1 Definisanje računovodstvenih politika prema MRS/MSFI	- 55 -
10.4.2 MRS i MSFI kao okvir za računovodstvene politike.....	- 56 -
10.4.3 Izbor i primena računovodstvenih politika	- 56 -
10.4.4 Doslednost računovodstvenih politika	- 57 -
10.4.5 Promena računovodstvenih politika.....	- 57 -
10.5 Obelodanjivanja vezana za promene računovodstvenih politika.-	60 -
11 BS-UGO OPREMA.....	- 60 -
11.1 Otpis potraživanja	- 61 -
11.2 Promena računovodstvene politike- otpis potraživanja	- 62 -
11.3 Međunarodni računovodstveni standard MRS 2 – Zalihe.....	- 66 -
11.4 Nabavka robe.....	- 67 -
11.5 Promena računovodstvene politike - RUC	- 69 -
12 Zaključak.....	- 76 -
Literatura.....	- 78 -

1

Uvod

U ovom radu osvrnućemo se na sam razvoj računovodstva, njegov nastanak, kako se ono razvijalo tokom vremena, zatim ćemo se osvrnuti na na pojam i značaj specijalnih bilansa, kao i na samo istorijsko postojanje i ulogu računovodstvenih politika, kao i kako su se one razvijale tokom vremena. Takođe ćemo pridati pažnju na razvoju korporacija, kako u SAD-u tako i u Evropi, objasnićemo osnovna načela korporativnog upravljanja i prikazati nacionalnu strategiju u državi Srbiji vezano za unapređenje korporativnog izveštavanja i upravljanja.

Osnovni problem koji ćemo istražiti i za koji ćemo pokušati da nađemo rešenje jeste kako to računovodstvo utiče na korporativno upravljanje, kao i koja je njegova uloga u donošenju korporativnih odluka, zatim ćemo istražiti i problem za koji ćemo pokušati da nađemo rešenje jeste kako to računovodstvene politike utiču na sastavljanje bilansa, kako njihova primena može uticati na rezultat preduzeća i samo poslovanje, kao i njihovu regulativu u međunarodnim finansijskim standardima, kao i koja je uloga računovodstva i računovodstvenih politika u donošenju odluka. Prema savremenim ekonomskim paradigmatama, naročito je aktuelan problem standardizovanja računovodstva, jer računovodstvo nije u svim državama isto. Zbog toga se korporacije mogu naći u određenom problemu prilikom ulaganja u nova tržišta, jer one ne mogu biti sigurne na koji način su se vrednovala određena sredstva ili na koji način je vršena amortizacija tih sredstava, koje su tehnike obračuna materijala korišćene.

Aktuelnost ove teme i njenog izučavanja ogleda se u tome da je u savremenoj ekonomiji veoma bitno na koji način su neke odluke i stavke računovodstveno objašnjene i opravdane. U današnjoj savremenoj ekonomiji svedoci smo propadanja mnogih firmi, pa čak i giganta kao što je bio Enron samo iz razloga što računovodstveno određene odluke i postavke nisu tumačene na pravi način, a njihov uloga i značaj u korporacijama je bio veliki, veliki do te mere da je njihovo pogrešno tumačenje dovelo do propasti.

Predmet ovog izučavanja jeste uloga i značaj računovodstva i računovodstvenih politika na korporativno upravljanje, kao i na prikazivanje u bilansima, uticaj računovodstva na korporacije, na donošenje odluka u korporativnom upravljanju. Predmet istraživanja ovog rada zahteva primenu određenih metoda kako bi se došlo do relevantnih i tačnih podataka. Metode koje se koriste u radu su:

- Osnovne analitičke metode, koje zahtevaju primenu sledećih metoda: metod apstrakcije, analize, specijalizacije.
- Osnovne sintetičke metode: generalizacije, sinteza i konkretizacija
- Opštenaučne metode i primenu sledećih metoda: hipotetičko-deduktivnu, komparativnu, statističku.

Primenom ovih metoda, moguće je validno ostvarenje naučnog i društvenog cilja. Pristup izučavanju je integrativan, sintetički, na taj način da se ni jednom metodološko pristupu ne daje prednost, nego su svi metodi podjednako zastupljeni.

Od metoda prikupljanja podataka primenićemo analizu dokumenata i to na dva nivoa:

- na nivou primarnih i
- na nivou sekundarnih izvora informacija.

Značaj ove teme je da pokaže u kojoj meri računovodstvo može dovesti do različitih odluka tokom korporativnog upravljanja, kako ono može da utiče na celokupan rad korporacije i koliki je njegov uticaj na uspešnost korporacija. Očekivani doprinos ovog rada ogleda se u značaju koje računovodstvo ima u današnjim ekonomskim i tržišnim tokovima.

Teorijski značaj ovog istraživanja predstavlja analiza teorijskih saznanja o uticaju i ulozi računovodstva u korporativnom odlučivanju.

Ciljevi ovog rada su **naučni i društveni**.

Naučni cilj predstavlja opis i praćenje računovodstva i računovodstvenih politika i njihov uticaja na korporacije.

Društveni cilj ovog rada je da pomogne u radu korporacije kroz shvatanje uloge i značaja računovodstva u korporativnom upravljanju.

U istraživanju polazimo od **generalne hipotetičke** tvrdnje da računovodstvo u savremenim ekonomskim uslovima mora da se vodi po Međunarodnim standardima računovodstva, odnosno po Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja. Ovu našu generalnu hipotetičku tvrdnju operacionalizujemo preko sledećih hipoteza:

- Savremeno računovodstvo se mora primenjivati po Međunarodnim računovodstvenim standardima
- Na korporacije i na korporativno upravljanje deluju i zakonske norme ali i istovremeno norme koje je propisala korporacija
- Sprovođenje nacionalne strategije utiče na korporativno upravljanje.
- Svetska ekonomska kriza snažno utiče na računovodstvo kao nauku, posebno u domenu njegove primene u korporativnom upravljanju
- Uticaj marketinga na korporativno upravljanje i korporativna odgovornost
- Značaj odbora za reviziju u korporativnom upravljanju.

:

2

Istorijski razvoj računovodstva

Računovodstvo je jedna od najstarijih, ako ne i najstarija ekonomska disciplina. U sledećih par koraka pokušaćemo da prikazemo razvoj računovodstva kroz periode:

- Prvi tragovi računovodstva datiraju još 3800 godine p.n.e. i javljaju se u starom Vavilonu, u Hamurabijevom zakoniku.
- Drugi deo razvoja računovodstva predstavlja njegovo razvijanje u starom Rimu, kroz beleženje kredita od strane zelenaša¹ u II veku.
- U XII veku dolazi do uvođenja arapskih brojeva umesto rimskih što predstavlja značajnu promenu i za računovodstvo.
- Godine 1494. Luka Pačoli izumeo je sistem dvojnog knjigovodstva koji i danas predstavlja osnovu računovodstva.
- U periodu od XVIII do XX veka industrijska revolucija dovodi do povećanog interesovanja za informacijama koje su neophodne za upravljanje preduzećem pa se postepeno razvija i metodologija računovodstva.
- Kraje XX i početak XXI veka označava se kao period globalizacije i harmonizacije računovodstva u celom svetu, pa tako i kod nas.

Pojam knjigovodstvo potiče iz srednjeg veka kada se knjigovodstvena evidencija vodila u povezanim knjigama. Za razliku od toga, danas se knjigovodstvena evidencija vodi na slobodnim listovima-karticama, računima, te se smatra da je primereniji termin računovodstvo.

Kao jedna od opšteprihvaćenih definicija računovodstva je definicija Komiteta za terminologiju američkog Instituta javnih računovođa po kojoj je: „Računovodstvo je nauka o beleženju i klasifikovanju poslovnih transakcija i događaja, primarno finansijskog karaktera i veština sastavljanja značajnih izveštaja analize i interpretiranja ovih transakcija i događaja i prenošenja rezultata licima koja moraju doneti odluku ili dati ocenu“.

2.1 Računovodstvo – definisanje i njegovi sastavni delovi

Poslovanje preduzeća sastoji se iz niza paralelnih i sukcesivnih procesa u kojima učestvuju njegovi zaposleni, koristeći raspoloživa im sredstva. U zavisnosti od toga ko su učesnici u procesima razlikujemo interne i eksterne procese.

Eksterne procese preduzeća predstavljaju uspostavljanje odnosa sa partnerima, kako na tržištu koje je vezano za nabavku tako i za ono koje je vezano za prodaju.

Interni procesi su oni procesi koji se odvijaju samo unutar kompanije odnosno preduzeća. To su pre svega procesi proizvodnje.

¹ Zelenašenje- Termin koji datira iz davnih vremena, kada su nakupci kupovali od siromašnih seljaka žito koje je još zeleno po jako niskoj ceni, a kasnije ga prodavali po znatno većoj i na taj način ostvarivali veliku zaradu.

Odvijanjem eksternih i internih procesa, kompanija ostvaruje svoje finansijske rezultate, a to su gubitak ili dobitak. Osnovni cilj svakog preduzeća jeste ostvarivanje dobitka, ali i njegovo maksimiziranje iz perioda u period. Ostvarenje ovog cilja donosi pretpostavku o postojanju podataka o tome kako se poslovanje odvija, da li ono napreduje, nazaduje ili pak stagnira. Sa razvojem ovih potreba došlo je i do razvoja računovodstva kao neke vrste podfunkcije upravljanja, koje sa svojim informacijama pomaže kako u planiranju tako i u kontroli poslovanja.

Postoji nekoliko mišljenja o tome kako se računovodstvo može rasčlaniti. Najčešće je to prema grupi srodnih poslova i to:

1. Finansijsko knjigovodstvo sa pripadajućim analitičkim knjigovodstvima i bilansom – predstavlja sastavni deo računovodstva i ono je njegova računska osnova.
2. Obračun troškova – predstavlja pre svega pogonsko knjigovodstvo i kalkulaciju cene koštanja sa zadatkom obuhvatanja, raspodele i alokacije troškova.
3. Računovodstvena kontrola – predstavlja ispitivanje ispravnosti izvođenja propisanih radnih i metodoloških postupaka.
4. Računovodstveno planiranje i analiza – bavi se prikupljanjem, obradom i prezentovanjem podataka koji se odnose na buduće poslovanje.

2.2 Računovodstvene informacije

Kako bi što bolje objasnili sam termin računovodstvenih informacija prvo ćemo objasniti šta predstavljaju računovodstveni podaci. Računovodstveni podatak je podatak proizišao iz računovodstvene obrade, koji izražava neutralno i svesnu činjenicu. Računovodstvena informacija je učinak obrade tih podata koji su problemski orijentisani i kao takvi predstavljaju podlogu za donošenje poslovnih odluka.

Računovodstvene informacije su najčešće u vidu računovodstvenih i finansijskih izveštaja i to :

1. Finansijski izveštaji su uglavno obrasci na kojima je prikazano učinak računovodstvene obrade podataka. Tu se pre svega misli na paket finansijskih izveštaja koji su zakonski obavezni, a to su bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o promenama na kapitalu, izveštaj o tokovima gotovine i napomene uz finansijske izveštaje.
2. Računovodstveni izveštaji su neka vrsta dopune uz finansijske izveštaje sa ciljem što potpunijeg informisanja. Oni se mogu sastavljati redovno, odnosno na neki određeni period ili se mogu sastavljati prema potrebama.

2.2.1 Korisnici računovodstvenih informacija

Korisnici računovodstvenih informacija mogu biti eksterni i interni.

Eksterni korisnici računovodstvenih informacija su :

- Država i njeni organi – to su finansijske inspekcije, uprave prihoda, poreska i ostale uprave koje će tražiti informacije radi sagledavanja pravilnosti obračuna i uplate poreza, carina i drugih taksi i poštovanja propisa.
- Banke – One koriste računovodstvene informacija pre svega kako bi sagledale likvidnost i solventnost kompanije, kao i informacije na osnovu kojih bi mogle da sagledaju kretanje klijenta u budućnosti radi što bolje procene prilikom davanja kredita.
- Ostali poverioci – tu se pre svega misli na dobavljače koji koriste ove informacija kako bi sagledali likvidnost partnera i na taj način uskladili svoju ponudu i dinamiku plaćanja.
- Statistički zavodi, privredne komore i dr.

Interni korisnici informacija su oni korisnici koji su zaposleni u samoj kompaniji pre svega to su :

- Vlasnici – oni su zainteresovani pre svega o informacijama na osnovu koji će moći da projektuju svoje procene o budućim ulaganjima, njihovom riziku ali ih takođe interesuju tekući poslovi.
- Rukovodioci – njih interesuju informacije o ostvarenom finansijskom rezultatu, potom o efektima poslovnih odluka u dr.
- Stručne službe – pre svega ih interesuju informacije o stanju i kretanju svih ili pojedinih sredstava i izvora sredstava, o odvijanju nekih procesa i dr.
- Zaposleni – interesuju ih informacije o zaradama.

Vrlo važna stavka računovodstvenih informacija je njihov kvalitet. Da bi korisnici bili zadovoljni informacijama one pre svega moraju da budu :

- Istinite – istinite informacije su one koje proizilaze i verodostojnog knjigovodstvenog dokumenta.
- Korisne za odlučivanje – da bi bile korisne za odlučivanje moraju da budu adekvatne i pouzdane.
- Razumljive – da bi bile razumljive informacije moraju da budu prilagođene nivou stručnosti i znanja korisnika kako bi njihov zadržaj bio lako protumačen.
- Ekonomične – podrazumeva da se na njihovo prikupljanje, obradu i interpretaciju utroše minimalna sredstva.

3 Korporacije

Korporacija ili kompanija je pravno lice, koje često ima slična prava kao i fizičko lice: da poseduje imovinu, zadužuje se, tuži ili bude tužena. Njena svrha je sjedinjavanje, grupisanje poslovnih interesa i predstavlja najčešći oblik poslovnog udruživanja.

Ova definicija sačinjena je po zapadnoj teoriji, gde je postojala duga zakonodavna praksa koja se bavila pravima i obavezama individualnih trgovaca. Politička ekonomija na teritorijama bivše Jugoslavije najradije koristi pojam preduzeće i više ga tretira kao ekonomsku kategoriju.

Reč "korporacija" potiče od latinskog corpus (telo), predstavljajući "telo sačinjeno od ljudi"; to je grupa ljudi ovlašćena da deluje kao pojedinac (Oxford English Dictionary). Reč universitas, takođe je korištena da predstavlja grupu ljudi ali se danas pre svega odnosi na grupu učenjaka. U Velikoj Britaniji i Republici Irskoj, ovaj pojam se odnosio i na organe lokalnih vlasti koji su upravljali određenim gradskim oblastima, slično mesnim zajednicama. Nakon 1973. godine u Velikoj Britaniji, i od 2001. godine u Republici Irskoj, uveden je novi termin "savet". Samo je Londonska korporacija zadržala stari naziv.

U svakodnevnom, kolokvijalnom, govoru, korporacija se odnosi na privredni subjekt koji posluje u skladu sa vladinim pravnim okvirima.

Crkve kao i različite interesne grupe (neprofitne ili dobrovoljne organizacije ili asocijacije), gradovi i lokalne samouprave (koje se mogu nazvati i "javne korporacije"), takođe imaju, istorijski utemeljen, korporativni identitet.

3.1 Korporacije u SAD-u

Korporacija je pravno lice i oporezuje se posebno od svojih vlasnika koji se nazivaju deoničari ili akcionari. Korporacija može da poseduje imovinu u svoje ime i može da obavlja poslove u svoje ime. Takva imovina i poslovi su odvojeni pravno od imovine i poslova vlasnika korporacije, akcionara. Akcionari su uložili određeni kapital ili imovinu u takvu kompaniju i vrednost tog kapitala je ograničenje odgovornosti od strane akcionara. Akcionari nisu dužni da plate dugove niti račune koji pripadaju korporaciji, već to korporacija mora sama da plati i podmiri iz svojih vlastitih sredstava. U slučaju konkursa korporacije, odgovornost ne prelazi na njene vlasnike, akcionare²

Korporacija, kao i svaka druga bazirana kompanija je dužna da:

- da vodi knjigovodstvo o stanju svoje imovine i poslovanja,
- da vodi uredno dokumente o imenovanju direktora ili službenika,

² [http:// www.offshore-service.biz](http://www.offshore-service.biz) od srede 28. Marta 2012. God.

- da vodi uredno dokumente o odlukama korporacije da plaća poreze.

3.2 Karakteristike korporacija

Osnovni cilj korporacije je tržišno poslovanje i ostvarivanje profita. Većina korporacija se nalazi u privatnom vlasništvu. U praksi razvijenih tržišnih zemalja korporacije funkcioniraju kao dugotrajna i veoma stabilna preduzeća.

U korporacijama je razgraničeno vlasništvo nad kapitalom od upravljanja preduzećem. Korporacije vode dobro obučeni, plaćeni i motivisani menadžeri čija je glavna motivacija visoka zarada. Vlasnici korporaciju (oni koji poseduju njene akcije) imaju ograničenu odgovornost. Oni nisu lično odgovorni za njeno poslovanje, kao ni za njene dugove i obaveze, to je kao što smo već rekli obaveza same korporacije, jer je ona zapravo subjekt poslovanja. Vlasnici akcija odgovornost i uticaj na njeno poslovanje snose samo u visini vrednosti svojih akcija. Jedna od prednosti same korporacije je i njena jednostavna promena vlasništva. Delovi korporacije nemaju sopstvena sredstva, niti kapital – kapital i sredstva kojima oni raspolažu, pripadaju korporaciji. Autonomija poslovnih jedinica korporacije je najčešće veoma visoka, ona je izražena u tzv. diversifikovanim korporacijama. Profitni centri i poslovne jedinice u ovim korporacijama funkcioniraju kao zasebno organizovana preduzeća čak i samostalno obavljaju i takve funkcije kao što su istraživanja i razvoj, planiranje, marketing...

Kao upravljačke organe korporacija ima: grupu akcionara, upravni i nadzorni odbor.

4 Korporativno upravljanje

Korporativno upravljanje, kao skup mehanizama kojima se jedna korporacija vodi, raste i razvija na tržištu, od fundamentalnog je značaja za razvijene zemlje sveta (Sjedinjene Američke Države - SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo - UK, Nemačka, Kanada, Francuska i Japan)³

Korporativno upravljanje, tj. upravljanje privrednim društvima predstavlja strukturu procesa kojima se privredna društva usmeravaju ka bržem i održivom ekonomskom rastu.

Korporativno upravljanje predstavlja zajednički izraz za skup propisa i različitih dozvoljenih pristupa privrednih društava, koja im omogućavaju unapređenje poslovanja, privlačenje finansijskih sredstava i najboljih kadrova. Korporativno upravljanje u suštini, označava način na koji se upravlja preduzećem i njegovim strukturama, poslovnim politikama, kulturom i načinom na koji se uspostavljaju odnosi sa svim licima koja su od značaja za razvoj preduzeća.

³ Đorđević M. (2005), Korporativno upravljanje: geneza, modeli i problemi, Ekonomski fakultet Subotica, Subotica, str.213

Dobro korporativno upravljanje preduzeću omogućava da premosti razlike i uspostavi ravnotežu između interesa onih koji upravljaju preduzećem i njegovih vlasnika - akcionara, istovremeno uvažavajući poverenje investitora, kreditora, zaposlenih i kupaca što predstavlja jedinu stabilnu osnovu razvoja i dugoročnog prisustva na tržištu.

Kvalitet korporativnog upravljanja je važan pokretač porasta vrednosti za akcionare i ukupnog rasta privrede. Kompanije sa jakim sistemima upravljanja obično imaju bolje rezultate, veću zaštitu investitora i stoga ih berza više ceni.

4.1 Pojam korporativnog upravljanja

Iako se kompanijama uvek upravljalo na jedan ili drugi način, ozbiljnije rasprave o korporativnom upravljanju u Velikoj Britaniji započele su tek krajem 80-ih i početkom 90-ih godina prošlog veka. U tom periodu došlo je do neočekivanog propadanja određenog broja kompanija, zbog nepravilnosti u finansijskom izveštavanju.

Pojam korporativno upravljanje spominje se učestalije u zadnjim decenijama 20. veka. Sam nastanak korporacija dovodi do potrebe uspostavljanja adekvatnog sistema upravljanja. Velika Britanija i SAD su zemlje za koje se veže nastanak korporativnog upravljanja, budući da je i sam nastanak korporacija vezan za njih.

Pojam korporativnog upravljanja javlja se početkom osamdesetih godina prošlog veka u SAD-u kao reakcija na akvizicije od strane drugih kompanija. Početkom devedesetih o korporativnom upravljanju se govori kao i pravilima igre za odnose između akcionara i menadžmenta, a prvu celovitu definiciju Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (u daljem tekstu OECD-Organisation for Economic Co-operation and Development) usvaja tek 1992. godine, prema kojoj korporativno upravljanje predstavlja sistem upravljanja i kontrole akcionarskih društava kojim se, u prvom redu, utvrđuju i raspoređuju prava i odgovornosti između različitih članova akcionarskog društva.⁴

Prema Institutu za fiskalne studije (u daljem tekstu IFS-The Institute For Fiscal Studies) korporativno upravljanje se odnosi na strukture i procese upravljanja, usmeravanja i kontrole privrednih društava. Korporativno upravljanje predstavlja sistem odnosa između uprave, odbora, većinskih i manjinskih akcionara i drugih interesnih grupa tj. Svetska banka definiše korporativno upravljanje kao unapređenje korporativnog poštenja, transparentnosti i odgovornosti.⁵

Prema uglednom časopisu Financial Times korporativno upravljanje se definiše u užem smislu (kao odnos kompanija prema sopstvenim akcionarima) i u širem smislu (kao odnos kompanije prema društvu u celini).⁶

⁴ www.oecd.org od srede 28. marta 2012. god.

⁵ www.ifsworld.com od srede 28. marta 2012. god

⁶ www.ft.com od srede 28. marta 2012. god

Korporativno upravljanje je, prema nekim definicijama način na koji bi menadžment i revizori trebali izvršavati svoju odgovornost prema akcionarima. Ono ima sledeće ciljeve: zaštita investitora, stabilizacija i razvoj finansijskih tržišta kapitala, stabilan razvoj ekonomije i društva u celini

4.2 Principi korporativnog upravljanja

Veće OECD-a sastajući se na ministarskom nivou 27.-28.04.1998. godine pozvalo je OECD da zajedno sa nacionalnim Vladama, drugim relevantnim međunarodnim organizacijama i privatnim sektorom izradi skup standarda i smernica za korporativno upravljanje. Da bi ispunio ovaj zadatak OECD je formirao ad-hoc radnu grupu za korporativno upravljanje sa zadatkom da izradi neobavezujuće principe korporativnog upravljanja. Stručnost i predanost članova te grupe je kasnije i omogućila izradu Principa korporativnog upravljanja. OECD-ovi Principi korporativnog upravljanja nastali su kao odgovor na poziv koji je 1998. godine uputila Skupština saveta OECD-a na ministarskom nivou, da se u saradnji sa nacionalnim vladama, ostalim relevantnim međunarodnim organizacijama i privatnim sektorom izradi set standarda i smernica korporativnog upravljanja.

Ovi principi su usvojeni 1999. godine i od tada su postali međunarodna odrednica za donosiocje politika, investitore, korporacije i ostale aktere širom sveta. Njima je unapređeno korporativno upravljanje i date konkretne smernice za zakonske i regulatorne inicijative, kako u zemljama članicama OECD-a, tako i u onima koje to nisu. Pri tom je Forum za finansijsku stabilnost definisao Principe korporativnog upravljanja kao jedan od 12 ključnih standarda za stabilne finansijske sisteme.

U toku 2004. godine izvršena je revizija OECD-ovih Principa korporativnog upravljanja iz 1999. godine, na osnovu istraživanja koje je OECD sproveo u vezi s praksom korporativnog upravljanja u zemljama članicama, ali i zemljama koje to nisu. Glavni moto je bio da iako se primenom Principa korporativnog upravljanja neće iskoreniti kriminalne aktivnosti kao takve, one će biti znatno otežane usvajanjem pravila i propisa u skladu sa ovim principima.

Svrha Principa je da pomognu zemljama članicama OECD-a i onima koje to nisu u njihovim nastojanjima da ocene i unaprede zakonski, institucionalni i regulatorni okvir za korporativno upravljanje u svojim zemljama, i da obezbede smernice i sugestije berzama, investitorima, korporacijama, i drugima u procesu razvoja dobrog korporativnog upravljanja.

4.3 Osnovna pitanja korporativnog upravljanja

Dva su osnovna pitanja korporativnog upravljanja, a njihovo postojanje i rešavanja zavisi od samo strukture vlasništva u preduzeću. Sa jedne strane, u akcionarskim društvima sa podeljenom svojinom osnovna teškoća je kontrola performansi menadžera od strane spoljnih akcionara koji nemaju dovoljno moći da na njih utiču. Sa druge strane, u firmama sa malim brojem vlasnika menadžeri su obično kontrolisani od strane najvećeg (ukoliko je u pitanju jedan vlasnik) ili najvećih

(ukoliko ima više velikih vlasnika), pa je osnovno pitanje dobrog korporativnog upravljanja kako da manjinski vlasnici onemoguće kontrolnog vlasnika ili vlasnike da izvlači preterane koristi na štetu manjinskih vlasnika?

Prvo pitanje koje se postavlja je kako obezbediti da profesionalni menadžment u preduzeću sa disperziranim vlasništvom radi u interesu vlasnika, a ne u svom sopstvenom interesu. Vlasnici, nisu obično u stanju ili nemaju dovoljno interesa da valjano kontrolišu i nadziru rad menadžmenta, pa se postavlja pitanje, kako u takvim okolnosti obezbediti da vlasnik ne samo ne izgubi glavnicu investicije, već i da ostvari prinos?

Moguće rešenje gore pomenutog problema obično se traži kroz različite mehanizme kao što su:

- oslonac na težnju menadžera da steknu i očuvaju sopstvenu poslovnu reputaciju,
- usklađivanje interesa menadžmenta sa interesom korporacije i njenih vlasnika kroz podsticajne šeme nagrađivanja menadžera
- delegiranje kontrole nad menadžmentom upravnom odboru, kao predstavniku vlasnika koji bi trebalo da donosi strateške odluke i kontroliše menadžment
- jasno definisanje fiducijarne dužnosti menadžera prema korporaciji, praćene tužbama pred sudovima kada je menadžer prekrši
- delimična koncentracija svojine i kontrole u rukama jednog ili par većih investitora, čime se ublažava problem koji donosi disperzija vlasništva
- tržište kapitala, kao signalnog instrumenta za loš rad menadžmenta...

Drugo pitanje je kako u preduzećima sa koncentrisanim vlasništvom obezbediti da kontrolni vlasnik ne zloupotrebljava svoju kontrolu nad firmom kako bi iz nje izvukao više nego što mu pripada? Ovde dolazi do konflikta između jednog većinskog vlasnika koji u potpunosti kontroliše firmu, uključujući i sam menadžment firme i većeg broja malih akcionara koji nisu u stanju i nemaju interesa da se bave pokušajem suprotstavljanja akcijama većinskog vlasnika i od njega postavljenog menadžmenta.

Osnovni načini zloupotrebe kontrole nad firmom na račun manjinskih vlasnika su:

- preterana zarada menadžera/kontrolnog vlasnika
- poslovi kontrolnog vlasnika, sa njim povezanih lica ili njegove druge firme sa društvom koji su nepovoljni za društvo
- upotreba insajderskih informacija u ličnom interesu
- dilutiranje manjinskih paketa akcija kroz integraciju firmi.

Postoje razni sistemi i načini zaštite manjinskih akcionara, kao što su:

- jačanje položaja akcionara kroz: pravilo jedna akcija jedan glas; mogućnost sazivanja skupštine akcionara, čime bi trebalo da se omogući pokretanje akcije u vanrednim prilikama; korišćenje kumulativnog glasanja za upravni odbor..
- jačanje unutrašnjeg upravljanja kroz jačanje efikasnosti upravnog odbora i čvrste regulacije transakcija između povezanih lica
- precizna regulacija konflikta interesa
- precizna regulacija o kompenzaciji menadžmenta
- mogućnost podnošenja tužbi protiv kontrolnog vlasnika za zloupotrebe..

5 Nacionalna strategija za unapređenje kvaliteta korporativnog finansijskog izveštavanja u Srbiji za period od 2011. Do 2020. Godine

5.1 Razlozi za donošenje strategije

Poslednja decenija donela je značajne promene u globalnom okruženju, a samim tim i nove zahteve u pogledu finansijskog izveštavanja. Razvoj globalne ekonomije nameće nam potrebu za harmonizacijom finansijskog izveštavanja, odnosno, prihvatanja usaglašenih principa i metoda sastavljanja, prezentovanja, obelodanjivanja i reviziju informacija o ekonomskom položaju privrednih društava, finansijskih organizacija i drugih izveštanih entiteta.

Kako je Srbiji još uvek u procesu tranziciji sve su značajnije integracije u međunarodne ekonomske tokove, uporedo sa povećanjem značaja korporativnog upravljanja, koje aktualizuje u najvećoj meri i pitanje pripreme, verifikacije i obelodanjivanja finansijskih izveštaja kao prvog stuba poverenja u informacije o poslovnim i finansijskim aktivnostima sve većeg broja entiteta relevantnog za sve širi krug korisnika ovih informacija.

Imajući u vidu da je postojeća povezanost naše privrede sa privredama zemalja Evropske unije značajna i da je sticanje punpravnog člana Srbije u EU naše strateško opredeljenje, neophodno je da finansijski izveštaji entiteta u Srbiji budu razumljivi investitorima, kreditorima, dobavljačima i kupcima iz Evropske unije, kao i da entitetima omoguće nesmetan pristup finansijskim tržištima širom sveta.

Polaznu osnovu za izradu ove Strategije i akcionog plana predstavlja projekat: „Unapređenje korporativnog finansijskog izveštavanja i revizije u Srbiji i izrada zakonskog okvira koji je usklađen sa *acquis communautaire*“ (pravnim tekovinama EU). Ovaj projekat je realizovan u saradnji sa Svetskom bankom tokom prve polovine 2011. godine, a tehničku podršku Ministarstvu finansija pružili su konsultanti TRIBAL HELMA i institut ovlašćenih računovođa Engleske i Vesla (ICAEW-Institute of Chartered Accountants in England and Wales)

5.2 Strategijski cilj

Kao strateški cilj postavlja se unapređenje i dalji razvoj u oblastima koje se odnose na:

- relevantan zakonodavni okvir i dalju harmonizaciju propisa iz oblasti računovodstva i revizije sa direktivama EU
- obezbeđivanje ažurnih prevoda međunarodnih računovodstvenih standarda (MSFI) i međunarodnih standarda revizije (MSR) – definisanje odgovornosti, obaveza i ovlašćenja
- primena koordiniranih aktivnosti za sprovođenje propisa – u oblasti bankarskog sektora, osiguranja tržišta kapitala u sprovođenju i primeni računovodstva i revizije u skladu sa *acquis communautaire*
- uspostavljanje javnog nadzora nad revizorima i društvima za reviziju
- jačanje profesionalnih tela računovođa i revizora i primena kodeksa etike u praksi ne samo deklarativno, već i kroz sprovođenje disciplinskih postupaka članova tih profesionalnih tela
- profesionalno obrazovanje, iskustvo i provera znanja – uspostavljanje sistema u skladu sa zahtevima Osme Direktive EU⁷ i IFAC-ovih standarda edukacije
- akademsko obrazovanje – uspostavljanje međunarodno uporedivih programa za nastavu u oblasti računovodstva i revizije
- javni pristup finansijskim informacijama – dalji razvoj modela za poštovanje zahteva Prve direktive EU⁸ u oblasti privrednog prava i direktive o transparentnosti.

Visoko i međunarodno uporedivo finansijsko izveštavanje u Srbiji može biti dostupno samo sa osloncem na čvrsto postavljene šest poznatih stubova utvrđenih IFAC-ovom dokumentu, a to su: zakonodavni okvir, računovodstveni standardi, standardi revizije, nadzor i praćenje, profesija i etika, obrazovanje i obuka.

⁷ Osmu direktivu o zakonu o kompanijama Evropske Unije datira iz 1984. godine i njena svrha je da organizuje ovlašćenje zakonom propisanih revizora i revizorskih kuća u državama članicama EU

⁸ Cilj Prve direktive je da dostigne visok nivo uspešnog funkcionisanja i da garantuje pravo na slobodno osnivanje kompanija. Rimskim ugovorom, garantovano je pravo na osnivanje kompanija ukoliko je ono u skladu sa zakonikom određene države članice EU i ukoliko kompanija poseduje registrovan kancelarijski prostor u okviru teritorije EU

6 Primena marketinga u korporacijama i korporativna društvena odgovornost

Šta je marketing? Marketing se bavi identifikovanjem i zadovoljavanjem individualnih i društvenih potreba, jedna od najkraćih definicija marketinga glasi: „Profitabilno zadovoljavanje potreba“⁹ Marketing danas srećemo svuda, kako formalno tako i neformalno, ljudi i organizacije su uključeni u čitav splet aktivnosti koje se mogu nazvati marketingom. Dobar marketing sve više postaje ključni deo uspeha u poslovanju i značajno utiče na svakodnevni život. Dobar marketing nije slučajan, on je rezultat sistematskog i pažljivog planiranja i realizacije. Primena marketinga stalno se menja i usavršava u svim delatnostima sa ciljem povećanja šansi za uspeh na tržištu, ali izuzetan marketing je retka pojava i veoma ga je teško postići. Marketing je i nauka i umetnost.

6.1 Uloga odnosa s javnošću

Danas se smatra da odnosi s javnošću predstavljaju sastavni deo Svakog oblika organizovanja i upravljanja. To se može argumentovati činjenicom da PR deluje u svim sferama poslovnog života : privreda , ekonomija , politika , uprava , društvene zajednice i delatnosti od opšteg društvenog interesa dobrotvorni rad , međunarodni poslovi...

Neke od najvažnijih aktivnosti odnosa sa javnošću su : komunikacija sa okruženjem, uspostavljanje odnosa sa medijima, istraživanje javnog mnjenja... Uloga PR-a je veoma važna, pogotovu danas, kada ljudi konstantno dobijaju nove i potpuno različite informacije. Tada je potrebno takmičenje sa ogromnom količinom tih informacija , da bi naša poruka (vest, reklama, ...) imala efekta, tj. da bi imala šansu i da bude zapamćena, ona mora takođe da kreira emocionalni efekat. Pored toga da bude primećena, PR poruka mora imati snagu da motiviše .Kao što smo već pomenuli, osnovni cilj odnosa s javnošću je dvosmerna komunikacija između javnosti i preduzeća stoga se smatra da rezultat rada odnosa sa javnošću čine mišljenja korisnika pa je, u skladu sa tim, važno imati što veći broj korisničkih mišljenja i zato je dvosmerna komunikacija sa korisnicima najbolji metod za njihovu motivaciju, jer "razgovor" sa njima doprinosi da korisnici nastave sa iznošenjem svojih mišljenja, budući da se stvara utisak da neko čuje ono što oni govore.

6.2 PR aktivnosti

Pod PR aktivnostima se podrazumeva sledeće: 1. Istraživanje (Šta kupci žele? Kako najbolje da ostvarite njihove želje? Šta nudite da je posebno i jedinstveno?) 2. Strateško planiranje (Definišite ciljne grupe, marketinške ciljeve za te grupe, kao i poruke koje ćete komunicirati kao podršku tim marketinškim ciljevima). 3. Publicitet (Ostvarenje prepoznatljivosti firme i

⁹ P.Kotler, K.Lane (2006), Marketing menadžment, Beograd 2006. god. str. 607

proizvoda u raznovrsnim javnim medijima).

Osnovne PR aktivnosti su:

- Upravljanje reputacijom
- Odnosi sa medijima
- Odnosi sa zaposlenima
- Javni poslovi
- Finansijski odnosi
- Odnosi u industriji
- Upravljanje kriznim situacijama
- Korporativno oglašavanje i sponzorstva.

6.3 Korporativni tržišni odnosi s javnošću

Odnosi s javnošću predstavljaju spoj korporativnih i tržišnih odnosa s javnošću. Dva osnovna pristupa tržišnih odnosa s javnošću :

- Ograničavaju se vrste opštih metoda, tehnika i aktivnosti odnosa s javnošću na one koje su direktno povezane sa tržištem ili ponudom organizacije.
- Ograničavanje ciljnih javnosti i isključivo usmeravanje na kupce, klijente , posrednike u prodaji , dobavljače i konkurenciju.

Zadaci tržišnih odnosa s javnošću :

- stvaranje interesovanja za određenu kategoriju proizvoda ili usluga informisanjem ili edukacijom potencijalnih kupaca
- stvaranje povoljne atmosfere u javnosti pre nego što počne kampanja oglašavanja ili unapredjenja prodaje
- asistiranje u uvođenju novog proizvoda na tržište
- očuvanje imidža proizvoda koji je ugrožen nekom kriznom situacijom u kojoj se kompanija nalazi
- uticanje na lidere mišljenja čiji sud može da oblikuje stavove javnosti.

6.3.1 Korporativni odnosi s javnošću

Savremene tržišne tendencije ukazuju na to da kupci formiraju, sve više, svoje stavove i namere prema određenom proizvodu ili kompaniji ne samo na osnovu kvaliteta ponude ili promocije , već na njih utiču informacije iz drugih netržišnih izvora. Odluka o kupovini nekog proizvoda sve više se donosi na osnovu ukupnog utiska o kompaniji, a ne samo na osnovu onih koji su ekonomske prirode.

Metode i tehnike koje se koriste analiziraju se u zavisnosti od:

- delatnosti organizacije - pa razlikujemo odnose s javnošću zdravstvenih ustanova , zatim obrazovnih institucija , finansijskih institucija nevladinih organizacija , lokalne samouprave
- na vrstu delatnosti - energetika, prehrambena industrija, teška industrija

- ciljne javnosti sa kojima komunicira - odnosi sa zaposlenima sa investitorima, sa medijima, sa državnom upravom.

6.4 Direktni marketing

Direktni marketing se odnosi na pokušaje da se steknu i zadrže kupci tako što se stupa u kontakt sa njima bez korišćenja posrednika.¹⁰ Dok se masovnom propagandom dopire do širokog spektra ljudi, od koji neki ne moraju biti u cilnom auditorijumu i možda će obaviti kupovinu u nekoj kasnijoj fazi, direktan marketing korsiiti medije koji mogu da targetiraju kupce sa većom preciznošću i koji zahtevaju direktan odgovor. Kampanja direktnog markeginga nije samo karatkoročna aktivnost čiji je cilj odgovor, već sve više kompanija i korporacija koristi direktni marketing za razvijanje trajnih i direktnih odnosa sa kupcima. Direktni marketing pokriva širok spektar motoda, između ostalog:

- Direktna pošta
- Telemarketing
- Propaganda sa direktnim odgovorom
- Kataloški marketing
- Elektronski mediji
- Dodaci
- Dljenje letaka od vrata do vrata

6.5 Internet marketing

Uticaj interneta na društvo se smatra jednako značajnim kao i neki od najvećih tehnoloških pronalazaka u istoriji. Neki su skloni da kažu i da je internet jedna od najvažnijih stvari ikada osmišljenih od strane čoveka. Uticaj interneta na marketing generalno je veliki, jer internet predstavlja sve zastupljeniji vid oglašavanja. Ne postoji ozbiljna korporacija koja nema svoj veb sajt, koja se ne oglašava na internetu kako preko svog sajta tako i preko reklama na drugim sajtovima. U poslednje vreme svedoci smo sve većeg uticaja društvenih mreža na oglašavanje korporacija. Tako možemo videti da sve veće kompanije i korporacije imaju svoje „stranice“ na društvenim mrežama poput facebook, twitera i ostalih. Jedna od prednost oglašavanja na društvenim mrežama jeste što su one besplatne. Naime, društvene mreže ne naplaćuju kreiranje stranica nekog brenda, kompanije ili korporacije što smanjuje troškove reklamiranja. Možemo reći da će uticaj internet marketinga u budućnosti rasti i da će on zauzimati sve veći deo u oglašavanju kompanija i korporacija. Već sada je prisutno mišljenje da kompanija koja nema svoj veb sajt značajno gubi na ozbiljnosti i na značaju.

¹⁰ Jober D (2006), Osnovi Marketinga, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 274

6.6 Lična prodaja

Poslednji važan element promotivnog miksa je lična prodaja. Ona prodazumeva kontakt licem u lice sa kupcem, za razliku od oglašavanja, unapređenjem prodaje i drugih idova nelične komunikacije omogućava direktnu interakciju između prodavaca i kupaca. Tri glavna tipa prodavaca su :

- Primaoci porudžbine
- Kreatori narudžbine
- Dobavljači narudžbe

Primaoci porudžbine rade sa već zadobijenim kupcima, kreatori se obično mogu sresti u industrijama kao što je farmaceutska, dok se dobavljači narudžbe bave poslovima prodaje gde je glavni cilj da ubedi kupca da obavi direktnu kupovinu. U današnje vreme kupci sve više žele da čuju od prodavaca lično šta se nudi, da mu kažu svoje želje, zahteve, jer na taj način stiču utisak da ih neko sluša i stvaraju određenu sigurnost pri kupovini.

6.7 Osnovne odluke

Kada koristi unapređenje prodaje, kompanija mora da postavi svoje ciljeve, odabere sredstva, razvije program, da obavi razna testiranja tog programa, da implementira program i da ga kontroliše kao i da obavi precenu rezultata.

Ciljevi unapređenja prodaje izvode se iz širih ciljeva promocije, koji se pak izvode iz osnovnih marketinških ciljeva koji su razvije za određeni proizvod. Kada su u pitanju potrošači, ciljevi obuhvataju podsticanje kupovine, podsticanje onih koji nisu korisnici da probaju taj proizvod i postanu njegovi korisnici, kao i da privuku one koji koriste konkurentne proizvode. Takođe kompanija mora da vrši unapređenje prodaje na način da zadrži poverenje svojih kupaca i stalnih korisnika koje je stekla tokom vremena, ovo je možda i najteži deo jer poverenje koje se sticalo vremenom može se u trenu izgubiti, a ono se posle veoma teško vraća.

6.8 Izbor instrumenata za unapređenje prodaje potrošačima

Lice koje planira promociju treba da ima u vidu vrstu tržišta, ciljeve unapređenja prodaje, konkurentne uslove i troškovnu efikasnost svakog sredstva. Osnovni instrumenti unapređenja prodaje potrošačima su:

- Uzorci – ponuda besplatnog proizvoda ili neke usluge koje se šalje poštom, isporučuje od vrata do vrata...
- Kuponi – Sertifikati koji omogućavaju vlasniku određenju uštedu prilikom kupovine ili pak dobijanje nekog proizvoda na poklon
- Ponuda refundiranja gotovine – mogućnost da usled kvara ili nezadovoljstvom karakteristika proizvoda kupac ima mogućnost pored zamene proizvoda da dobije i povraćaj gotovine.
- Snižena pakovanja – ponuda uštede u odnosu na redovnu cenu proizvoda

- Premije – roba koja se nudi po relativno niskoj ceni ili besplatno, kao podsticaj na kupovinu određenog proizvoda
- Programi učestalih kupovina: programi kojima se nagrađuje učestalost i intezitet kupovina onog kupca koji kupuje proizvode ili usluge date kompanije.
- Nagrade
- Nagrade za redovnu kupovinu
- Besplatne probe – npr. Testiranje automobila pre kupovine
- Garancija na proizvod
- Vezane promocije – dva ili više brenda ili kompanija udružuje se, zajedno nude kupone, mogućnost refuntiranja i konkurse da bi unapredili privlačnost
- Unakrsne promocije – Korišćenje jednog brenda da bi se reklamirao drugi, nekonkurenski proizvod (kada Delta Maxi daje kupone za KFC)
- Displeji i predstavljanja na mestu prodaje.

6.9 Donošenje odluke o tome da li poslovati u inostranstvu

Većina kompanija bi preferirala da ostane na svom matičnom (domaćem) tržištu u slučaju da je veličina tog tržišta dovoljna i da zadovoljava njihove potrebe¹¹. Menadžeri ne bi morali da uče druge jezike i zakone, da posluju sa nestabilnim valutama, da se suočavaju sa političkim ili zakonskim neizvesnostima ili redizajniraju svoje proizvode da bi zadovoljili potrebe i očekivanja različitih kupaca. Međutim, nekoliko faktora utiče na to da sve veći broj kompanija pristupa međunarodnom tržištu:

- Kompanija otkriva da pojedina strana tržišta nude mogućnost ostvarivanja većeg profita nego što nudi domaće tržište.
- Kompaniji je potreba veća baza kupaca da bi ostvarila ekonomiju obima
- Kompanija želi da smanji svoju zavisnost od samo jednog tržišta
- Globalne kompanije koje nude bolje proizvode ili niže cene, mogu da napadnu domaće tržište.

Pre nego što odluči da započne poslovanje u inostranstvu, kompanija mora da proceni nekoliko rizika:

- Kompaniji se može desiti da ne razume preferencije stranog kupca i da ne uspe da ponudi konkurentski atraktivan proizvod.
- Kompaniji se može desiti da ne razume poslovnu kulturu strane zemlje
- Kompanija može da potceni strane zakone i suoči se sa neočekivanim troškovima
- Kompanija može da uvidi da joj nedostaju menadžeri sa međunarodnim iskustvom.
- Zakoni u vezi sa trgovinom mogu da se promene u stranoj zemlji, njena valuta može da devalvira...

¹¹ P.Kotler, K.Lane (2006), Marketing menadžment, Beograd 2006. god. str. 669

Zbog prednosti i rizika koji su često u sukobu, kompanije veoma često ne reaguju sve dok ih nešto ne navede da uđu na međunarodno tržište.

Proces internacionalizacije ima četiri faze

1. Nepostojanje redovnih izvoznih aktivnosti
2. Izvoz preko nezavisnih predstavnika
3. Osnivanje jedne ili nekoliko prodajnih poslovnica
4. Osnivanje proizvodnih pogona u inostranstvu.

Prvi zadatak da se kompanije navedu na prelazak iz faze jedan u fazu dva. Tom pomeranju doprinosi sagledavanje kako kompanije donose svoje odluke vezano za izvoz. Većina kompanija sarađuje sa nezavisnim predstavnicima ili agentima i ulazi u zemlju sličnoj njenoj. Ona potom angažuje i druge agente da bi ušla i u druge zemlje. Kasnije ona može da otvori odeljenja za izvoz kako bi upravljala odnosima sa svojim agentima. Nakon toga, ona te agente menja sopstvenim prodajnim poslovnica na većim izvoznim tržištima. To povećava investicije i rizik kompanije, ali i njen potencijal za ostvarivanje zarade.

Da bi upravljale tim poslovnica, kompanija zamenjuje odeljenje za izvoz međunarodnim odeljenjem. Ukoliko pojedina tržišta ostanu dovoljno stabilna i velika ili ukoliko zemlja zahteva na lokalnoj proizvodnji, kompanije preduzima korak koji vodi ka otvaranju proizvodnih pogona na tim tržištima, što podrazumeva još veću posvećenost, ali i još veću potencijalnu zaradu.

6.10 Donošenje odluke o tržištima na koja će se ući

Kada odlučuje o poslovanju u inostranstvu, kompanija mora da definiše svoje marketinške ciljeve i politike. Koji će udeo prodaje na inostranom tržištu u ukupnoj prodaji tražiti? Mnoge kompanije započinju poslovanje manjeg obima kada izlaze van granica. Pojedine planiraju da se zadrže na tom obimu dok neke imaju planove povećanja obima i udela na stranom tržištu. Ayal i Zif smatraju da kompanije treba da uđe u manji broj zemalja u sledećim situacijama:

- Troškovi ulaska na tržište i kontrole tržišta su visoki
- Troškovi prilagođavanja proizvoda i komunikacija su visoki
- U inicijalno odabranim zemljama veličina i rast populacije i dohotka su visoki
- Dominantne strane kompanije mogu da postave velike barijere za ulazak.

Kompanija mora da odluči u koliko će zemalja ući i kojom će se brzinom širiti. Strategija ulaska kompanije se uglavnom bazira na dva moguća pristupa: pristup vodopada – kada se jedna za drugom zemljom postepeno ulazi i pristup raspršivanja – kada se u više zemalja ulazi istovremeno i to u okviru ograničenog vremenskog perioda.

Kompanije kao što su Mercedes, BMW, General Electric i ostale veće i vodeće kompanije u svojim delatnostima primenjuju pristup vodopada. Širenje se može

pažljivo planirati, pa je manja verovatnoća da se iscrpe ljudski i finansijski resursi. Kada je od suštinskog značaja da kompanija ostvari prednost tako što će prva ući na tržište i kada dominira visok stepen konkurentskog inteziteta, pristupu raspršivanja je poželjniji.

Kompanija mora da odluči i o vrsti zemalja koje će razmatrati. Na njihovu atraktivnost utiče: geografija, platežna moć i populacija, politička klima, stabilnost valute.

6.11 Korporativna društvena odgovornost

Podizanje nivoa društvene odgovornosti marketinga zahteva rad na tri vrste ponašanja: legalno, etičko i društveno odgovorno ponašanje.

6.11.1 Legalno ponašanje

Društvo mora da koristi zakon da bi, što je moguće jasnije, definisalo one prakse i one poslove koji su nelegalni, antidruštveni. Organizacija mora da obezbedi da svi zaposleni poznaju i poštuju relevantne zakone, na primer, mendažer prodaje može da proveri da li predstavnici prodaje poštuju i poznaju zakon, jer prodavci po zakonu ne smeju da lažu kupce ili da ih obmanjuju u vezii sa prednostima kupovine proizvoda.¹² Prema američkom zakonu na primer, izjave ili tvrdnje posrednika moraju biti u skladu sa propagandnim tvrdnjama. Prilikom prodaje poslovnim organizacijama, posrednici ne smeju da nude mito agentima kupovine ili da na bilo koji drugi način utiču na prodaju. Oni ne smeju da dobiju ili zloupotrebe tehničke ili poslovne tajne konkurenata pomoću mita ili indistrijske špijunaže. Na kraju, posrednici ne smeju da diskredituju kako konkurente tako i njihove proizvode tako što će iznositi neistinite činjenice o njihovim proizvodima. Svaki predstavnik prodaje mora da poznaje navedene zakone i da se ponaša u skladu sa njima.

6.11.2 Etika u poslovanju

Kompanija mora da usvoji i da na uvid pisana etička pravila, da izgradi tradiciju etičkog ponašanja i normi u kompaniji i nametnu odgovornost svojim ljudima da prate etičke i legalne smernice. Environics International, kompanija za istraživanje mišljenja javnog mnjenja, obavila je 1999. Godine istraživanja na osnovu koje je došla do saznanja da je 67% stanovništva Severne Amerike spremno da kupi ili pak bojkotuje proizvode na etičkoj osnovi.

¹² P.Kotler, K.Lane (2006), Marketing menadžment, Beograd 2006. god. str. 707

6.11.3 Društveno odgovorno ponašanja

Individualni marketari moraju da imaju društvenu svest kada sarađuju s potrošačima i interesnim grupama. Ljudi sve više zahtevaju informacije o društvenoj odgovornosti kompanija i njihovoj odgovornosti prema okruženju, koje im pomažu da se odluče od koje će kompanije kupovati, u koju od njih će investirati i u kojoj od njih će raditi.

7 Uloga odbora za reviziju u korporativnom upravljanju

Od nastanka korporativnih preduzeća postavlja se pitanje kako vlasnici kontrolišu one koji upravljaju? U tu svrhu razvijeni su različiti modeli korporativnog upravljanja, prema karakteristikama privrednog okruženja i to: anglosaksonski, nemački, japansk i evropski. Međutim, nema čvrstih empirijskih dokaza da je neki od tih modela superioran u odnosu na druge. Može se reći da primena određenog modela najviše zavisi od mogućnosti njegove adaptacije na promene u okruženju. Praksa u razvijenim zemljama ukazuje na stalno adaptiranje klasičnih modela prema novim zahtevima.

Za sve modele korporativnog upravljanja karakteristično je postojanje nekoliko tela koje imaju važne uloge. To je pre svega skupština akcionara, potom nadzorni odbor i na kraju upravni odbor koji bira skupština. Pored ovoga, značajnu ulogu ima i odbor ili komisija formirana od strane upravnog odbora, kao i generalni direktor kojeg bira i imenuje upravni odbor.

7.1 Uloga, konstituisanje i funkcionisanje odbora za reviziju

Finansijski skandali koji su se dešavali u prošlosti, kao što je Enron i finansijska kriza koja je nastupila i čije se posledice osećaju u mnogim ne samo nerazvijenim već i razvijenim zemljama, bili su povod novim inicijativama za jačanje zaštite akcionara. Sve one su imale za cilj unapređenje efektivnosti korporativnog upravljanja i pooštavanje nadzora nad poslovanjem korporacija u interesu šire javnosti i svih zainteresovanih strana. U okviru toga, posebna pažnja bila je usmerena na odbor za reviziju. Potvrđena je njegova ključna uloga u korporativnom upravljanju i nadzoru, a nadležnosti su mu znatno proširene.¹³

¹³ Poznanić V (2010), Revizija I Računovodstvo Ekonomski fakultet Beograd, Beograd, str. 10

7.1.1 Uloga odbora za reviziju

Uloga odbora za reviziju danas je vrlo kompleksna i prema savremenim shvatanjima, sadržanim u dokumentima regulatornih institucija u razvijenim tržišnim ekonomijama, trebalo bi da obuhvati tri vrste nadležnosti:

1. Nadzor finansijskog izveštavanja sa ciljem da se osigura kredibilitet finansijskih izveštaja ili drugih vrsta informacija koje se javno objavljuju, a odnose se na finansijske performanse.
2. Nadzor sistema interne finansijske kontrole, a ukoliko ne postoji poseban odbor ili komisija upravnog odbora za rizik, onda i nadzor sistema upravljanja rizikom
3. Nadzor postupaka interne i eksterne revizije koji podrazumeva ocenu efektivnosti interne i eksterne revizije, kao i druge nadležnosti prevashodno u vezi sa eksternom revizijom

U koju meri će odbor za reviziju se baviti svakom od ovih navedenih nadležnosti zavisi pre svega od odluke upravnog odbora, koja pak zavisi od regulatornih zahteva. Zbog toga je izuzetno važno da uloga odbora za reviziju bude jasno i precizno definisana od strane upravnog odbora i to u zasebnom dokumentu. Ovaj dokument bi trebalo da bude sačinjen prema specifičnim potrebama samog preduzeća i da sadrži jasno i precizno definisan opis nadležnosti odbora za reviziju. On mora biti usaglašen sa sličnim dokumentima, koji se odnose na druge odbore i komisije upravnog odbora, kako ne bi došlo do značajnih preklapanja nadležnosti.

Prilikom koncipiranja uloge odbora za reviziju, upravni odbor bi trebao da vodi računa i o mogućnosti da se urade delegirani poslovi. Odbor za reviziju, ne bi smeo da bude prepoznat kao jedino telo kome upravni odbor dodeljuje sve nadležnosti koji su proistekle iz novih regulatornih zahteva. Isto tako, obim poslova koji proizilaze iz uloge odbora za reviziju, mora da bude primeren mogućnostima članova odbora da ih sa uspehom obavljaju. Da bi se proverilo da li povećani obim nadležnosti umanjuje efektivnost odbora za reviziju, neophodno je s vremena na vreme analizirati dokument o nadležnostima.¹⁴ Na primer, godišnja analiza nadležnosti odbora trebalo bi da uključi i analizu okolnosti u kojima posluje preduzeće, kao i nove propise i nove elemente najbolje prakse odbora za reviziju.¹⁵

7.1.2 Konstituisanje odbora za reviziju

Način na koji je odbor za reviziju konstituisan može imati značaja uticaj na njegov rad. Zbog toga bi upravni odbor trebao da ima u vidu nekoliko značajnih faktora od kojih zavisi efektivnost odbora za reviziju, kao što su: broj članova odbora, njihova kompetentnost i nezavisnost, način nagrađivanja i sredstva potrebna za rad.

¹⁴ Poznanić V (2010), Revizija I Računovodstvo Ekonomski fakultet Beograd, Beograd, str 11

¹⁵ Poznanić V (2010), Revizija I Računovodstvo Ekonomski fakultet Beograd, Beograd, str 11

Broj članova odbora za reviziju obično je promenljiv i varira u zavisnosti od karakteristika i potreba preduzeća i od obima delegiranih nadležnosti. On bi trebalo da omogući uspešno funkcionisanje odbora uz rad svih članova, a poželjno je da oni poseduju različita znanja i iskustva. Odbori sa tri do šest članova mogu biti pogodni za postizanje tih ciljeva. Članovi odbora se imenju najčešće za period od tri godine, sa opcijom ponovnog imenovanja, a radi održavanja znanja, neophodnog za obavljanje nadležnosti, nikada se istovremeno ne menjaju svi članovi odbora.

Imajući u vidu delikatnu ulogu odbora za reviziju, kompetentnost, iskustvo, integritet i nezavisnost kandidata za članstvo u odboru, moraju biti brižljivo ocenjeni od strane upravnog odbora. Posebna pažnja usmerena je na stručne i lične kvalitete samih kandidata. Oni moraju da imaju znanje i iskustvo, pre svega iz oblasti računovodstva, revizije i poslovnih finansija, ali i lične osobine kao što su: dobro rasuđivanje, integritet, poštenje, da budu sposobni za saradnju sa drugim ljudima i da budu spremni da prihvate izazove sa složenim pitanjima poslovanja.

Za uspešan rad odbora za reviziju od posebnog je značaja aktivnost predsednika odbora. On treba da bude biran sa naročitom pažnjom, jer tu dužnost može valjano da obavlja samo ličnost koja ima osobine lidera, neko ko ima viziju i pre svega ličnost koja je svim drugim učesnicima u procesu korporativnog upravljanja prepoznata kao najpogodnija za tu ulogu. Iako je predsednik odbora prvenstveno odgovoran za pripremu i vođenje sednica, to nije njegovo jedino angažovanje. On bi trebalo da ima regularne kontakte sa predsednikom upravnog odbora, generalnim direktorom, eksternim revizorom i rukovodiocima interne kontrole i interne revizije, kako bi mogao da priprema sednice i stavlja na dnevni red pitanja iz delokruga nadležnosti odbora za reviziju.

Članovi odbora za reviziju treba adekvatno da se nagrade za svoj rad, stim što predsednik može imati veću nadoknadu od ostalih, s obzirom da je njegov stepen angažovanja veći. Osnovu za kompenzaciju obično čini vreme angažovanja, ali i znanja i iskustvo članova odbora takođe bi trebalo da se uzme u obzir. Treba uzeti u obzir visinu nadoknade prilikom određivanja iznose, jer preveliki iznos može dovesti u sumnju nezavisnost članova odbora.

7.1.3 Funkcionisanje odbora za reviziju

Šta čini odbor za reviziju efiksan? Ovo je jedno od pitanja na koje je teško odgovoriti, s obzirom da praksa koja postoji u jednom preduzeću i daje dobre rezultate ne mora biti uspešna u nekom drugom. Međutim, uspešno funkcionisanje odbora ipak najviše zavisi od načina na koji se pripremaju i vode sednice, od izveštavanja o radu odbora i od ocenjivanja njegove efikasnosti.

U pripremi sednica najvažnije je identifikovati pitanja koja bi trebalo da se nađu na dnevnom redu odbora za reviziju. Zato bi trebalo napraviti godišnji plan rada odbora, kako bi se na vreme moglo identifikovati pitanja koja je neophodno razmatrati. Na ovaj način stvara se osnova za kvalitetnu pripremu i saradnju svih učesnika u korporativnom upravljanju, bez koje se ovaj posao praktično ne može obaviti. Okolnosti koje se tokom godine često menjaju dovode do zaključka da je

fleksibilnost neophodna i da ona treba da omogući razmatranje i postavlja pitanja koja su aktuelna u određenom trenutku. Fleksibilnost je važna i u pogledu broja sednica, jer bi trebalo da ih bude onoliko koliko je potrebno za normalno i efikasno funkcionisanje odbora.

Pored članova odbora za reviziju, sednicama mogu prisustvovati predsednik i pojedini članovi upravnog odbora, generalni i finansijski direktor, članovi ostalih odbora i komisija ili druge osobe koje bi trebalo da daju doprinos diskusiji o pojedinim temama. Već ustaljena praksa je da na sednicama prisustvuju finansijski direktor, zbog važnosti pitanja iz domena finansijskog poslovanja i računovodstva. Takođe, sednicama prisustvuje i predstavnik revizorske firme koja radi eksternu reviziju, rukovodilac interne revizije, a ponekad i generalni direktor. Njegovo prisustvo može uticati na to da diskusija ne bude dovoljno otvorena i konstruktivna zbog uzdržavanja članova odbora da eventualno suprostave svoja mišljenja generalnom direktoru. Predsednik odbora za reviziju može da odluči da od određenog trenutka nastavi sednicu samo uz prisustvo članova odbora i eksternog revizora, što se dešava kada eksterni revizor informiše odbor o poverljivim pitanjima i kada komentariše menadžment. Uspešno funkcionisanje odbora za reviziju zavisi u velikoj meri od postupaka evaluacije njegovog delovanja. Upravni odbor bi trebao da ocenjuje efektivnosti odbora za reviziju na osnovu ostvarenih rezultata.

7.1.4 Nadležnost odbora za reviziju

U početku, odbori za reviziju nisu postojali kao stalni odbori, nego su bili formirani kao povremeni odbori i po potrebi. U poslednjih dvadesetak godina, zbog raznih okolnosti, a pre svega iz razloga jačanja i sigurnosti akcionara delokrug rada odbora se značajno proširio. Odbor je ranije imao zadatak, da povremeno komunicira sa eksternim revizorom, a danas predstavlja jednu od posebno značajnih komponenti korporativnog upravljanja čija se odgovornost prema upravnom odboru i akcionarima stalno povećava. Do skora, neki postupci u korporativnom upravljanju nisu bili obavezni, pa odbori za reviziju nisu morali ni da postoje. Međutim, regulativa Evropske Unije i njena regulatorna tela u pojedinim zemljama zahtevaju danas od preduzeća koja emituju akcije da unaprede korporativno upravljanje između ostalog i obavezni postojanjem posebnog tela za nadzor finansijskog izveštavanja, sistema interne kontrole i upravljanja rizikom i procesa interne i eksterne revizije.

7.1.5 Nadzor finansijskog izveštavanja

S obzirom da je upravni odbor, pored mnogih drugih važnih zadataka odgovoran za prezentovanje balansirane i razumljive procene finansijske pozicije u kojoj se nalazi preduzeće i u kojoj će biti ubuduće, neophodno je da u tome ima pomoć odbora za reviziju. Drugim rečima, upravni odbor delegira odbor za reviziju odgovornost da nadgleda sistem finansijskog izveštavanja, kako bi izveštaji imali potreban kredibilitet, što važi i za sve druge informacije koje se javno objavljuju, a

odnose se na finansijske performanse preduzeća.¹⁶ Dakle, odbor za reviziju mora da razmotri računovodstvene politike i promene tih politika, kao i kompletnost i adekvatnost svih informacije koje preduzeće obelodanjuje u svojim finansijskim izveštajima. Ukoliko odbor za reviziju nema pozitivno mišljenje o bilo kom delu finansijskog izveštavanja, o tome obaveštava upravni odbor. Da bi upravni odbor za reviziju uspešno obavljao ove svoje nadležnosti, potrebno je da njegovi članovi dobro poznaju postojeći sistem finansijskog izveštavanja, kao i nove zahteve koji mogu uticati na promenu sistema.

8 Značaj i uloga računovodstva u korporativnom upravljanju

8.1 Uvod

Međunarodna federacija računovođa (IFAC), kao glavna svetska organizacija računovodstvene profesije, prihvatila je 2004. godine revidirana načela korporativno upravljanja koje je odobrio OECD- Organization for Economic Cooperation and Development's (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj), IFAC predstavlja više od 2.5 miliona računovođa u 118 zemalja i to: javnih ovlašćenih računovođa, privatnih računovođa iz realnog, uslužnog i finansijskog sektora, državnih računovođa proračuna i neprofitnih organizacija kao i računovođa iz proce edukacije. Svaka članica IFAC-a tj. njena računovodstvena profesija, dužna je da sledi njena osnovna načela koja:

- Jačaju etiku i odgovornost računovodstvene profesije
- Služe razvoju finansijskih tržišta i međunarodne ekonomije
- Služe javnom interesu

Prihativši načela OECD-a IFAC je posebno naglasio načelo prema kojem računovodstvena profesija i računovođe moraju da odgovaraju akcionarima, a ne menadžmentu, a uprave moraju da nadziru finansijsko izveštavanje osiguravajući adekvatnu kontrolu. Načela OECD-a su ključna tačka u očuvanju i daljeg razvoja finansijskog tržišta. Zaštita interesa investitora, akcionara, jačanje njihovog poverenja u finansijske izvešta nije samo put do povećanja efikasnosti i uspeha pojedinih kompanija već i društva u celini. Načela korporativnog upravljanja treba da prihvati računovodstvena profesija kao i menadžment jer je to za dobrobit svih kompanija koje jesu, kao i one koje nameravaju da budu deo nacionalnog i međunarodnog finansijskog tržišta. Načela korporativnog upravljanja prihvatile su i druge međunarodne finansijske institucije među kojima su i:

- Međunarodni monetarni fond (MMF)
- Svetska banka
- Međunarodna organizacija komisije za hartije od vrednosti (IOSCO)

¹⁶ Poznanić V (2010), Revizija I Računovodstvo Ekonomski fakultet Beograd, Beograd, str 12

U svrhu određivanja uloge računovodstvene profesije u korporativnom upravljanju u svakoj zemlji je potrebno:

- Definirati korporativno upravljanje i njegove ciljeve
- Upoznati načela korporativnog upravljanja i ulogu koja je u njima namijenjena računovodstvenoj profesiji
- Istražiti osnovna obilježja korporativne strukture u državi
- Oceniti sposobnost računovodstvene profesije u ispunjavanju načela korporativnog upravljanja

8.2 Značaj i uloga računovodstva u načelima korporativnog upravljanja OECD-a

8.2.1 Svrha načela korporativnog upravljanja

Prema analizama OECD-a praksa korporativnog upravljanja razlikuje se od države do države bez obzira jesu li one članice OECD-a ili nisu. Razdvajanje vlasništva od kontrole te razvoj akcionarskih društava je proces koji je zahvatao zemlje u različitim vremenskim intervalima. Razlike su bile i u konceptima razvoja. Paralelno sa razvojem korporativne strukture pojedinih zemalja razvijala su se i domaća finansijska tržišta. Evidentna je činjenica da su se brže razvijale one države u kojima je u prošlosti počela da se razvija akcionarsko društvo pa tako i finansijska tržišta. Posljednjih godina, zbog globalne krize i krahova na berzama javljaju se uticajne svetske organizacije koje su ekonomsko-politički orijentisane kao što su OECD, međunarodni monetarni fond, IOSCO, IFAC i druge. One žele da zaustave negativne trendove, te one sugerisanjem načela i praksi žele da promene smisao i ulogu akcionarskih društava. Prihvatanjem ovih načela korporativnog upravljanja organizacije ukazuju na njihovu važnost u povećanju efikasnosti akcionarskih društava, razvoj finansijskih tržišta.

Načela OECD-a upravo polaze od različitih koncepata razvoja korporativne strukture. U nekim zemljama, zavisno od razvoju akcionarstva i korporativnog prava, veći uticaj u upravljanju kompanijama su imali akcionari, u nekih zemljama značajna uloga pripada menadžmentu. Osnovna svrha načela korporativnog upravljanja je:

- Razvijati i konstantno poboljšavati legalni, institucionalni i regulatorni okvir korporativnog upravljanja
- Pružanje smernica i saveta za razvoj finansijskih tržišta, korporacija i svih učesnika u razvoju korporativnog upravljanja.

Ova načela usmerena su na akcionarska društva finansijskog i nefinansijskog sektora. Ciljevi načela jesu:

- Poboljšanje ekonomske efikasnosti i rast poslovnih subjekata i celog društva
- Jačanje poverenja investitora, a samim tim i razvoj finansijskih tržišta

8.3 Pozicioniranje uloge računovodstva u procesu odlučivanja

Glavni cilj računovodstva je izrada sveobuhvatnih računovodstvenih informacija o finansijskome stanju i poslovanju subjekta.

Prikupljanje i knjiženje finansijskih podataka o poslovnim događajima je temeljna uloga računovodstva.

Tri su osnovna zadatka odnosno uloge računovodstva: opšta, posebna i izvanredna

Opšte uloge računovodstva su: računovodstvene, planske i analitičke.

Posebne uloge posvećuju posebnu pažnju nekom delu poslovanja i rada, npr. praćenju putnih troškova, troškova vozila, reprezentacije, troškova materijala...

Izvanredne uloge su odlika dobro organizovanog računovodstva koje u slučaju izvanrednih događaja i potreba, npr. promene poreskog zakona, može u granicama postojeće organizacijske strukture odmah udovoljiti zahtevima koji se tada pred njega postavljaju.

8.3.1 Kakvu potporu odnosno ulogu računovodstvo daje pojedinoj poslovnoj funkciji?

1. Potpora upravljačkoj funkciji - Upravljanje znači vođenje poslovnog subjekta prema postavljenom cilju. Za to je potrebno meriti uspešnost s obzirom na ciljeve i planove, pokazati gde dolazi do odstupanja od standarda i pomagati u ispravljanju odstupanja. Računovodstvo se koristi finansijskim pokazateljima koji su najprikladnije sredstvo za praćenje i merenje poslovnih transakcija i kroz novčani izraz krajnjeg rezultata pokazuju uspešnost izvršenja planiranog cilja.
2. Potpora razvojnoj funkciji - Unutar razvojne funkcije sprovode se razni oblici ispitivanja i istraživanja vlastite strukture i okoline te ih se uz mnoga saznanja i uverenja pretvara u razvojne projekte. U tu svrhu računovodstvo osigurava mnogobrojne podatke i informacije, kako one knjigovodstvene, sadržane u finansijskim izveštajima, tako i raznovrsne planske i statističke te analize ekonomskih pojava i kretanja vezanih za razvojna istraživanja i projekte, ali i za njihovu realizaciju.

3. Potpora tehničkoj funkciji - Proizvodno-uslužna odnosno tehnička funkcija srž je funkcije svakog poslovnog subjekta. Zadatak računovodstva je da o svim aktivnostima koje se mogu finansijski izraziti osigura odgovarajuće podatke i informacije na temelju kojih će planirani proces biti vođen svojem cilju.
4. Potpora komercijalnoj funkciji - Najviše veza s okolinom subjekti ostvaruju komercijalnom funkcijom. Njen je zadatak da iz okoline pribavlja inpute i da joj šalje outpute. Za obavljanje tih zadataka komercijalnoj funkciji su potrebni mnogobrojni računovodstveni podaci o: stanju zaliha, obračunu nabavne cene zaliha, prometu zaliha, analizama zaliha, popisu zaliha i sl.
5. Potpora finansijskoj funkciji - Najintenzivnija veza koju računovodstvo ostvaruje je ona s finansijskom funkcijom. Tu se prikupljaju i likvidiraju sve računovodstvene isprave i dostavljaju se računovodstvu i predmet su knjiženja.
6. Potpora pravnoj funkciji - Za imovinsko-pravne poslove računovodstvo osigurava podatke o: stanju i promenama imovine, imovini koja se koristi putem izdavanja, obvezama plaćanja poreza na nekretnine, otkupu zemljišta i sl.
7. Potpora kadrovskoj i administracijskoj funkciji - Kadrovskoj funkciji se podnose odgovarajuće odluke i rešenja na temelju kojih zaposleni ostvaruju određena materijalno-finansijska prava ili imaju neke finansijske obaveze pa su i predmet knjiženja u računovodstvu. Najznačajnije je pravo na platu .
8. Potpora okruženju - Državnim subjektima i javnosti moraju se osigurati verodostojni podaci o poslovanju svakog poslovnog subjekta. Najvažnija potpora državi ostvaruje se vođenjem poreskog računovodstva i drugih evidencija o poreskim obavezama i potraživanjima.

8.4 Računovodstvo kao sistem

Računovodstvo kao sistem sastoji se iz nekoliko delova, mi ćemo navesti neke od njih i opisati njihov značaj za samo računovodstvo. To su :

1. Knjigovodstvo – predstavlja metod evidentiranja poslovnih promena i događaja koji su se desili, a koji su dokumentovani i on ima istorijski karakter.
2. Računovodstveno planiranje – predstavlja planiranje ekonomskih događaja koji utiču na finansijske izveštaje kroz različite metode analize i uglavnom predstavlja kratkoročno planiranje.
3. Računovodstvene analize – predstavljaju uočavanje određenih pojava, njihovih tendencija, promena, učestalosti i one su kratkoročnog karaktera.
4. Računovodstvena kontrola – predstavlja ispitivanje i utvrđivanje ispravnosti primene računovodstva i računovodstvenih standarda u praksi, proveru poštovanja zakonskih okvira i može biti interna i eksterna.

8.5 Upravljanje računovodstvom u korporaciji

Upravljanje računovodstvom u korporaciji – Upravljanje računovodstvom kao deo ukupnog upravljanja korporacijom svodi se na usmeravanje, regulaciju i postizanje maksimalne ažurnosti u vezi sa ostvarenim poslovnim promenama, posmatrajući sa finansijskog aspekta. Upravljanje je proces.

Funkcije upravljanja su:

1. Organizacija
2. Odlučivanje
3. Kadriranje
4. Planiranje
5. Kontrolisanje
6. Komuniciranje
7. Vođenje

Upravljanje računovodstvom je kontinuirani proces, koje uz korišćenje specifičnih instrumenata kroz određene aktivnosti nastoji da omogući optimalno izvršavanje poslovnih ciljeva.

8.5.1 Organizacija računovodstvene funkcije

Organizacija računovodstvene funkcije predstavlja komponentu upravljanja računovodstvom. Njen zadatak je da obezbedi što racionalnije obavljanje svih računovodstvenih procesa, a u okviru njih i svih računovodstvenih poslova i zadataka, kao i da pruži adekvatne računovodstvene informacije. Za racionalnu organizaciju računovodstvene funkcije treba da postoji pre svega skladan odnos između pojedinih funkcija preduzeća i usklađenost unutar same računovodstvene funkcije.

Organizacija računovodstvene funkcije pre svega treba da bude efikasna i ekonomična. Ona će zavisiti od mnogih faktora i okolnosti, kao što su:

1. Veličina privrednog subjekta
2. Vrste delatnosti
3. Tehnička opremljenost
4. Kvalifikaciona struktura radnika
5. Tehnologija rada

8.6 Sadržaj načela korporativnog upravljanja

OECD je definisao i obrazložio šest načela korporativnog upravljanja koja ćemo mi nabrojati i ukratko objasniti, a to su:

1. Osigurati temelj za efikasan okvir korporativnog upravljanja
2. Prava akcionara i ključne vlasničke funkcije
3. Pravedan tretman akcionara
4. Uloga poverioca u korporativnom upravljanju

5. Objavljivanje i transparentnost
6. Odgovornost uprave

8.6.1 Osigurati temelj za efikasan okvir korporativnog upravljanja

Prvo načelo glasi: „korporativno upravljanje je potrebno da promoviše i razvija transparentno i efikasno finansijsko tržište, konzistentno primenjivanje zakonskih propisa i jasno definisati odgovornosti između različitih nadzornih i regulatornih tela te izvršnih autoriteta.“¹⁷

Zakonska regulativa i zahtevi regulatornih tela utiču na korporativno upravljanje i oni moraju biti konzistentni sa zakonima, moraju biti transparentni i efikasni. Oni moraju jasno da definišu razgraničenje prava i odgovornosti između različitih autoriteta u sudskoj praksi čime se služi javni interes. Svi nadzorni, regulatorni i izvršni organi moraju imati zakonsku moć, celovitost i sredstva da ispune svoje obaveze profesionalno i na objektivan način. Njihov rad treba da bude pravovremen, transparentan i jasan.

8.6.2 Prava akcionara i ključne vlasničke funkcije

Ovo načelo je izuzetno važno i ima u fokusu prava akcionara i vlasničke funkcije. Ono glasi: „Okvir korporativnog upravljanja treba zaštititi i olakšati izvršenje prava akcionara.“¹⁸

Prava akcionara mogu da se razlikuju u raznim elementima u zavisnosti od regulative i pravnih sistema zemalja. Akcionari ne mogu da upravljaju kompaniju na način gde bi se svaka odluka donosila referendumom. Zbog toga, operativne ili poslovne odluke donosi menadžment koji biraju sami akcionari.

Osnovna prava akcionara treba da uključe sledeće prava:

- Zaštitu registrovanog vlasništva
- Prenos i prodaja akcija
- Primanje relevantnih i značajnih informacija o akcionarskom društvu na pravovremeni i zakonski način
- Učestvovanje i glasanje na skupštini akcionara
- Biranje i smenjivanje članova uprave
- Udeo u profitu akcionarskog društva

Akcionari moraju da imaju prava u odlučivanju i oni moraju biti informisani u vezi sa osnovnim promenama u akcionarskom društvu kao što su:

- Predlaganje izmene statuta društva ili ugovora o osnivanju kao i sličnih dokumenata koji se odnose na upravljanje deoničarskom društvu

¹⁷ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

¹⁸ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. god

- Odobravanje dodatne emisije akcija
- Vanredne transakcije uključujući prodaju ukupne imovine ili njenog značajnog dela što može dovesti i do prodaje kompanije

Akcionari moraju da imaju priliku da efikasno učestvuju i da glasaju na skupštini akcionara i zbog toga moraju biti informisani o pravilima uključujući i glasačku proceduru kojom se praktično upravlja na skupštini. Vlasnička struktura i ugovori, koji omogućavaju određenim akcionarima da imaju veću kontrolu u odnosu na srazmerno učesvovanje u vlasničkom kapitalu se mora obelodaniti. Tržište korporativne kontrole mora funkcionisati na efikasan i transparentan način. Pravila i postupci koji se odnose na pripajanje i spajanje moraju da budu jasno definisani i objavljeni tako da investitori razumeju prava i naknade. Transakcije se moraju sprovoditi na transparentan način. Izvršavanje vlasničkih prava svih akcionara uključujući i institucionalne investitore mora se olakšati. Akcionarima treba dopustiti konsultovanje jednim sa sdrugima u vezi osnovnih prava deoničara koje su definisane u načelima.

8.6.3 Pravedan tretman akcionara

Ovo načelo se odnosi na jednakost i nepristrasnost u tretmanu akcionara i glasi: „Okvir korporativnog upravljanja mora osigurati pravedan tretman svih akcionara, uključujući i manjinske i strane akcionare. Svi akcionari moraju imati priliku da dobiju nadoknadu za povredu njihovih prava.“¹⁹ Svi akcionari iste serije ili iste vrste akcija moraju da se tretiraju jednako. Mora da se izvrši zaštita od manipulacija na finansijskom tržištu i zloupotreba položaja.

8.6.4 Uloga poverioca u korporativnom upravljanju

Ovo načelo posebno definiše ulogu poverioca u koje na prvom mestu razmatraju zaposleni, a nakon toga investitori kao što su banke i sl. Ovo načelo glasi: „Okvir korporativnog upravljanja mora priznati prava poveriocima definisana zakonom ili međusobnim ugovorima te jačati aktivnu saradnju između akcionarskih društava i poverioca u stvaranju dobara, radnih mesta i podržati finansijski značaj kompanije.“²⁰

8.6.5 Objavljivanje i transparentnost

U svrhu efikasnog korišćenja načela, zemlje članice i nečlanice OECD-a (posebno članice IFAC-a), moraju da stvore uslove za primenu ovog načela koje glasi: „Korporativno upravljanje mora osigurati da je izvršeno pravovremeno i ispravno objavljivanje svih značajnih pitanja koja se odnose na akcionarsko društvo uključujući finansijsku situaciju, uspeha, vlasništvo i upravljanje kompanijom.“²¹

¹⁹ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

²⁰ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

²¹ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

8.6.6 Odgovornost uprave

Poslednje načelo fokusira se na upravu kompanije. Odnos menadžmenta, uprave i akcionara temelj je uspeha kompanije. Ovo načelo glasi: „ Okvir korporativnog upravljanja treba osigurati strateški vodič kompaniji, efikasan nadzor menadžmenta od strane uprave kao i odgovornost uprave kompaniji i njenim akcionarima.“²²

8.6.7 Finansijsko izveštavanje

Zakonskom regulativom je utvrđeno da se u kontinentalnoj Evropi finansijski izveštaji sastavljaju prema Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, dok je u SAD-u obavezno poštovanje nacionalnih računovodstvenih principa, skraćeno GAAP (Generally Accepted Accounting Principles- Generalno prihvaćeni principi računovodstva) publikovanih od strane FASB-a (Financial Accounting Standards Board- Odbor za standarde finansijskog računovodstva) i standarda GAAS (Generally Accepted Auditing Standards- Međunarodni standardi revizije) razvijenih od strane AICPA – Nacionalne profesionalne organizacije javnih računovođa u SAD-u. Od 2002. Godine, prema The Sarbanes-Oxley Act-u utvrđivanje računovodstvenih standarda je u nadležnosti PCAOB-a (The Public Company Accounting Oversight Board).

U cilju zaštite investitora The Securities Act-om je utvrđena obaveza menadžmenta da objavljuje sva neophodna dokumenta koja se tiču poslovanja korporacije u vidu proseka u koje je prikazano poslovanje i finansijska istorija privrednog subjekta. U nemačkom pravu nisu utvrđene mere sankcionisanja menadžmenta i nadzornog odbora u slučaju netačnih informacija ili skrivanja materijalnih dokaza (finansijskih izveštaja) u kojima bi te informacije bile dostupne. Ovaj gap u pravu je posledica nevažnosti uloge u organizovanom tržištu kapitala u korporativnom pravu, finansijama i privatnim investicijama. U 2001. Godini nemačka vlada je osnovala Reform Commission (komisiju za reforme), čije preporuke su trebale da isprave ovaj nedostatak

Razvijene ekonomije sveta su dostigle visok nivo zaštite akcionara i privatnog kapitala, ali to je još uvek daleko od savršenog. Donešeni zakonski propisi obuhvataju regulativu za veći deo korporativnog upravljanja. Međutim, očigledna je potreba njihovog daljeg usavršavanja, kako bi ti zakonski propisi i akti bili što jasniji i što preciznije definisani, što bi za posledicu imalo to da bi ostavilo vrlo malo ili čak ni malo prostora za malverzacije i za „pronalaženja rupa“ u zakonu.

²² www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

8.6.8 Mesto i uloga računovodstva i računovodstvene profesije u Načelima korporativnog upravljanja

Zemlje članice IFAC-a trebaju da analiziraju Načela OECD- a koje je IFAC prihvatio i njih treba implementirati u svojim zemljama. Načela korporativnog upravljanja nisu početak priče o korporativnom upravljanju. Treba da se shvate kao još jedno upozorenje kojim međunarodne organizacije ukazuju na potreba daljnijeg usaglašavanja minimuma načela upravljanja kompanijama. Načela indirektno upozoravaju na posledice lošeg upravljanja kompanija što se veoma negativno odražava na finansijska tržišta. Ona imaju i edukativnu ulogu i karakter jer ukazuju, temeljem analiza OECD-a u članicama i onima koje to nisu, na potrebu permanentnog praćenja redefinisavanja prava i odgovornosti menadžmenta i akcionara. Ovim načelima su obuhvaćeni, više ili manje precizno, gotovo svi subjekti korporativnog upravljanja među kojima su najvažniji menadžment i uprava kompanija, akcionari i poverioci.

Mesto računovodstvene profesije u Načelima nije eksplicitno definisano. Međutim, računovodstvena profesija u kontekstu načela tretira se kao jedan deo menadžmenta koji ima prava i odgovornosti. Još važnije, aktivnosti računovodstvene profesije su detaljno definisane Načelima. To im je daje poseban značaj za profesiju (kako privatne tako i javne ovlašćenje računovođe), a to je prihvatio i IFAC.

U svim Načelima korporativnog upravljanja značajno mesto pripada računovodstvenoj profesiji. Zadaci računovodstvene profesije podeljeni su po Načelima na sledeći način:

1. U Načelu „Osigurati temelj za uspešan okvir korporativnog upravljanja“ korporativno upravljanje zahteva osnivanje i rad nadzornih, regulatrnih i izvršnih tela koji će delovati na profesionalan i objektivan način. U tom kontekstu računovodstvena profesija treba da ima svoje regulatorno telo kao temeljnu infrastrukturu korporativnog upravljanja.
2. Načelo „Prava akcionara i ključne vlasničke funkcije“ ukazuje na osnovna prava akcionara koja bi trebalo da osigura zakonodavstvo svih zemalja. U vezi sa ovim načelo jedno od osnovnih prava akcionara je:
 - a. Primati relevantne i značajne informacije o korporaciji na pravovremenoj i regularnoj osnovi.²³
 - b. Akcionari imaju pravo da postavljaju pitanja koja se odnose na godišnju reviziju finansijskih izveštaja.²⁴
 - c. Akcionari imaju prava da raspolažu svi relevantnim informacijama koje se odnose na akviziciju vlasništva kompanije.²⁵
3. Prema Načelu „Pravedan tretman akcionara“ uloga računovodstvene profesije je da računovodstvenim informacijama zaštiti jednakost između domaćih i stranih akcionara i posebno između većinskih i manjinskih akcionara. Posebno se to odnosi na opasnost od zloupotreba manjinskih

²³ www.oecd.org od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

²⁴ www.oecd.org, od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

²⁵ www.oecd.org od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

- akcionara, kao i na sprečavanje manipulacija sa računovodstvenim informacijama.
4. Računovodstvo ima posebnu ulogu u zaštiti interesa poverioca, a posebno onih koje eventualno učestvuju u upravljanju kompanijom. Tako se prema Načelu „Uloga poverioca u korporativnom upravljanju“ treba posebno zaštititi zaposlene ako učestvuju u upravljanju kompanijom. Zaposleni i ostali poverioci ako učestvuju u upravljanju moraju da raspolažu sa relevantnim i istinitim informacijama.
 5. Najvažnije Načelo koje se odnosi na ulogu i konkretne zadatke računovodstvene profesije je „Objavljivanje i transparentnost“. Prema ovom načelu okvir za korporativno upravljanje mora osigurati pravovremene, tačne i značajne informacije koje uključuju finansijsku situaciju, uspeh i vlasničku strukturu kompanije. Objavljivanje računovodstvenih informacija treba da osigura²⁶:
 - a. Finansijske i operativne rezultate kompanija
 - b. Ciljeve kompanija sadržane u planovima
 - c. Udeo akcionara
 - d. Informacije o platama uprave i menadžmenta kao i njihove kvalifikacije
 - e. Informacije o transakcijama sa povezanim licima
 - f. Informacije o proceni rizika (specifičnih rizika industrija i zemljoradničkih područja, tržišnih rizika, rizika koji se odnose na derivatne instrumente i vanbilansne transakcije)
 - g. Informacije za korporativno upravljanje moraju da budu u skladu sa visoko kvalitetnim računovodstvenim standardima
 - h. Godišnju reviziju moraju da obavljaju nezavisni, sposobni i kvalifikovani ovlašćeni revizori koji trebaju akcionarima da osiguraju za sva značajna pitanja da su finansijski izveštaji fer prikazani i da fer i istinito prikazuju finansijsku situaciju i uspeh kompanije
 - i. Eksterni revizori mora biti odgovorni akcionarima kompanije
 - j. Kanali distribucije informacije moraju biti jednak način dostupnim svim korisnicima informacija
 - k. Okvir za korporativno upravljanje mora biti dopunjen finansijskim analizama, savetima i informacijama brokeriskih kuća i rejting agencija koje su relevantne investitorima pri donošenju poslovnih odluka
 6. Prema načelu „Odgovornost uprave“ računovodstvena profesija mora da osigura informacije za obavljanje osnovnih funkcija uprave, a to su: revidiranje i upravljanje korporativnom strategijom, procena rizika, donošenje poslovnih planova i proračuna, kontrola uspešnosti kompanije, kontrola kapitalnih investicija, akvizicije i prodaja kompanija.

²⁶ www.oecd.org od ponedeljka 2. aprila. 2012. God

8.7 Instrumenti finansijsko-računovodstvenog izveštavanja o stanju i uspehu korporacija

Osnovi finansijski izveštaji koji služe potrebama eksternog izveštavanja su:

- Bilans stanja
- Bilans uspeha
- Aneks

Prethodno navedeni izveštaji su prema zakonu obaveza za sva pravna lica (preduzeća, banke, osiguravajuće kompanije..)

Bilans tokova gotovine je obavezan za srednja i velika preduzeća, banke i druge finansijske organizacije kao i osiguravajuće kompanije. Emitovanjem finansijskih izveštaja obezbeđuje se informacija o tri bitne dimenzije preduzeća:

- Finansijski položaj samog preduzeća
- Zarađivačka moć preduzeća
- Finansijski tokovi

Bilans stanja se može definisati kao dvostrani vrednosni račun (prikaz, izveštaj) sredstava po nameni i poreklu sredstava, sa oblikom formalne jednakosti.²⁷ Bilans stanja se može definisati i kao dvostrani vrednosni prikaz imovine i kapitala.²⁸ Bilans uspeha predstavlja tabelarni prikaz prihoda i rashoda za određeni vremenski period i on iskazuje ostvareni periodični rezultat.

Aneksom nazivamo još i dodatni računovodstveni izveštaj koji predstavlja jedan od četiri računovodstvena izveštaja u setu godišnjih računa. On se ne tumači samostalno već uvek uz bilans stanja, uspeha, izveštaj o promenama na kapitalu i izveštajem o tokovima gotovine. Njegova svrha jeste da posluži jasnijem, dubljem i širem ostvetljavanju finansijskog položaja, zarađivačke moći i promena finansijskog položaja.

Kada govorimo o obavezi sastavljanja i podnošenja predmetnih finansijskih izveštaja, govorimo o obavezi podnošenja izveštaja Narodnoj Banci Srbije u cilju overavanja izveštaja i ispunjavanja zakonske regulative u svrhu transparentnosti poslovanja. U 2010. Godini nadležnost overavanja finansijskih izveštaja prelazi sa NBS (Narodna banka Srbije) na APR (Agencija za privredne registre). Agencija je ta koja u svojoj bazi podataka koja je transparentna za sve eksterne korisnike pohranjuje finansijske izveštaje svih privrednih subjekata tržišta odnosno privrede Republike Srbije.

²⁷ Kasavica P. (2010), Master rad Analiza finansijskih izveštaja korporativnog preduzeća i finansijsko planiranje –Interpretacija sa stanovišta posleovne banke- Univerzitet Singidunum, Beograd,. str. 1

²⁸Stevanović N i Malinić D (2003), Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd, 2003. god. str.102

8.8 Merenje performansi

Bord za Međunarodne standarde računovodstva je zauzeo poziciju da prihod za period treba da bude sveobuhvatan, koji je različit od neto prihoda. Sveobuhvatan prihod je promena u kapitalu kompanije iz drugih izvora vlasnika tokom perioda. On uključuje neto prihod, promenu u nerealizovanim investicijama i gubicima, i ostalim stavkama koje utiču na kapital. Izveštaj kompanije o sveobuhvatnim prihodima i njegovim komponentama se prikazuje kao zaseban finansijski izveštaj ili kao deo nekog drugog finansijskog izveštaja.²⁹

8.9 Izbor računovodstvenih metoda i procena

Izbor računovodstvenih metoda i procena utiču na firmin prihod. Da bi obezbedili odgovarajuće podudarajuće prihode i troškove, računovodstvo zahteva alokaciju troškova i procenu podataka koje neće biti poznate sa sigurnošću do nekog budućeg datuma. Na primer, računovođe procenjuju životni vek stalnih sredstava prilikom prijema. Međutim, tehnološke specifikke bi mogle da skrate taj životni vek, dok redovno i stručno održavanje i popravka istih bi mogla da im produži vek trajanja. Stvarni upotrební životni vek se neće znati sa sigurnošću sve do određenog datuma u budućnosti. Procena utiče kako na sadašne tako i na buduće prihode. Iz razloga što postoji značajan raspon u pretpostavkama koje leže u procenama, menadžment i ostali korisnici finansijskih izveštaja moraju biti svesni uticaja računovodstvenih procena na prijavljeni prihod. Procene uključuju procentualnu vrednost nenaplativih potraživanja, povraćaja prodaje, životni vek, povećanje ili smanjenje vrednosti, ukupnu proizvodnju, ukupna obrtna sredstva i prirodne resurse, period amortizacije.

Ove procene nisu jednako važne za sve firme. Njihova važnost zavisi od grane privrede u kojoj firma posluje. Na primer, procenjena vrednost nenaplativih potraživanja za firme koje se bavi kreditnim karticama, kao što su Visa, MasterCard ili firmi za pružanje finansijskih usluga mogu imati značajan uticaj na zarade, ali recimo procena životnog veka sredstava može imati manji uticaj zato što one nisu toliko zavisne i ne utiču toliko na njihovo poslovanje..

Izbor metoda takođe utiče na prihod korporacije odnosno firme. Generalno prihvaćeni računovodstveni metodi uključuju vrednosti nenaplativih potraživanja (procenat od neto prodaje i starenja potraživanja), metod inventarisanja (prosečno ponderisana cena, fifo, lifo metod), metod depresijacije i metod priznavanja prihoda po mestu nastanka. Ovi metodi su nastali sa ciljem da podudaraju prihoda i rashoda. Troškovi su dodeljuju na osnovu određivanja koristi u tekućem periodu nasuprot koristi u budućem periodu. Troškovi su procenjeni, a korist perioda ne može se demonstrirati sa apsolutnom tačnošću. Proce su takođe subjektivne, zbog toga što je u praksi teško da se opravdaju metode jedan prema drugome. Npr. kod obračuna troškova materijala postoje LIFO i FIFO metode. Korišćenjem jedne ili druge metode može doći do značajnih razlika u izveštaju o dobiti i bilansu. Učinci zavise od toga da li povećavaju ili padaju jedinični troškovi.

²⁹ Needles, Power, Crosson (2005) Principles of Accounting, str. 628

Ako jedinični troškovi ostaju jednaki, ove dve metode će dati iste rezultate. Ako troškovi rastu, FIFO sučeljava niske (starije) troškove s prihodima od prodaje. Takođe, ta metoda vrednuje zalihe procenjujući više tekuće troškove. S druge je strane LIFO, metoda koja sučeljava visoke (novije) troškove s prihodima od prodaje i vrednuje zalihe na temelju niskih (starijih) troškova. U suprotnom slučaju, kad troškovi padaju, FIFO sučeljava visoke (starije) troškove s prihodima od prodaje, a zalihe vrednuje procenjujući niže tekuće troškove. Metoda LIFO, pak, sučeljava niske (novije) troškove s prihodima od prodaje, a zalihe vrednuje na osnovi visokih (starijih) troškova. S obzirom na učinke na novčani tok, kad troškovi rastu a količine zaliha se ne smanjuju, metoda LIFO dovešće do niže dobiti pre poreza, a time i do manjeg iznosa poreza na dobit; stoga, kad se radi o novčanom toku.

9 SPECIJALNI BILANSI

U poslovnoj praksi i stručnoj literaturi pojavljuje se više vrsta specijalnih bilansa, čiji nazivi odgovaraju ciljevima kojima oni služe. Specijalni bilansi nastaju u određenim prilikama kao posledica specijalnih ciljeva. U specijalne bilanse spadaju:

- Bilans osnivanja,
- Bilans promene pravne forme,
- Bilans fuzije,
- Bilans saniranja,
- Bilans razdvajanja
- Likvidacioni bilans,
- Bilans likvidnosti,
- Bilans stečaja preduzeća i
- Bilans poravnanja.

9.1 Bilans osnivanja

Po zakonu o privrednim društvima preduzeće se može osnovati kao društvo lica ili društvo kapitala. Društvo lica može da bude u obliku ortačkog društva ili u obliku komanditnog društva. Društvo kapitala može da bude u obliku akcionarskog društva (AD) ili u obliku društva sa ograničenog odgovornošću (DOO). Prilikom osnivanja preduzeća osnivači koji su ujedno i vlasnici preduzeća ulažu u njega gotovinu, stvari i prava. Zakonom o privrednim društvima za društva kapitala pripisan je najmanji iznos gotovine koji mora biti uloženi pri osnivanju u to:

- Zatvorena akcionarska društva najmanje 10.000 eura, a otvorena akcionarska društva najmanje 25.000 eura u dinarskoj protiv vrednosti na dan uplate za otvorena akcionarska društva, sa rokom uplate najmanje 50% do dana registracije, a 50% u roku od dve godine od registracije.³⁰

Procena stvari i prava unetih u novosnovano preduzeće vrši se po nabavnim cenama na dan procene, s tim što se kod osnovanih sredstava koja su pre unošenja u novosnovano preduzeće korišćena, nabavna vrednost svodi se na sadašnju vrednost uz pomoć koeficijenta preostale korisnosti. Koeficijent preostale

³⁰ www.mfin.gov.rs dana 21.09.2012. godine

korisnosti utvrđuje se iz odnosa prestalog veka koristi i ukupnog veka koristi osnovnih sredstava. Preostali vek koristi se procenjuje na bazi fizičkog stanja i funkcionalnosti osnovnog sredstva u momentu procene.

Na osnovu upisanog kapitala, uplaćenog kapitala u gotovini, procenjene vrednosti unetih stvari i prava sačinjava se inventar. Na osnovu inventara sačinjava se bilans osnivanja u kome se obuhvata inventar i troškovi osnivanja, tako da osnivački bilans u stvari predstavlja zaključni bilans procesa osnivanja i početni bilans novoosnovanog preduzeća, na osnovu kojeg se vrši otvaranje poslovnih knjiga za knjigovodstveno obuhvatanje imovine, kapitala, obaveza, te prihoda i rashoda novoosnovanog preduzeća.

9.2 Bilans promena pravne forme

Promena pravne forme preduzeća je ustvari prelazak preduzeća iz jednog pravnog oblika u drugi, npr. prelazak iz društva sa ograničenom odgovornošću u akcionarsko društvo. Svaki oblik preduzeća (ortačko, komadintno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću i akcionarsko društvo) može preći u ma koji drugi oblik preduzeća pod uslovom da ispunjava uslove tog novog pravnog oblika tj. forme preduzeća. Odluku o promeni oblika preduzeća donosi najviši organ koji upravlja preduzećem. Promena pravne forme može biti dvojaka i to:

- Preduzeće se transformiše iz jednog u drugi oblik, vlasnici ostaju isti sa istim učešćem u kapitalu kao i pre promene.
- Preduzeće se transformiše iz jednog oblika u drugi sa promenom vlasnika preduzeća, određeni vlasnici ostaju vlasnici i u novom transformisanom preduzeću, ali drugi vlasnici se povlače iz transformisanog preduzeća ili se u novo preduzeće uključuju i novi vlasnici.

9.2.1 Transformacija bez promene vlasnika

Sa gledišta bilansa ovaj oblik promena pravne forme preduzeća je najjednostavniji. Na dan promene pravne forme preduzeća sačinjava se zaključni bilans preduzeća dosadašnjeg oblika pri čemu se procenjivanje bilansnih pozicija vrši na isti način kao i kod sačinjavanja godišnjeg zaključnog bilansa, što znači da se primenjuje načelo opreznosti što ima za posledicu bilansiranje latentnih rezervi u granicama dozvoljengo. Zaključni bilans dosadašnjeg oblika istovremeno predstavlja bilans otvaranja. Odnosno bilans osnivanja novog oblika preduzeća na osnovu koga se otvaraju poslovne knjige novog oblika preduzeća.

9.2.2 Transformacija sa promenom vlasništva

Sa gledišta bilansa ova transformacija je komplikovanija i ima sledeće faze:

- Sačinjavanja zaključnog bilansa dosadašnje oblika preduzeća
- Promena vrednosti preduzeća i sačinjavanje bilansa dosadašnjeg oblika preduzeća na osnovu procenjene vrednosti

- Poravnanje sa vlasnicima koji ne prihvataju promenu oblika preduzeća i prijem novih vlasnika
- Sačinjavanje bilansa otvaranja novog oblika preduzeća

9.3 Bilans fuzije

Prema zakonu o privrednim društvima bilans fuzije nastaje:

- Prenosom imovine jednog preduzeća ili više preduzeća (preuzeta preduzeća) na drugo preduzeće, u zamenu za obezbeđenje akcija ili udela tog preduzeća vlasnicima preuzetih preduzeća. Do fuzije dolazi pripajanjem preduzetih preduzeća preuzimaoca, pri čemu se preuze preduzeća kao pravno lice gasa (nestaju), a preduzeće preuzimalac i dalje postoji kao pravno lice.
- Nastajanjem novog preduzeća na koje prelazi imovina preduzeća koje se spajaju uz zamenu za obezbeđenje akcija ili udela novog preduzeća vlasnicima spojenih preduzeća. U ovom slučaju sva spojena preduzeća gube status pravnog lica, a novoosnovano preduzeće spajanjem stiče status pravnog lica upisom u sudski registar.

Pripajanje ili ti spajanje preduzeća reguliše se ugovorom o spajanju preduzeća. Preduzeća koja se spajaju procenjuje ovlašćeni procenjivač sa ciljem da objektivno i istinito vrednuje svako preduzeće i dovode u isti položaj, jer se procenom aktiviraju latentne rezerve i eliminišu skriveni gubici u bilansu precejenjenih preduzeća. Ovlašćeni procenjivač podnosi izveštaj o proceni vrednosti preduzeća i odnose zamene akcija ili udela postojećih preduzeća sa akcijama ili udelima preduzeća preuzimaoca odnosno novoosnovanog preduzeća sa akcijama.

9.4 Bilans saniranja

Bilans saniranja potiče od latinske reči „sanatio“ koja označava lečenje. Kada preduzeće postane nelikvidno odnosno izgubi svoju platežnu sposobnost ili posluje sa gubitkom vrši se saniranje sa ciljem da se osposobi preduzeće kako bi moglo da izmiruje svoje dospele obaveze i da posluje sa dobitkom da bi preduzeće neograničeno moglo da opstane sa čime se izbegava stečaj. Postoje dve vrste saniranja:

- Saniranje u širem smislu (ekonomsko saniranje)
- Saniranje u užem smislu (funkcionalno saniranje)

9.4.1 Saniranje u širem smislu

Saniranje u širem smislu ili ekonomsko saniranje obuhvata sve mere koje doprinose otkrivanju i otklanjanju uzroka gubitka i obezbeđenja trajnog ozdravljenja za život sposobnog preduzeća. To znači da su njegovi prvi ciljevi: ponovno uspostavljanje finansijske ravnoteže i zadovoljavajuća rentabilnost i ekonomičnost.

9.4.2 Saniranje u užem smislu

Saniranje u užem smislu ili finansijsko saniranje, u okviru saniranja, usmereno je na otpis gubitka i/ili uspostavljanje finansijske ravnoteže čime preduzeće postaje platežno sposobno što se postiže putem smanjenja kapitala, dopune imovine, povećanja kapitala, promene strukture aktive i promene strukture pasive, na ovom mestu je reč o finansijskom saniranju.

9.5 Bilans razdvajanja

Razdvajanje se javlja kod društva lica i to u dva slučaja:

- Razdvajanje kada se društvo lica rastura, nestaje. Kada je u pitanju podela imovine preduzeća između ortaka.
- Razdvajanje sa jednim ortakom koji istupa iz preduzeća, pri čemu preduzeće i dalje opstaje sa ortacima koji se ne izdvajaju. Tada je u pitanju namirivanje ortaka koji istupa, u suštini radi se o poravnanju između ortaka koji istupa i ortaka koji ostaje u preduzeću u obliku društva lica.

Razdvajanje kod preduzeća u obliku društva kapitala se ne javlja iz razloga što kada neki od vlasnika istupa iz društva on svoje akcije odnosno udeo prodaje, pri čemu se ta prodaja odvija izvan samog preduzeća. Ovde se samo u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji akcija i udela preknjižavaju podaci da su akcije i udeli promenili vlasnika i to proknjižavanje se obavlja u nominalnoj vrednosti nezavisno od toga da li je akcija ili nije udeo prodat iznad ili ispod nominalne vrednosti.³¹

Prilikom prekida ortakluka članu društva koji istupa:

- Vraćaju se stvari koje je dao na korišćenje društvu
- Isplaćuje se u novcu iznos koji bi primio po obračunu ako bi društvo prestalo da postoji u vreme njegovog izlaska, neuzimajući u obzir tekuće nezavršene poslove.³²

Ukoliko društvo lica u momentu ispitivanja jednog od članova ima neki započet, a nedovršen posao, lice koje istupa iz društva ima pravo na učešće u dobitku po

³¹ Dr Jovan Rodić Poslovne finansije i procena vrednosti preduzeća, Beograd, 1993, str.371

³² Dr Jovan Rodić: Poslovne finansije i procena vrednosti preduzeća, Beograd, 1993, str.371

okončanju tog posla, ako se posao završi sa dobitkom, a ako se završi sa gubitkom snosi posledice gubitka.

9.6 Likvidacioni bilans

Likvidacija preduzeća u suštini predstavlja prestanak postojanja preduzeća, gašenje preduzeća, njegovo brisanje iz sudskih registara i time i nestanak preduzeća kao pravnog lica. Prema članu 347. Zakona o privrednim društvima preduzeće prestaje³³:

- Ako je preduzeću izrečena mere zabrane obavljanja delatnosti na koju je registrovano zbog toga što ne ispunjava uslove za obavljanje te delatnosti, a u roku određenom u izrečenoj meri ne ispuni te uslove ili ne promeni delatnost,
- Ako prestanu prirodni i drugi uslovi za obavljanje delatnosti za koju je preduzeće registrovano, iscrpljenje ležišta rude npr.,
- Ako je isteklo vreme za koje je preduzeće osnovano. Ovde se radi o preduzećima čiji je rok opstanka određen aktom osnivanja.
- Ako skupština preduzeća ili članovi preduzeća odluče da preduzeće likvidira,
- Ako preduzeće organizovano u skladu sa zakonom,
- Ako ne obavlja delatnosti duže od dve godine neprekidno,
- Ako se prevosnažnom sudskom odlukom utvrdi ništavnost upisa u sudski registar,
- Ako se osnovni kapital preduzeća iz bilo kog razloga smanji ispod zakonom propisanog minimalnog osnovnog kapitala, a vlasnici preduzeća u roku od šest meseci ne izvrše dokapitalizaciju do nivoa minimalnog osnovnog kapitala preduzeće se likvidira.

³³ www.paragraf.rs dana 01.10.2012

9.6.1 Postupak likvidacije preduzeća

Odluku o likvidaciji preduzeća donosi organ upravljanja:

- Kod ortačkog društva jednoglasnu odluku svih ortaka
- Kod komanditnih društva jednoglasnu odluku svih komplementara
- Kod društva sa ograničenom odgovornošću skupštine članova i društva
- Kod akcionarskih društava skupština akcionara

Organ upravljanja odlukom o likvidaciji imenuje likvidacionog upravnika. Odluka o likvidaciji upisuje se u registar preduzeća, uz naziv preduzeća se dopisuju reči „u likvidaciji“. Preduzeća u likvidaciji dostavljaju poznatim poveriocima obaveštenja o likvidaciji i poziv da svoja potraživanja prijave likvidacionom upravniku u roku od 120 dana. Istovremeno, preduzeće u likvidaciji javno objavljuje obaveštenje o likvidaciji tri puta u intervalu od 15 do 30 dana. Ako prijavljeno potraživanje poverioca ne odgovara evidentiranoj obavezi kod preduzeća u likvidaciji prema tom poveriocu, poverilac može pokrenuti spor pred trgovinskim sudom za priznavanje potraživanja. Preduzeće u likvidaciji ne može preuzimati poslove, što znači da obavlja samo poslove vezane za likvidaciju.

9.6.2 Sačinjavanje likvidacionog bilansa

Preduzeće za koje se pokreće postupak likvidacije najpre sačinjava zaključni bilans kojim se obuhvataju poslovni događaji do dana donošenja odluke o pokretanju računovodstvenih standarda. Sa danom odluke o pokretanju postupka likvidacije, likvidator sačinjava početni likvidacioni bilans na osnovu koga se otvara glavna knjiga preduzeća u likvidaciji. Cilj početnog likvidacionog bilansa je da pokaže imovinski položaj preduzeća pod pretpostavkom planirane prodaje celokupne imovine, tj. pre svega mogućnosti izmirenja svih dugova. Zapravo, početni likvidacioni bilans bi trebao da pokaže da li se obaveze mogu isplatiti iz likvidacione mase. Ukoliko početni bilans pokaže da se obaveze ne mogu namiriti iz likvidacione mase, likvidator je dužan da prekine proces likvidacije i da zatraži pokretanje stečajnog postupka.

9.7 Bilans likvidnosti

Osnovni cilj bilansa likvidnosti jeste da pruži što realniju i potpuniju sliku o mogućnosti održavanja likvidnosti preduzeća, odnosno sliku o platežnoj moći. Takva informacija je neophodna iz razloga što je permanentna likvidnost preduzeća, odnosno njegova mogućnost plaćanja obaveza u momentu njihovog dospeća uslov ne samo za normalan rad preduzeća već i za opstanak preduzeća, jer ako preduzeće u dužem razdoblju ne izmiruje obaveze o roku njihovog dospeća za plaćanje izgubiće poverenje kod poverilaca, takvom preduzeću dobavljači neće isporučivati svoje proizvode i robu, neće im pružati usluge sa odloženim rokom plaćanja već će zahtevati da se vrši plaćanje unapred, odnosno avansno, a koje preduzeće koje nije likvidno ne može da izvrši, što dovodi do njegovog prestanka. Sa druge strane, i kreditori će izbegavati da daju pozajmljena

sredstva preduzećima koja nisu likvidna jer nemaju realnu sigurnost da će ta svoje potraživanja naplatiti o roku dospeća.

Bilans likvidnosti spada u interne bilanse, što znači da njegova forma i sadržina nisu propisani propisima o bilansiranju, već formu i sadržinu kreira samo preduzeće na način koje će da pruži što realniju i objektivniju sliku o mogućnosti da se održi likvidnost. Izrada bilansa likvidnosti prethodi sačinjavanju zaključnog bilansa, a potom se iz tog bilansa izvodi bilans likvidnosti putem dodatnog rasčlanjivanja imovine po roku unovčenosti i dodatnog rasčlanjivanja obaveza po roku dospeća plaćanja. Poredak tog rasčlanjivanja u likvidacionom bilansu je takav da se imovina izkazuje u datom roku unovčenosti, a na drugoj strani stoje obaveze koje dospevaju za plaćanje u istom roku.

9.8 Bilans poravnanja

Cilj početnog bilansa poravnanja je da pokaže:

- Da je poravnanje nužno radi saniranja, a samim tim i opstanka preduzeća
- Da pokaže pokrivenost obaveza imovinom
- Da izdvoji obaveze prema običnim i zaštićenim poveriocima koji se uzimaju iz poravnanja.

Cilj zaključnog bilansa poravnanja je da se iskaže finansijski položaj preduzeća posle poravnanja na osnovu čega će doći do saznanja da li preduzeće posle saniranja može da se finansijski oporavi, da nastavi da radi i sebi obezbedi opstanak. Zaključni bilans poravnanja se sačinjava na sledeći način:

- Aktiva preuzima iz knjigovodstva ili procenjenog bilansa poravnanja,
- Obaveze se u pasivi iskazuju u iznosima i rokovima dospeća kakve će one da budu ako se prihvati predloženo poravnanje,
- Otpis skrivenih gubitaka u početnom bilansu poravnanja izaziva pojavu vanrednih rashoda,
- Otpis obaveza po osnovu prihvaćenog poravnanja izaziva pojavu vanrednih prihoda,
- Ako je neko od poverilaca prihvatio konverziju svojih potraživanja u kapitalu zaključnom bilansu poravnanja te obaveze se smanjuju a povećava se kapital i
- U zaključnom bilansu poravnanja porez na dobitak se iskazuje na strani pasive kao povećanje obaveza, a sa neto dobitkom se uvećava sopstveni kapital.

Kada je sačinjen početni bilans poravnanja, razmatraju se sve opcije finansijsko saniranja, gde bi trebalo da se ima u vidu da je preduzeće sanirano ako:

- Ako bilans ne iskazuje gubitak
- Ako je uspostavljena dugoročna finansijska ravnoteža
- Ako postoji prihvatljiv stepen zaduženosti

9.9 Stečajni bilans

Razlog otvaranja stečajnog postupka je platežna nesposobnost stečajnog dužnika, što znači da on nije u mogućnosti da izmiri svoje dospele obaveze. Okolnost da je stečajni dužnik podmirio ili može u celosti da izmiri svoje obaveze ne znači da je on platežno sposoban. Po pravilu se smatra da je stečajni dužnik platežno sposoban ako 60 dana neprekidno izmiruje svoje dospele obaveze. Stečajni postupak se može pokrenuti i ukoliko se utvrdi realna opasnost od platežne ne sposobnosti. Stečaj predstavlja veoma tešku i ni malo jednostavnu ekonomsku situaciju eliminisanja preduzeća koja više nisu sposobna da uspešno posluju. Ovu operaciju komplikaciju opasnost da se očekivana korist ne pretvori u štetu. Stečaj se prevashodno preuzima da bi se smanjila šteta za poverioce, a samim tim i za privredu kao celinu, koja može da nastane zbog gubitka sopstvenog kapitala i insolventnosti dužnika. Međutim postoji i loše strane stečaja kao to su:

- Zbog neadekvatne odluke i preranog stečaja i rasturanja preduzeća šteta je veća
- Gubitak radnih mesta
- Značajni gubici poverilaca i ugrožavanje osnovne egzistencije preduzetnika.

Zbog gore navedenih razloga, u slučaju stečaja presuda je ispravna ocena o postojanju uslova za stečaj. Ona je pretpostavka donošenja odluke o otvaranju postupka stečaja, dok sprovođenje samog postupka stečaja podrazumeva poznavanje stečajne mase, različitih grupa poverilaca i redosled operacija u sprovođenju stečaja, kao i dobro poznavanje ekonomske situacije i stanja na tržištu. Postupak po stečaju je hitan postupak i može da traje po pravilu godinu dana. Ukoliko se stečajni postupak ne završi u roku od jedne godine, stečajni sudija će o razlozima produženja roka obavestiti predsednika suda. Svi postupci pred sudom i organom upravi, a u vezi sa stečajnim postupkom, hitne su prirode.

Stečajni postupak se pokreće pismenim predlogom. Za podnošenje predloga su ovlašćeni stečajni dužnik i svaki onaj poverilac koji ima pravni interes za sprovođenje stečajnog postupka. Poverilac je dužan u predlogu da priloži odgovarajuću dokumentaciju koja će učiniti verovatnim svoje potraživanje i pratežnu nesposobnost stečajnog dužnika.

Zakon o stečajnom postupku propisuje dve vrste stečaja:

- Postupak bankrotstva (prestanak rada preduzeća nakon okončanja stečajnog postupka)

- Postupak reorganizacije (postupak saniranja preduzeća u toku stečajnog postupka, što znači da se nakon saniranja okončava stečajni postupak i preduzeće nastavlja normalno da postoji)

9.9.1 Sačinjavanje stečajnog bilansa

Pri sačinjavanju stečajnog bilans prvo se sačinjava zaključni bilans preduzeća koje stupa u stečaj, a zatim se sačinjava početni stečajni bilans. Početni stečajni bilans se sačinjava na osnovu inventara o kome se precena vrši na osnovu likvidacione cene. Pri utvrđivanju ove cene polazi se od prodajne cene na tržištu pri čemu je likvidaciona cena uvek niža od te prodajne cene jer potencijalni kupci znaju da je preduzeće u stečaju i zbog toga ne žele da plate punu cenu jer znaju da preduzeće mora u što kraćem roku da proda te stvari kako bi i troškovi bili manji koji idu proporcionalno sa vremenom trajanja stečaja. Početni stečajni bilans se struktuiru tako da se iz njega može videti očekivana stečajna masa. Na kraju stečajnog postupka sastavlja se pregled uplata i isplata u toku stečajnog postupka i zaključni stečajni bilans.

9.9.2 Stečajna masa i raspoređivanje poverilaca

Stečajni postupak obuhvata svu imovinu koja pripada preduzeću koja je u stečaju u vreme otvaranja stečajnog postupka kao i imovinu koju ono stekne za vreme trajanja tog postupka (ta imovina se naziva stečajna masa), osim ako nije pravnim propisima predviđeno drugačije. Stečajna masa služi za pokrivanje troškova stečajnog postupka, poverilaca koji u vreme otvaranja postupka imaju osnovan imovinski zahtev prema stečajnom dužniku, kao i poverilaca koji u toku otvorenog stečajnog postupka steknu pravo da potražuju deo te stečajne mase. Stečajni poverioci se mogu prema vrsti njihovog potraživanja svrstati u isplatne redove i to :

- Stečajni poverioci viših isplatnih redova
- Stečajni poverioci opšteg isplatnog reda
- Stečajni poverioci nižih isplatnih redova

Poverioci koji u trenutku otvaranja stečajnog postupka imaju opravdan imovinski zahtev prema stečajnom dužniku su poverioci opšteg isplatnog reda. Pre ostalih stečajnih poverilaca, izmiruju se obaveze prema zaposlenima u stečajnom preduzeću iz redovnog odnosa najduže za poslednjih devet meseci od otvaranja stečajnog postupka. Isto važi i za naknadu štete za povredu na radu koja se isplaćuje u punom iznosu.

U rangu iza ostalih potraživanja stečajnih poverilaca namiruju se sledećim redosledom (niži isplatni red):³⁴

- Kamate koje teku od otvaranja stečajnog postupka na potraživanja stečajnih poverilaca;
- Troškovi koji su pojedinim stečajnim poveriocima nastali njegovim učešćem u postupku;
- Novčane kazne, globe, prekršajne kazne i novčane prinude, kao i posledice nekog krivičnog dela ili prekršaja koje obavezuju na novčana plaćanja;
- Potraživanja koja se odnose na neku besplatnu činidbu stečajnog dužnika;
- Potraživanja koja se odnose na povrat zajma koji namiruje kapital nekog osnivača ili potraživanja koja su s tim izjednačena.

Novčana potraživanja ili ona čiji novčani iznos nije određen prikazuju se u vrednosti koja se može proceniti u vremenskom periodu kada je došlo do otvaranja stečajnog postupka. Ona potraživanja koja su izražena u stranoj valuti preračunavaju se u domaću valutu prema kursu na dan otvaranja stečajnog postupka.

³⁴ Dr. Jovan M Ranković, Teorija bilansa, Beograd, 2002, str. 380

10 RAČUNOVODSTVENE POLITIKE

Računovodstvene politike predstavljaju odluke preduzeća vezane za to kako će se određene stavke knjižiti, na koji način će se vršiti amortizacija i ostale odluke koje mogu, a i ne moru da utiču na rezultat samog preduzeća i na poresku osnovicu. Kako računovodstvene politike uglavnom utiču na finansijski rezultat preduzeća bitno je da se odaberu primerene i odgovarajuće računovodstvene politike koje su pak u skladu sa Međunarodnim standardima računovodstva, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Računovodstvene politike su specifični principi - načela (konvencije, pravila i prakse) koji su prihvaćeni od strane privrednog subjekta u pripremi i prikazivanju finansijskih izveštaja³⁵. Računovodstvene politike su interni akt računovodstva privrednog subjekta i primenjuju se za sastavljanje finansijskih izveštaja za eksterne korisnike.

Poslovni događaji se prikazuju kroz finansijske izveštaje i stoga je postojala potreba za utvrđivanjem određenih pravila za sastavljanje i prezentovanje istih. Ta pravila su nastala u okviru MRS i MSFI i nazvana su računovodstvene politike, s težnjom za poštenim i istinitim izveštavanjem. Primena istih računovodstvenih politika u kompanijama koja se bave različitim delatnostima bila bi nemoguća, upravo iz tog razloga u okviru MRS i MSFI postoji mogućnost izbora različitih metoda. Na osnovu standarda, menadžment ima mogućnost izbora računovodstvenih politika koje najviše odgovaraju delatnosti kojom se kompanija bavi, a u isto vreme da na realan način prikaže pravu sliku o poslovanju. Ukoliko se izaberu neodgovarajuće računovodstvene politike, slika o poslovanju i finansijski izveštaji ne bi bili istiniti i mogli bi da prikazuju krivu sliku, što može doneti materijalnu štetu kako vlasnicima, tako i potencijalnim investitorima, pa i državi.

10.1 Ciljevi računovodstvenih politika

Računovodstvene politike su ključno sredstvo uz pomoć kojeg čelnici kompanija i korporacija oblikuju svoje računovodstvene informacije. Informacije se dalje prenose akcionarima sa ciljem da donesu pozitivne odluke vezane za kompaniju. U zavisnosti od korisnika tih informacija rezultati mogu biti dobijanje kredita, ulaganje u akcije kompanije itd. Izdvajamo sledeće ciljeve pri odabiru računovodstvenih politika :

1. Istinito i pošteno prikazivanje finansijskog položaja i uspešnosti preduzeća. Ovaj cilj podrazumeva precizno prikazivanje sredstava preduzeća i potencijalnih koristi koje iz njih proističu, zatim obaveza kao dela koristi koja će se odlivati u vidu troškova.

³⁵ Petrović Z, Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 406.

2. Maksimiziranje dobitka podrazumeva politike koje će doprineti većem profitu tako što se odlažu troškovi, a ubrazava se priznavanje prihoda.
3. Konzervativizam je naročito bitan cilj jer sprečava stvaranje ekonomski nerealne slike o preduzeću, nerealna očekivanja investitora kao i loše poslovne odluke.
4. Stabilnost dobitka podrazumeva odabir seta politika koje će zajedničkim snagama dati ujednačen dobitak.

Mnogi od faktora mogu uticati na odabir računovodstvenih politika, mi ćemo nabrojati neke od njih:

- Bonusi i kompenzacije – uglavnom se baziraju na računovodstvenim pozicijama, odnosno neto dobitku.
- Restriktivne klauzule - kompanije su često uslovljene od strane banaka određenim uslovima, tj. klauzulama kao što su određeni profit, prodaja, pokazatelji likvidnosti i sl.
- Poverenje finansijskih tržišta i investitora – može se desiti da čelnici i top menadžeri biraju politike koje će kod investitora stvoriti željenu sliku kako bi na taj način privukli kapital.
- Korporativna kontrola – Prilikom preuzimanja menadžeri mogu biti zainteresovani da ih preuzme određeno preduzeće, koje oni favorizuju pa na taj način mogu upotrebom računovodstvenih politika da prikažu svoje performanse u što boljem svetlu.
- Zadovoljavajući tretman od strane zakona i države
- Plaćanje poreza
- Konkurentska politika

10.2 Razlozi za uvođenje standarda

Zbog sve većeg značaja i sve većeg porasta saradnja i inostranih investicija, dolazimo u situaciju da je potrebno da se izvrši internacionalizacija finansijskih izveštaja kako bi oni imali upotrebnu vrednost ne samo za domaće ekstreme korisnike nego i za inostrane investitore kako bi se na taj način smanjilo vreme potrebno za donošenje odluka u investiranju. Navešćemo nekoliko bitnih razloga:

- Integracijski procesi nacionalne privrede na međunarodnom tržištu
- Internacionalizacija poslovnih aktivnosti
- Globalizacija i harmonizacija
- Kompleksnost internog i eksternog obračuna
- Potreba za usklađivanjem nacionalnih računovodstava.

10.2.1 Istorijski razvoj standarda

International Accounting Standards Committee (IASC), je Međunarodni komitet za računovodstvene standarde i osnavan je u Londonu 29.06.1973. Zemlje osnivači

su bili Australija, Nemačka, Francuska, Velika Britanija, Japan, Kanada, Meksiko, Holandija i Sjedinjene Američke Države. Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) predstavljaju novi pristup u sastavljanju i prezentovanju finansijskih izveštaja i nastali su zbog teškoće da se razumeju i upotrebe finansijski izveštaji u različitim zemljama. 1997. Osnovan je Odbor za tumačenje standarda (SIC-Standing Interpretations Committee), kako bi se osigurale pretpostavke za osiguranje uporedivosti računovodstvenih izveštaja.

10.3 Principi na kojima se zasnivaju računovodstvene politike

„Matching“ je princip koji nalaže da se rashodi dodeljuju obračunskom periodu u kom su nastali iz njih proistekli prihodi. Prihodi mogu nastati u istom obračunskom periodu kada i troškovi, tada se troškovi odmah priznaju kao rashodi. Mogu nastati i u budućem obračunskom periodu odnosno periodima u odnosu na troškove, pa se troškovi prikazuju kao sredstva u bilansu stanja. Kako bi se u budućnosti ostvaruju prihodi, deo tih sredstava iz akvire prelazi u bilans uspeha i prikazuje se kao rashod.

Princip realizacije koji definiše kriterijume kada su odnosno u kom su obračunskom periodu prihodi koji su ostvareni realizovani. Ovaj princip je preduslov za sprovođenje matchig principa, a zajedno oni omogućavaju alokaciju troškova na periode kada su prihodi ostvaruju, što omogućava periodično obračunavanje rezultata.

Princip istorijskog troška nalaže da se sredstva u aktivi iskazuju u visini novčanog ulaganja nastalog pri nabavci/sticanju sredstava. Sredstva koja su kupljena, vode se po nabavnoj vrednosti, a ona nastala unutar preduzeća, po ceni koštanja – podrazumeva ukupne troškove proizvodnje po jednoj jedinici proizvoda.

Princip objektivnosti podataka podrazumeva da su informacija koje se koriste u procesu vrednovanja imovine, kapitala, obaveza, prihoda i rashoda, pouzdane i potvrđive.

Princip konzistentnosti nalaže dosledno korišćenje odabranih računovodstvenih politika kroz obračunske periode što omogućava analiziranje izveštaja tokom dužeg perioda.

Princip odstupanja nastali su iz potrebe da se izbegne pružanje previše optimističnije slike o preduzeću.

Princip konzervativizma primenjuje se kada postoji sumnja vezana za vrednovanje neke stavke, odnosno nedostatak precizne osnove za vrednovanje.

10.3.1 Uticaj i područja primene računovodstvenih politika

Računovodstvene politike u različitoj meri deluju na finansijske izveštaje i njihovo delovanje zavisi od sledećih stavki:

1. Udela stavke na koju se primenjuju u segmentima izveštaja, odnosno u strukturi aktive, pasive, prihoda ili rashoda
2. Karaktera izabrane metode
3. Vremenskog razdoblja koje se posmatra.

Što je veći udeo neke stavke u aktivi ili pasivi, to je veći uticaj računovodstvenih politika koje su na nju primenjene. Metode vrednovanja zaliha, će imati veći uticaj u maloprodajnim objektima ili u proizvodnim preduzećima, a neće imati veliki uticaj u internet kompanijama ili na primer u nekim finansijskim institucijama.

Uticaj određene računovodstvene zavisi od obeležja same metode. Kod obračuna troškova materijala na primer metode prosečnih cena imaće manje uticaja na bilans od FIFO ili LIFO metode.

Kao što smo već rekli, računovodstvene politike mogu imati velikog uticaja na finansijske izveštaje, koliki će uticaj odabrane računovodstvene politike biti zavisi od više faktora:

1. Udela određene pozicije u ukupnoj strukturi imovine, obaveza, prihoda i rashoda
2. Osnovnih obeležja izabrane metode
3. Posmatranog vremenskog perioda
4. Ostalih činilaca.

Uticaj izabrane politike, pre svega će zavisiti od toga da li se ona primenjuje na materijalno značajne bilansne pozicije. Na primer, izbor metode amortizacije je važna oblast primene računovodstvenih politika u privrednim društvima koja su kapitalno intezivna, dok na primer kod privrednih društava koje imaju male vrednosti stalne imovine nemaju toliku važnost. Uticaj određene računovodstvene politike bitno zavisi od posmatranog vremenskog perioda. Pri čemu, kratak i dug vremenski period nisu isključivo određeni brojem godina, već su određeni osnovnim obeležjima neke bilansne pozicije odnosno njenom dinamikom promena. Na primer, u oblasti stalne imovine kratkoročni period je period od godinu dana, dok je dugoročni celokupni vek trajanja zaliha stalne imovine, dok kod zaliha kratkoročni period obuhvata jedan ili više utoršaka, a drugoročni ukupno vreme u kojem se utroše sve količine, a to vreme ne mora biti duže od jedne godine³⁶.

Veliki je broj područja primene računovodstvenih politika i to su: područja stalne imovine, područja zaliha, rezervisanja, prihoda i rashoda, dobitaka i gubitakda itd. Sa stanovišta uticaja računovodstvenih politika na visinu finansijskog rezultata, a samim tim i na imovinski položaj preduzeća značajno mesto zauzima oblast stalne imovine.

³⁶ Svičević S, Računovodstvene politike i njihov uticaj na finansijski položaj i uspešnost, str.14-16

10.4 Međunarodni računovodstveni standard 8 – Računovodstvene politike, promena računovodstvenih procena i greške

Cilj standarda izveden je iz cilja primene Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja: jednoobraznost finansijskih izveštaja svih privrednih subjekata. Težnja da se obezbedi uporedivost finansijskih izveštaja između različitih privrednih subjekata, ali i uporedivost finansijskih izveštaja iz različitih perioda poslovanja jednog privrednog subjekta.³⁷

Standard propisuje sledeće:

- Kriterijume za izbor i menjanje računovodstvenih politika
- Računovodstveni tretman efekata promene računovodstvenih politika
- Način obelodanjivanja promena
- Računovodstveni tretman efekata promena računovodstvenih procena
- Postupak ispravljanja grešaka.

Ovaj standard se primenjuje pri izboru i primeni računovodstvenih politika, kod računovodstvenog evidentiranja promena računovodstvenih politika i procena i pri ispravljanju grešaka iz prethodnih perioda.

Kada govorimo o računovodstvenim politikama ne možemo, a da ne pomenemo i računovodstvene procene. Računovodstvene procene predstavljaju usklađivanje knjigovodstvene vrednosti neke imovine ili obaveze, ili iznosa trošenja neke imovine tokom vremena, koje proizlazi iz procene sadašnjeg stanja i očekivanih budućih koristi i obaveza povezanih sa tom imovinom i obavezama. Promene računovodstvenih procena proizlaze iz novih informacija ili novih otkrića i, stoga, ne predstavljaju ispravke grešaka.

10.4.1 Definisanje računovodstvenih politika prema MRS/MSFI

Usled raznovrsnosti poslovnih transakcija i događaja u praksi kompanija, nastala je i potreba za realnim i u izvesnoj meri univerzalnim principima njihovog prikazivanja. Kako se poslovni događaji prikazuju kroz finansijske izveštaje, bilo je neophodno da se utvrdi neka vrsta pravila za sastavljanje i prezentovanje izveštaja. Kao rezultat ove potrebe i želje za istinitim i poštenim izveštavanjem javile su se i računovodstvene politike zasnovane na računovodstvenim standardima. Uvedeni su i Međunarodni računovodstveni standardi i Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja kao pravila u okviru kojih se formiraju računovodstvene politike. Primena ovih istih politika u kompanijama koje imaju različitu delatnost ne bi bila moguća. Menadžment, po ovim standardima ima

³⁷ Dr Z. Petrović, Računovodstvena regulativa, Beograd 2009. str, 411

moгуćnost upotrebe razliĉitih metoda za priznavanje i vrednovanje istih bilansnih pozicija, tj. moгуćnost da se odaberu razliĉite raĉunovodstvene politike. Ova fleksibilnost standarda neophodna je da bi se raĉunovodstvene politike uskladile sa potrebama preduzeća i pružile najrealniju moгуću sliku o njegovom poslovanju.

10.4.2 MRS i MSFI kao okvir za raĉunovodstvene politike

MRS i MSFI nastali su kao rezultat razliĉitih nacionalnih i regionalnih praksi i interesa, a doneti su 1973. Od strane Komiteta za MRD. Pažljivo balansiranje izmeĊu internacionalizacije i uvaŹavanje nacionalnih interesa, upravo je doprinelo da veliki broj zemalja prihvati standarde.

Odluka o primeni standarda za sva preduzeća ĉije se akcije kotiraju na berzama doneta je 1.januara 2005. Ova tendencija prihvaćena je i u našoj zemlji kao i svim drugim zemljama koje oĉekuju ĉlanstvo u Evropskoj Uniji. Raĉunovodstveni standardi se definišu kao dogovorena pravila o pripremanju, priznavanju, odmeravanju i prikazivanju stavki raĉunovodstvenih izveštaja ekonomskog entiteta. Standardi prate koncept istinitog i objektivnog izveštavanja i koriste se kao okvir za formiranje raĉunovodstvenih politika, što doprinosi usaglašavanju i smanjenju rizika u sistemima raĉunovodstvenog izveštavanja u meĊunarodnom okruženju.

10.4.3 Izbor i primena raĉunovodstvenih politika

U vezi sa izborom raĉunovodstvenih politika standard reguliše sledeće:

- Izbor politike na osnovu nekog standarda ili tumaćenja
- Izbor politke u sluĉaju nedostatka konkretnog standarda ili tumaćenja.

Kada se neki standard ili tumaćenje moŹe konkretno primeniti na odreĊenu transakciju ili dogaĊaj, raĉunovodstvena politika se primenjuje na tu stavku utvrĊivanjem tog standarda.

U sluĉaju nepostojanja standarda ili tumaćenja koje je primenjivo na odreĊenu transakciju, dogaĊaj ili okolnost, menadŹment će koristiti vlastita prosuĊivanja pri razvoju i primeni raĉunovodstvenih politika koje će rezultovati informacijama koje su:

- Relevantne za potrebe donošenja ekonomskih odluka korisnika
- Pouzdane u smislu da verno pokazuju finansijske pozicije, odraŹavaju ekonomsku suštinu transakcije, neutralnost i nepristrasnost, da su zasnovane na opreznim procenama...

Principi za izbor računovodstvenih politika su sledeći:

- Princip opšte odgovornosti – prilikom usvajanja predloženih računovodstvenih politika rukovodstvo kompanije je odgovorno i ta odgovornost ne može se prenositi
- Princip blagovremenosti – računovodstvene politike moraju biti usvojene na vreme, pre početka obračunskog perioda u kojem će se primenjivati.
- Princip doslednosti – privredni subjekt bi trebalo da bude dosledan u izboru i primeni računovodstvenih politika za slične događaje i transakcije, osim u situacijama kada to nije dozvoljeno Standardima.
- Princip ekonomičnosti – da donete računovodstvene politike omogućavaju da se ostvari maksimalan proizvodni rezultat uz minimalno trošenje, odnosno što veći prihod uz što manji rashod.
- Princip razumljivosti – neophodno je da računovodstvene politike budu razmljive licima koja će ih primenjivati kako bi ih oni protumačili na pravi način.
- Princip sprovodljivosti – podrazumeva da se donete računovodstvene politike mogu sprovesti na odgovarajući način.

10.4.4 Doslednost računovodstvenih politika

Privredni subjekt treba da bude dosledan u izboru i primeni svojih računovodstvenih politika za slične transakcije, događaje i okolnosti, osim u slučaju kada neki standard ili tumačenja zahteva ili dozvoljava kategorizaciju stavki za koje bi se mogle primeniti različite adekvatne politike. Ako postoji takav slučaj odgovarajuća računovodstvena politika treba da bude izabrana i dosledno primenjena na svaku kategoriju.³⁸

10.4.5 Promena računovodstvenih politika

Pitanje promena računovodstvenih politika je veoma značajno jer se njihovom promenom može uticati na uporedivost finansijskih izveštaja privrednost subjekta iz različitih izveštajnih perioda, ovo bi onemogućilo njihove korisnike da uoče trendove njegovog finansijskog položaja, uspešnosti i tokova gotovine.

Privredni subjekt menja računovodstvene politike ako smatra:

- Da je promena propisana standardom ili tumačenjem
- Ako će promena dovesti do toga da finansijski izveštaji pružaju na taj način pouzdanije i relevantnije informacije o efektima transakcija.

U našoj računovodstvenoj praksi privredni subjekti su na neki način prinuđeni da vrše promene računovodstvenih politika kako bi ispoštovali određene zakonske

³⁸ Dr Z. Petrović, Računovodstvena regulativa, Beograd 2009. str. 415

propise. Izmene se odnose na način formiranja nekih cena, njihovog knjiženja, obračuna amortizacije i tome slično.

Promenom računovodstvenih potilika se ne smatra:

- Prihvatanje računovodstvene politike za transakcije, događaje ili okolnosti koje se bitno razlikuju od onih koje su se pojavljivale ranije
- Usvajanje nove računovodstvene politike za transakcije, događaje ili okolnosti koje se narije nisu pojavljivali ili su bili beznačajni.

10.4.5.1 Primena promenjenih računovodstvenih politka

Standard ovde reguliše:

- Kako u zavisnosti od vrste promene računovodstvene politike privredni subjekt postupi
- Obaveznost retroaktivne primene promenjenih računovodstvenih politika
- Izuzimanje od retroaktivne primene promenjenih računovodstvenih politika.³⁹

Ukoliko nije drugačije propisano i neizvodljivo računovodstvene politike se primenju na sledeći način:

- Retroaktivno primenjuje dobrovoljno promenjene računovodstvene politike
- Promene računovodstvenih politika koje prizilaze iz početne primene nekog standarda ili tumačenja.
- Retroaktivno primenjuje promenjenu računovodstvenu politiku nakon početne primene primene nekog standarda ili tumačenja ako oni ne sadrže prelazne odredbe koje bi se primenile na tu promenu.

Retroaktivna primena računovodstvenih politika, predstavlja primenu novih računovodstvenih politika na određene transakcije ili događaje na način kao da su se te računovodstvene politike primenjivale oduvek.

Retroaktivni prepravljanje, sa druge strane predstavlja korigovanje priznavanja, vrednovanja i objavljivanja iznosa elemenata finansijskih izveštaja kao da se greška nikada nije ni desila.

Sušтина retroaktivne primene računovodstvenih politka je da se postigne efekat kao da je ta izmenjea politika postojala oduvek. U finansijskim izveštajima retroaktivna primena promenjene računovodstvene politike se odražava kroz promenu uporednih podataka, odnosno ne sprovodi se knjiženje na knjigovodstvenim računima u godinama u kojima se retroaktivno primenjuje promenjena računovodstvena politika. Knjiženje se ne sprovodi u tim godinama iz

³⁹ Dr Z. Petrović, Računovodstvena regulativa, Beograd 2009. str, 417-418

razloga što su računi tih godina već zaključeni i više ne postoji mogućnost knjiženja na njima.

Računovodstvene politike utiču na priznavanje i vrednosvanje stavki finansijskih izveštaja skoro svaka njena promena neminovno utiče na visinu sopstvenog kapitala. Zbog toga kada je obavezno da se promenjena računovodstvena politika retkroaktivno primeni, i ako to nije neizvodljivo privredni subjekt treba da promeni početno stanje svake komponente sopstvenog kapitala na koju promena utiče i to za najraniji prikazani prethodni period i da promeni ostale uporedne iznose koji se obelodanjuju za svaki prikazani prethodni period kado da je nova računovodstvena politika primenjivana oduvek.⁴⁰

Primena nekog zahteva za promenu računovodstvene politike ili retroaktivno prepravljanje je neizvodljivo kada ga subjekt ne može primeniti ni nakon svih razumnih nastojanja da to učini. Za određeni prethodni period, neizvodljivo je primeniti promenu računovodstvene politike retroaktivno ili obaviti prepravljanja retroaktivno kako bi se ispravila greška, u slučaju ako:

- Privredni subjekt neće retroaktivno primenjivati izmenjenu računovodstvenu politiku ako je neizvodljivo odrediti bilo efekte koji se odnose na određeni period, bilo kumulativni efekat promene.
- Kada je u nekom obračunskom periodu neizvodljivo utvrditi efekte promene računovodstvene politike na uporedne podatke za jedan ili više prikazanih perioda privredni subjekt:
 - Primenjuje novu računovodstvenu politiku na knjigovodstvene iznose sredstava i obaveze od početka najranijeg perioda za koji je retroaktivna primena izvodljiva, što može biti tekući period
 - Vršiti odgovarajuće preračunavanje početnog stanja svake komponente kapitala za taj period na kju se promena odražava.
- Kada je na početku tekućeg perioda neizvodljivo utvrditi kumulativni efekat primene nove računovodstvene politike na sve prethodne periode privredni subjekt treba da izvrši prilagođavanje uporednih podataka kako bi primio novu računovodstvenu politiku unapred i to od najranijeg datuma za koji je to izvodljivo da uradi.
- Primenu promenjenih računovodstvenih politika samo od dana njihove promene treba sprovesti stamo u slučajevima kada iznos koji bi u prethodnim izveštajnim periodima proizašao iz tih promena nije moguće razumno utvrditi
- Preračunavanje uporednih podataka ne dovodi obavezno do izmene finansijskih izveštaja koje je usvojio nadležni organ preduzeća i koji su predati nadležnom državnom organu.

⁴⁰Dr Z. Petrović, Računovodstvena regulativa, Beograd 2009. Str. 418-419

10.5 Obelodanjivanja vezana za promene računovodstvenih politika

Kada početna primena nekog standarda ili tumačenja utiče na tekući izveštajni period ili na bilo koji prethodni period ili je neizvodljivo utvrditi iznos prilagođavanja ili se bi pak primena mogla uticati na buduće periode, privredni subjekt obelodanjuje:

- Naziv konkretnog standarda ili tumačenja (na primer kada neko preduzeće obelodanjuje da počinje sa primenom određenog standarda)
- Činjenicu da se promena računovodstvene politike vrši u skladu sa prelaznim odredbama standarda
- Prirodu promene računovodstvene politike (na primer kada se vrši promena vrednovanja)
- Opis prelaznih odredbi
- U slučajevima gde one postoje prelazne odredbe koje bi mogle uticati na buduće periode
- Ako je praktično, za tekući period i za svaki prikazani prethodni period iznos prilagođavanja
- Iznos prilagođavanja koji se odnosi na period pre onih koji su prikazani
- Ako je za određeni prethodni period ili za periode pre prikazanih neizvodljivo izvršiti retroaktivnu primenu u skladu sa nekim standardom

11 BS-UGO OPREMA

Preduzeće BS UGO – OPREMA osnovano je 1994 god. od strane grupe entuzijasta koji su želeli da svojim iskustvom stečenim u Italiji i uz pomoć italijanskih poslovnih prijatelja doprinesu da se na kvalitetan način zadovolje rastuće potrebe za ugostiteljskom opremom na području Jugoslavije. Kao pioniri na ovom poslu zadovoljstvo nam je da se mnoge naše mašine nalaze u renomiranim hotelima, restoranima i barovima.

Direktna saradnja sa proizvođačima ugostiteljske opreme i dugogodišnje iskustvo omogućuje nam da svojim klijentima pomogne pri odabiru optimalne mašine, da ponudimo prihvatljivu cenu i da na obostrano zadovoljstvo pružimo vrhunsku uslugu krajnjem korisniku odnosno gostu.

Osim saradnje sa krajnjim korisnicima ova firma je otvorena za saradnju sa arhitektonskim biroima koji rade na projektovanju ugostiteljskih objekata. Većinu standardne opreme koju nudimo imamo na lageru i možemo isporučiti odmah a za posebne porudžbine rok isporuke je relativno kratak.

U narednim stranama ćemo prikazati kako promena određenih politika može uticati na bilans gore navedenog privrednog subjekta kao i kako može uticati na poreski bilans.

11.1 Otpis potraživanja

Sredstvo se priznaje u bilansu kada je verovatno da će buduće ekonomske koristi priticati u pravno lice i ako to sredstvo ima cenu koštanja ili vrednost koja može da se pouzdano izmeri. Pošto se potraživanja realizuju u relativno kratkom periodu MRS 39 (okvir za pripremanje i sastavljanje finansijskih izveštaja) ne zahteva da se vrši njihovo diskonektovanje radi svođenja na neto sadašnju vrednost, osim u slučajevima kada je period naplate duži i opravdava takav postupak. Drugim rečima, potraživanja se u bilansu procenjuju (mere) po vrednosti koja je iskazana u originalnoj fakturi.

Da bi potraživanje bilo iskazano u bilansu, neophodno je da bude verovatno da će to potraživanje biti naplaćeno. Slobodno se može reći da procenjivanje potraživanja upravo čini procena verovatnoće naplativosti i potraživanja. Ako se za potraživanje oceni da je verovatno naplativo, biće iskazano u bilansu u punom iznosu, ako se oceni da je delimično naplativo njegova vrednost će putem ispravke biti svedena na naplativu vrednost, a ako se oceni da je verovatno nenaplativo, biće ispravljeno ili otpisano u celini.

Najčešći indikatori verovatne nenaplativosti potraživanja su:

- kašnjenje kupca u izmirivanju svoje obaveze
- nad kupcem je pokrenut postupak stečaja ili likvidacije
- prilikom usklađivanja potraživanja i obaveza kupac ne priznaje iskazano potraživanje.

Kašnjenje kupca u izmirivanju svoje obaveze je najčešći razlog zbog kojeg može doći do ispravke vrednosti, odnosno do obezvređivanja potraživanja. Pored ovih indikatora verovatne nenaplativosti treba uzeti u obzir i druge činjenice, kao i ranija iskustva vezana za pojedine kupce (npr. kupac je u blokadi ali se očekuje da će izmiriti svoju obavezu po izlasku iz blokade, kupac redovno kasni sa uplatama ali na kraju ipak plati, itd.).

Posle izvršenog popisa potraživanja, na osnovu popisnih lista pristupiti proceni naplativosti iskazanih potraživanja. Procena naplativosti vrši se na osnovu kriterijuma koji su utvrđeni računovodstvenom politikom (pravilnikom o računovodstvu).

11.2 Promena računovodstvene politike- otpis potraživanja

"BS UGO-OPREMA" d.o.o. Beograd

NR	NAZIV KONTA	Prva varijanta			Optisana potraživanja do 90 dana			razlike
		DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo	DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo	
0232	OPREMA ZA NEPROIZVODNE DELATNOSTI PREDUZECA	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	
02322	INVENTAR	2,800.00	0.00	2,800.00	2,800.00	0.00	2,800.00	
0239	OBEZVREDJENJE VRED.POSTROJENJA I OPREME	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	
0271	POSTROJENJA I OPREMA U PRIPREMI	68,287.50	68,287.50	0.00	68,287.50	68,287.50	0.00	
1320	MAGACIN 1 - ROBA U SKLADISTU	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	
13201	EXPONATI - ROBA U SKLADISTU	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
13202	ROBA DATA NA REVERS	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1324	UKALKULISANI PDV 18%	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	
13241	EXPONATI - UKAL. PDV 18%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
13242	REVERS - UKAL. PDV 18%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1329	UKALKULISANA RAZLIKA U CENI ROBE U PROMETU NA VEL.	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	
13291	EXPONATI - UKAL. RUC	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
13292	REVERS - UKAL. RUC	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1500	POTRAZIVANJA ZA DATE AVANSE	831,311.45	0.00	831,311.45	831,311.45	0.00	831,311.45	
2020	KUPCI	33,089,098.77	28,586,403.89	4,502,694.88	33,089,098.77	30,586,403.89	2,502,694.88	2,000,000.00
209039	GALENIKA AD BEOGRAD PIB 100001038	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	
2230	PRETPLATA POREZA NA DOBIT	62,509.07	0.00	62,509.07	62,509.07	0.00	62,509.07	
2282	POTRAZ.ZA ISPL.ZARADE I NAKN.KOJE SE REFUNDIRAJU	35,143.00	0.00	35,143.00	35,143.00	0.00	35,143.00	
2410	TEKUCI RACUN	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	
241111	VIZA KARTICA - PRELAZNI RACUN	401,828.00	352,501.00	49,327.00	401,828.00	352,501.00	49,327.00	
2418	ISPLATA GOTOVINE	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	
24199	PRENOS U OKVIRU ISTOG PRAVNOG LICA	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	
2430	GLAVNA BLAGAJNA	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	
2440	RAIFFEISEN BANK - EUR - 3526510000000375829	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	
24401	DEVIZNI RN VOLKSBANK -285229129999095978	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	
2449	PRELAZNI DEVIZNI RACUN	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	
2700	PDV U PRIMLJENIM FAKTURAMA PO OPSTOJ STOPI	857,698.38	856,615.41	1,082.97	857,698.38	856,615.41	1,082.97	
2710	PDV U PRIMLJENIM FAKTURAMA PO POSEBNOJ STOPI	4,023.38	4,023.38	0.00	4,023.38	4,023.38	0.00	
2720	PDV U DATIM AVNSIMA PO OPSOJ STOPI	12,203.38	12,203.38	0.00	12,203.38	12,203.38	0.00	
2740	PDV PRI UVOZU PO OPSTOJ STOPI	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	
2790	POTRAZIVANJA ZA VISE PLACENI PDV	383,551.54	258,723.62	124,827.92	383,551.54	258,723.62	124,827.92	
3010	UDELI CLANOVA DRUSTVA	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	
3210	OBAVEZNE REZERVE	0.00	22,137.72	-22,137.72	0.00	22,137.72	-22,137.72	
3400	NERASPOREDJENA DOBIT RANIJIH GODINA	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	
3410	Rezultat TEKUCE GODINE	668,215.02	1,247,686.28	-579,471.26	2,074,225.02	668,215.02	1,420,528.74	-2,000,000.00
3500								

4140	DUGOROCNI FIN.KREDITI-GLAVNICA - 27A128139529-R.F.	417,188.44	417,188.44	0.00	417,188.44	417,188.44	0.00
414001	KAMATE PO DUGOROCNIM KREDITIMA 27-A110623851-R.F.	23,631.75	23,631.75	0.00	23,631.75	23,631.75	0.00
4220	KRATKOROCNI FIN.KREDITI	2,238,182.84	4,101,671.63	-1,863,488.79	2,238,182.84	4,101,671.63	-1,863,488.79
4293	POZAJMICA OSNIVACA-SASA BASIC	50,000.00	245,000.00	-195,000.00	50,000.00	245,000.00	-195,000.00
4300	OBAVEZA ZA PRIMLJENE AVANSE		228,157.50	-228,157.50		228,157.50	-228,157.50
4330	OBAVEZE PREMA DOBAVLJACIMA U ZEMLJI	11,321,040.37	11,395,638.68	-74,598.31	11,321,040.37	11,395,638.68	-74,598.31
4340	OBAVEZE PREMA DOBAVLJACIMA U INOSTRANSTVU	14,085,720.21	17,987,986.03	-3,902,265.82	14,085,720.21	17,987,986.03	-3,902,265.82
4500	NETO LD	1,128,802.00	1,128,802.00	0.00	1,128,802.00	1,128,802.00	0.00
45001	NETO TOPLI OBROK	43,478.00	43,478.00	0.00	43,478.00	43,478.00	0.00
45002	NETO REGRES	22,000.00	22,000.00	0.00	22,000.00	22,000.00	0.00
4510	POREZ NA LD	160,094.00	160,094.00	0.00	160,094.00	160,094.00	0.00
4520	PIO NA TERET ZAPOSLENOG	181,467.00	181,463.00	4.00	181,467.00	181,463.00	4.00
4521	ZDRAVSTVO NA TERET ZAPOSLENOG	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00
4522	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI NA TERET ZAPOSLENOG	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00
4530	PIO NA TERET POSLODAVCA	181,467.00	181,463.00	4.00	181,467.00	181,463.00	4.00
4531	ZDRAVSTVO NA TERET POSLODAVCA	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00
4532	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI NA TERET POSLODAVCA	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00
4540	TRUDNICKO NETO	21,333.00	21,333.00	0.00	21,333.00	21,333.00	0.00
4550	POREZ NA DOHODAK KOJI SE REFUNDIRA	3,138.00	3,138.00	0.00	3,138.00	3,138.00	0.00
45610	PIO ZA BOLOVANJE PREKO 30 DANA	6,558.00	6,558.00	0.00	6,558.00	6,558.00	0.00
456101	ZDRAVSTVENO-TRUDNICKO	3,666.00	3,666.00	0.00	3,666.00	3,666.00	0.00
45611	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI ZA BOLOVANJE PREKO 30DANA	448.00	448.00	0.00	448.00	448.00	0.00
4632	OB.ZA DNEVNICE I NAKNADE TROSK.NA SLUZBENOM PUTU	402,246.00	402,246.00	0.00	402,246.00	402,246.00	0.00
4633	PREVOZ RADNIKA NA RAD I SA RADA	117,668.00	117,668.00	0.00	117,668.00	117,668.00	0.00
46590	NETO ZAKUP POSLOVNOG PROSTORA	156,000.00	156,000.00	0.00	156,000.00	156,000.00	0.00
4693	OSTALE OBAVEZE	0.00	38,594.62	-38,594.62	0.00	38,594.62	-38,594.62
4700	PDV PO IZDATIM FAKTURAMA OPSTA STOPA	4,613,325.39	4,613,325.39	0.00	4,613,325.39	4,613,325.39	0.00
4720	PDV PO PRIMLJNIM AVANSIMA PO OPSTOJ STOPI	310,556.12	310,556.12	0.00	310,556.12	310,556.12	0.00
4790	PDV PO OSNOVU RAZLIKE OBRACUNATOG PDV I PRETH.POR.	1,645,493.00	1,862,811.96	-217,318.96	1,645,493.00	1,862,811.96	-217,318.96
4810	POREZ NA DOBIT PREDUZECA	148,825.00	176,666.00	-27,841.00	148,825.00	176,666.00	-27,841.00
48930	POREZ NA PRIHODE OD NEPOKRETNOSTI	29,718.00	29,718.00	0.00	29,718.00	29,718.00	0.00
4980	ODLOZENA PORESKA SREDSTVA	0.00	9,334.89	-9,334.89	0.00	9,334.89	-9,334.89
4990	OSTALA VREMENSKA RAZGRANICENJA - K	0.00	1,493,502.02	-1,493,502.02	0.00	1,493,502.02	-1,493,502.02

5011	NABAVNA VREDNOST PRODATE ROBE U STOVARISTU	19,547,113.75	0.00	19,547,113.75	19,547,113.75	0.00	19,547,113.75	
5121	TROSKOVI KANCELARIJSKOG MATERIJALA	9,395.98	0.00	9,395.98	9,395.98	0.00	9,395.98	
5129	DRUGI TROSKOVI REZIJSKOG MATERIJALA	12,130.00	0.00	12,130.00	12,130.00	0.00	12,130.00	
5130	TROSKOVI ELEKTRICNE ENERGIJE	20,324.82	0.00	20,324.82	20,324.82	0.00	20,324.82	
5131	TROSKOVI TOPLOTNE ENERGIJE	25,031.74	0.00	25,031.74	25,031.74	0.00	25,031.74	
5133	TROSKOVI GORIVA ZA VOZILA	226,035.82	0.00	226,035.82	226,035.82	0.00	226,035.82	
52000	TROSKOVI NETO ZARADA	1,194,280.00	0.00	1,194,280.00	1,194,280.00	0.00	1,194,280.00	
52001	POREZ NA LD	160,094.00	0.00	160,094.00	160,094.00	0.00	160,094.00	
52002	PIO NA TERET ZAPOSLOG	181,463.00	0.00	181,463.00	181,463.00	0.00	181,463.00	
52003	ZDRAVSTVO NA TERET ZAPOSLENOG	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	
52004	NEZAPOSLENOST NA TERET ZAPOSLENOG	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	
52110	DOP. ZA PIO	181,463.00	0.00	181,463.00	181,463.00	0.00	181,463.00	
52111	DOP.ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	
52112	DOP.ZA NEZAPOSLENOST	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	
5292	TROSKOVI SMESTAJA I ISHRANE NA SLUZBENOM PUTU	396,284.60	0.00	396,284.60	396,284.60	0.00	396,284.60	
5293	TROSKOVI PREVOZA NA SLUZBENOM PUTU	67,028.35	0.00	67,028.35	67,028.35	0.00	67,028.35	
5294	TROSKOVI PREVOZA SA POSLA I NA POSAO	117,668.00	0.00	117,668.00	117,668.00	0.00	117,668.00	
5310	TROSKOVI PREVOZA U ZEMLJI	122,274.38	0.00	122,274.38	122,274.38	0.00	122,274.38	
5312	TROSKOVI PTT USLUGA	20,688.20	0.00	20,688.20	20,688.20	0.00	20,688.20	
53121	TROSKOVI TELEFONA	82,603.20	0.00	82,603.20	82,603.20	0.00	82,603.20	
53122	TROSKOVI INTERNETA	44,167.77	0.00	44,167.77	44,167.77	0.00	44,167.77	
5314	TROSKOVI TAXI USLUGA	2,160.00	0.00	2,160.00	2,160.00	0.00	2,160.00	
5320	TROSKOVI NA ODRZAVANJU OSNOVNIH SREDSTAVA	136,822.40	0.00	136,822.40	136,822.40	0.00	136,822.40	
5321	TROSKOVI ODRZAVANJA PP	34,800.00	0.00	34,800.00	34,800.00	0.00	34,800.00	
5334	TROSKOVI ZAKUPA POSLOVNOG PROSTORA	157,146.00	0.00	157,146.00	157,146.00	0.00	157,146.00	
5335	TROSKOVI ZAKUPA MAGACINSKOG PROSTORA	162,000.00	0.00	162,000.00	162,000.00	0.00	162,000.00	
5350	TROSKOVI REKLAME I PROPAGANDE U ZEMLJI	11,233.60	0.00	11,233.60	11,233.60	0.00	11,233.60	
53501	TROSKOVI OGLASA U STAMPI	56,168.00	0.00	56,168.00	56,168.00	0.00	56,168.00	
5392	TROSKOVI KOMUNALNIH USLUGA	15,282.85	0.00	15,282.85	15,282.85	0.00	15,282.85	
5400	TROSK.AMORT.NEM.ULAGANJA-PROPORC.METODA	100,032.73	0.00	100,032.73	100,032.73	0.00	100,032.73	
5509	TROSKOVI DRUGIH NEPROIZVODNIH USLUGA	84,231.28	0.00	84,231.28	84,231.28	0.00	84,231.28	
550901	KNJIGOVODSTVENE USLUGE	334,750.00	0.00	334,750.00	334,750.00	0.00	334,750.00	
550902	TROSKOVI USLUGA SERVISIRANJA PO RAD.NALOGU	205,505.00	0.00	205,505.00	205,505.00	0.00	205,505.00	
550903	TROSKOVI USLUGA MONTAZE I PUSTANJA U RAD	56,800.00	0.00	56,800.00	56,800.00	0.00	56,800.00	
550904	DRUGI TROSKOVI	1,497,309.00	0.00	1,497,309.00	1,497,309.00	0.00	1,497,309.00	
5510	TROSKOVI REPREZENTACIJE U ZEMLJI	196,785.17	0.00	196,785.17	196,785.17	0.00	196,785.17	
5511	TROSKOVI UGOSTITELJSKIH USLUGA	86,347.00	0.00	86,347.00	86,347.00	0.00	86,347.00	
5520	TROSKOVI PREMIJA OSIGURANJA	8,843.00	0.00	8,843.00	8,843.00	0.00	8,843.00	
5530	TROSKOVI PROVIZIJE BANKE	290,779.27	0.00	290,779.27	290,779.27	0.00	290,779.27	
5532	TROSKOVI PLATNOG PROMETA U INOSTRANSTVU	4,342.44	0.00	4,342.44	4,342.44	0.00	4,342.44	
5541	TROSKOVI SPONZORSTVA	3,000.00	0.00	3,000.00	3,000.00	0.00	3,000.00	
5551	KOM TAKSA ZA ISTICANJE FIRME	50,004.00	0.00	50,004.00	50,004.00	0.00	50,004.00	
5553	GRADSKO GRADJEVINSKO ZEMLJISTE	16,540.80	0.00	16,540.80	16,540.80	0.00	16,540.80	
5555	NAKNADA ZA KORISCENJE SUMA	3,427.36	0.00	3,427.36	3,427.36	0.00	3,427.36	
5556	TROSKOVI CARINA	2,595.00	0.00	2,595.00	2,595.00	0.00	2,595.00	
5590	SUDSKI TROSKOVI	69,134.00	0.00	69,134.00	69,134.00	0.00	69,134.00	
5591	TAKSE	400.00	0.00	400.00	400.00	0.00	400.00	
5620	RASHODI KAMATA PO FIN.KREDITIMA	17,604.11	0.00	17,604.11	17,604.11	0.00	17,604.11	
5624	RASHODI ZATEZNIH KAMATA	32,500.92	0.00	32,500.92	32,500.92	0.00	32,500.92	
5629	RASHODI DRUGIH KAMATA	674.45	0.00	674.45	674.45	0.00	674.45	
5632	NEG.KURSNE RAZLIKE PO STRANIM NOV.C.SREDSTVIMA	175,979.03	0.00	175,979.03	175,979.03	0.00	175,979.03	
5699	DRUGI FINANSIJSKI RASHODI	338.04	0.00	338.04	338.04	0.00	338.04	
5799	DOPLATA PO LISTINGU	1,966.68	0.00	1,966.68	1,966.68	0.00	1,966.68	
57992	OTPIS POTRAZ.	1,430,862.10	0.00	1,430,862.10	3,430,862.10	0.00	3,430,862.10	-2,000,000.00

6020	PRIHOD OD PRODAJE ROBE NA SKLADISTU	0.00	27,227,110.61	-27,227,110.61	0.00	27,227,110.61	-27,227,110.61
	PRIHOD OD PRODAJE ROBE NA MALO	0.00	620,275.00	-620,275.00	0.00	620,275.00	-620,275.00
6124	PRIHOD OD USLUGA	0.00	11,750.00	-11,750.00	0.00	11,750.00	-11,750.00
6630	POZITIVNE KURSNE RAZLIKE PO OSNOVU POTRAZ.I OBAVEZ	0.00	29,844.09	-29,844.09	0.00	29,844.09	-29,844.09
6632	POZIT.KURSNE RAZLIKE KOD PLACANJA U STRANOJ VALUTI	0.00	656,270.71	-656,270.71	0.00	656,270.71	-656,270.71
6799	OSTALI NE POMENUTI PRIHODI	0.00	3,858.90	-3,858.90	0.00	3,858.90	-3,858.90
	REZULTAT	667,042.00	0.00	667,042.00	0.00	1,332,957.53	-1,332,957.53
	POREZ NA DOBIT PREDUZECA	73,052.80	0.00	73,052.80	73,052.80	0.00	73,052.80
	POMOĆNI KONTO	0.00	73,052.80	-73,052.80	0.00	73,052.80	-73,052.80
	POMOĆNI KONTO,	24,020,741.41	24,687,783.41	-667,042.00	25,353,698.94	24,020,741.41	1,332,957.53
Grand Total		24,760,836.21	24,760,836.21	0.00	25,426,751.74	25,426,751.74	0.00

Poreski bilans	Iznos	Promenjeni poreski bilans	Iznos	razlika
Knjigovodstveni rezultat poslovne godine	667,042.00	Dobit poslovne godine	-1,332,957.53	2,000,000.00
Ukupan iznos amortizacije	100,033.00	Ukupan iznos amortizacije	100,033.00	
Ukupan iznos amortizacije obracunat za poreske svrhe	36,547.00	Ukupan iznos amortizacije obracunat za poreske svrhe	36,547.00	
poreski efekat po osnovu reprezentacije	63,486.00	Rashod po osnovu reprezentacije	63,486.00	
Poreski rezultat A	730,528.00	Poreski rezultat A	-1,269,472.00	2,000,000.00
Nepriznati troškovi otpisa potraživanja	0.00		2,000,000.00	
Poreska osnovica	730,528.00	Poreska osnovica	730,528.00	isto
Porez	73,052.80	Porez	73,052.80	
Konacan (neto) rezultat	593,989.20	Konacan (neto) rezultat	-1,406,010.80	2,000,000.00

28,549,109.31	REZULTAT A
27,882,066.84	
667,042.47	

28,549,109.31	REZULTAT B
29,882,066.84	
-1,332,957.53	

U gore nevedenom primeru izvršena je promena računovodstvene politike otpisa potraživanja, gde je doneta odluka da se sva potraživanja starija od 90 dana otpišu, iznos otpisanih potraživanja je 2.000.000,00 dinara.

Računovodstvena promena je izvršena na sledećim kontima: Konto 57992 duuguje za navedeni iznos, dok konto 202 potražuje za isti taj iznos.

Na ovaj način došlo se do toga promena ove računovodstvene politike utiče na promenu krajnjeg rezultata, međutim ova promena ne utiče na poreski bilans jer nisu ispunje uslovi iz poreskog zakona (utuženje i tome slično) stoga privredni subjekt će platiti isti iznos poreza kao i pre otpisa ovog potraživanja, odnosno pre primene ove računovodstvene politike.

Rezultat A nam pokazuje konačan rezultat pri staroj računovodstvenoj politici, plavom bojom su iskazani rashodi, narandžastom prihodi, dok nam rezultat B prikazuje konačan rezultat pri promeni računovodstvene politike.

11.3 Međunarodni računovodstveni standard MRS 2 – ZALIHE

Standardizacija u oblasti računovodstvenog izveštavanja ima osnovni zadatak da obezbedi podatke i informacije za uporedne analize i nesmetano poslovno komuniciranje tj. internacionalizaciju protoka robe i kapitala. Standardizacija forme računovodstvenog izveštavanja u međunarodnim razmerama započeta je još 1951. što govori o njenoj važnosti. Vecina tih standarda se odnosi na usmeravanja za vrednovanje i procenjivanje tj. vrednosno kvantifikovanje sa transakcijama i poslovnim događajima. Zbog takvog značaja ovih standarda analiziracemo MRS 2.

Cilj ovog standarda je propisivanje računovodstvenog tretmana zaliha u sistemu istorijskih troškova. Primarno pitanje je iznos troška koji će se priznati kao imovina i tako knjigovodstveno evidentirati do priznavanja prihoda na koji se odnosi. On daje praktične smernice na troškovne formule koje se koriste pri određivanju troškova zaliha. Ovaj standard definiše zalihe robe kao sredstva koja se drže radi prodaje tokom redovnog poslovanja, kao sredstva u procesu proizvodnje koja služe za prodaju u tom obliku. Neto ostvariva vrednost je procenjena prodajna vrednost u toku redovnog poslovanja koja je umanjena za procenjene troškove neophodne za realizaciju prodaje.

U zalihe se uključuje roba koja je kupljena i koja se drži radi dalje prodaje uključujući i robu kupljenu od strane maloprodaje koja se drži iz istog razloga. Tu su uključeni i gotovi proizvodi, proizvodnja u toku kao i materijal i delovi koji čekaju korišćenje u proizvodnom procesu.

Zalihe robe treba odmeravati po nižoj od sledeće dve vrednosti: cene koštanja i neto ostvarive vrednosti. Troškovi nabavke robe obuhvataju nabavnu cenu, uvozne dažbine i druge takse kao i transport i manipulativne troškove. Trgovački popusti i rabati oduzimaju se pri određivanju troškova nabavke. Troškovi nabavke mogu uključiti i kursne razlike stranih valuta zbog visoke devalvacije ili obezvređenja valute protiv koje ne postoji praktična zaštita.

11.4 NABAVKA ROBE

Zadatak trgovinskih preduzeća sastoji se u posredovnju između proizvođača i potrošača. Ovaj zadatak ispunjava kupovinom robe koju po pravilu prodaje u nepromenjenom obliku. Evidencija o zalihama robe pored sintetičke evidencije u finansijskom knjigovodstvu vodi i dva oblika analitičke evidencije u robnom knjigovodstvu i magacinu. Zalihe robe se mogu voditi po nabavnoj vrednosti i po prodajnoj vrednosti, što svakako ima uticaj na knjigovodstveno obuhvatanje nabavke robe.

- nabavka robe po nabavnoj vrednosti

Kod knjiženja robe po nabavnoj vrednosti *Racšn – Roba* na zalihama zadužuje se za nabavnu vrednost kupljene robe, a odobrava račun *Dobavljači* ili *Dobavljači* za nefakturisanu robu, za fakturnu vrednost u zavisnosti od toga da li je faktura primljena ili ne. Za ostale nastale zavisne troškove odobrava se račun *Dobavljači*, *Blagajna* ili *Žiro račun* (u zavisnosti kako su isplaceni). Ovakva evidencija najčešće se koristi u trgovinskim preduzećima koja se bave prodajom na veliko i magacinima robe trgovine na malo.

- b) nabavka robe po prodajnim cenama

Ovakvu evidenciju nabavke robe vode sva trgovinska preduzeća koja se bave prometom robe na malo. Za obracun prodajne vrednosti robe koristimo cenu sledece strukture :

fakturna cena

+

zavisni troškovi nabavke

nabavna cena

+

razlika u ceni

PRODAJNA CENA

Razlika u ceni predstavlja potencijalni bruto dobitak trgovinskog preduzeća koja prelazi iz potencijalne u ostvarenu dobit kroz realizaciju robe. Ostvarenom razlikom u ceni pokrivaju se troškovi poslovanja tog preduzeća, a eventualna razlika predstavlja finansijski rezultat koji može biti pozitivan ili negativan. Razlika u ceni može se pojaviti kao marža, rabat ili slobodno obračunata razlika u ceni, koja se javlja kod onih roba čije se cene slobodno formiraju pod uticajem zakona ponude i tražnje.

MARŽA – se pojavljuje kod roba čija je proizvodacka i veleprodajna cena limitirana tj. određena od strane ovlašćenog državnog organa i iskazuje se procentualno u odnosu na nabavnu vrednost robe.

RABAT – se utvrđuje procentualno u odnosu na prodajnu vrednost robe i javlja se kod roba čiju cenu utvrđuje proizvođač.

Prikaz knjiženja nabavke robe možemo prikazati na sledeci nacin :

- 1) prijem fakture od dobavljača ;
- 2) zavisni troškovi nabavke po fakturi , placeni u gotovu i placeni cekom ;
- 3) razlika u ceni

11.5 Promena računovodstvene politike - RUC

Prva Varijanta									Promena RUC								
NR	NAZIV KONTA	DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo	DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo		DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo		DUGUJE	POTRAZUJE	Saldo		
0232	OPREMA ZA NEPROIZVODNE DELATNOSTI PREDUZECA	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	0.00	1,844,805.62	0.00	0.00
02322	INVENTAR	2,800.00	0.00	2,800.00	2,800.00	0.00	2,800.00	0.00	2,800.00	0.00	2,800.00	0.00	2,800.00	0.00	2,800.00	0.00	0.00
0239	OBEZVREDJENJE VRED.POSTROJENJA I OPREME	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	0.00	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	0.00	0.00	1,422,530.19	-1,422,530.19	0.00	0.00
0271	POSTROJENJA I OPREMA U PRIPREMI	68,287.50	68,287.50	0.00	68,287.50	68,287.50	0.00	0.00	68,287.50	68,287.50	0.00	0.00	68,287.50	68,287.50	0.00	0.00	0.00
1320	MAGACIN 1 - ROBA U SKLADISTU	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	0.00	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	0.00	45,931,547.24	32,859,285.02	13,072,262.22	0.00	0.00
13201	EXPONATI - ROBA U SKLADISTU	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
13202	ROBA DATA NA REVERS	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1324	UKALKULISANI PDV 18%	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	0.00	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	0.00	5,012,433.31	7,006,507.29	-1,994,073.98	0.00	0.00
13241	EXPONATI - UKAL. PDV 18%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
13242	REVERS - UKAL. PDV 18%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1329	UKALKULISANA RAZLIKA U CENI ROBE U PROMETU NA VEL.	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	0.00	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	0.00	8,299,737.96	12,379,071.02	-4,079,333.06	0.00	795,087.16
13291	EXPONATI - UKAL. RUC	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
13292	REVERS - UKAL. RUC	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1500	POTRAZIVANJA ZA DATE AVANSE	831,311.45	0.00	831,311.45	831,311.45	0.00	831,311.45	0.00	831,311.45	0.00	831,311.45	0.00	831,311.45	0.00	831,311.45	0.00	0.00
2020	POTRAZIVANJA OD KUPACA U ZEMLJI	33,089,098.77	28,586,403.89	4,502,694.88	33,089,098.77	28,586,403.89	4,502,694.88	0.00	33,089,098.77	28,586,403.89	4,502,694.88	0.00	33,089,098.77	28,586,403.89	4,502,694.88	0.00	0.00
209039	AD BEOGRAD PIB	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	0.00	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	0.00	0.00	1,430,862.10	-1,430,862.10	0.00	0.00
2230	PRETPLATA POREZA NA DOBIT	62,509.07	0.00	62,509.07	62,509.07	0.00	62,509.07	0.00	62,509.07	0.00	62,509.07	0.00	62,509.07	0.00	62,509.07	0.00	0.00
2282	POTRAZ. ZA ISPL. ZARADE I NAKN. KOJE SE REFUNDIRAJU	35,143.00	0.00	35,143.00	35,143.00	0.00	35,143.00	0.00	35,143.00	0.00	35,143.00	0.00	35,143.00	0.00	35,143.00	0.00	0.00
2410	DINARSKI TEKUCI RACUN	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	0.00	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	0.00	32,873,422.04	32,526,758.65	346,663.39	0.00	0.00
241111	VIZA KARTICA - PRELAZNI RACUN	401,828.00	352,501.00	49,327.00	401,828.00	352,501.00	49,327.00	0.00	401,828.00	352,501.00	49,327.00	0.00	401,828.00	352,501.00	49,327.00	0.00	0.00
2418	ISPLATA GOTOVINE	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	0.00
24199	PRENOS U OKVIRU ISTOG PRAVNOG LICA	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	0.00	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	0.00	1,484,500.00	1,484,500.00	0.00	0.00	0.00
2430	GLAVNA BLAGAJNA	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	1,485,912.82	1,485,912.82	0.00	0.00	0.00
2440	DEVIZNI RACUN KOD BANKE USD	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	0.00	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	0.00	13,237,385.95	13,237,385.95	0.00	0.00	0.00
24401	DEVIZNI RACUN KOD BANKE EUR	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	0.00	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	0.00	1,243,700.29	1,243,700.29	0.00	0.00	0.00
2449	PRELAZNI DEVIZNI RACUN	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	0.00	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	0.00	14,638,770.17	14,638,770.17	0.00	0.00	0.00
2700	PDV U PRIMLJENIM FAKTURAMA PO OPSTOJ STOPI	857,698.38	856,615.41	1,082.97	857,698.38	856,615.41	1,082.97	0.00	857,698.38	856,615.41	1,082.97	0.00	857,698.38	856,615.41	1,082.97	0.00	0.00
2710	PDV U PRIMLJENIM FAKTURAMA PO POSEBNOJ STOPI	4,023.38	4,023.38	0.00	4,023.38	4,023.38	0.00	0.00	4,023.38	4,023.38	0.00	0.00	4,023.38	4,023.38	0.00	0.00	0.00
2720	PDV U DATIM AVNSIMA PO OPSTOJ STOPI	12,203.38	12,203.38	0.00	12,203.38	12,203.38	0.00	0.00	12,203.38	12,203.38	0.00	0.00	12,203.38	12,203.38	0.00	0.00	0.00
2740	PDV PRI UVOZU PO OPSTOJ STOPI	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	0.00	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	0.00	2,810,213.33	2,810,213.33	0.00	0.00	0.00
2790	POTRAZIVANJA ZA VISE PLACENI PDV	383,551.54	258,723.62	124,827.92	383,551.54	258,723.62	124,827.92	0.00	383,551.54	258,723.62	124,827.92	0.00	383,551.54	258,723.62	124,827.92	0.00	0.00
3010	UDELI CLANOVA DRUSTVA	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	0.00	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	0.00	0.00	1,319,896.53	-1,319,896.53	0.00	0.00
3210	OBAVEZNE REZERVE	0.00	22,137.72	-22,137.72	0.00	22,137.72	-22,137.72	0.00	0.00	22,137.72	-22,137.72	0.00	0.00	22,137.72	-22,137.72	0.00	0.00
3400	NERASPOREDJENA DOBIT RANIJIH GODINA	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	0.00	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	0.00	0.00	1,975,028.77	-1,975,028.77	0.00	0.00
3410	NERASPOREDJENA DOBIT TEKUCE GODINE	668,215.02	1,247,686.28	-579,471.26	668,215.02	1,247,686.28	-579,471.26	0.00	668,215.02	1,247,686.28	-579,471.26	0.00	668,215.02	1,247,686.28	-579,471.26	0.00	-593,989.20
3500	GUBITAK TEKUCE GODINE							0.00	128,044.29			0.00	128,044.29			0.00	-128,044.29

4140	DUGOROCNI FIN.KREDITI-GLAVNICA	417,188.44	417,188.44	0.00	417,188.44	417,188.44	0.00	0.00
414001	KAMATE PO DUGOROCNIM KREDITIMA	23,631.75	23,631.75	0.00	23,631.75	23,631.75	0.00	0.00
4220	KRATKOROCNI FIN.KREDITI	2,238,182.84	4,101,671.63	-1,863,488.79	2,238,182.84	4,101,671.63	-1,863,488.79	0.00
4293	POZAJMICA OSNIVACA	50,000.00	245,000.00	-195,000.00	50,000.00	245,000.00	-195,000.00	0.00
4300	OBAVEZE ZA PRIMLJENE AVANSE	0.00	228,157.50	-228,157.50	0.00	228,157.50	-228,157.50	0.00
4330	OBAVEZE PREMA DOBAVLJACIMA U ZEMLJI	11,321,040.37	11,395,638.68	-74,598.31	11,321,040.37	11,395,638.68	-74,598.31	0.00
4340	OBAVEZE PREMA DOBAVLJACIMA U INOSTRANSTVU	14,085,720.21	17,987,986.03	-3,902,265.82	14,085,720.21	17,987,986.03	-3,902,265.82	0.00
4500	NETO LD	1,128,802.00	1,128,802.00	0.00	1,128,802.00	1,128,802.00	0.00	0.00
45001	NETO TOPLI OBROK	43,478.00	43,478.00	0.00	43,478.00	43,478.00	0.00	0.00
45002	NETO REGRES	22,000.00	22,000.00	0.00	22,000.00	22,000.00	0.00	0.00
4510	POREZ NA LD	160,094.00	160,094.00	0.00	160,094.00	160,094.00	0.00	0.00
4520	PIO NA TERET ZAPOSLENOG	181,467.00	181,463.00	4.00	181,467.00	181,463.00	4.00	0.00
4521	ZDRAVSTVO NA TERET ZAPOSLENOG	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	0.00
4522	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI NA TERET ZAPOSLENOG	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	0.00
4530	PIO NA TERET POSLODAVCA	181,467.00	181,463.00	4.00	181,467.00	181,463.00	4.00	0.00
4531	ZDRAVSTVO NA TERET POSLODAVCA	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	0.00
4532	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI NA TERET POSLODAVCA	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	0.00
4540	TRUDNICKO NETO	21,333.00	21,333.00	0.00	21,333.00	21,333.00	0.00	0.00
4550	POREZ NA DOHODAK KOJI SE REFUNDIRA	3,138.00	3,138.00	0.00	3,138.00	3,138.00	0.00	0.00
45610	PIO ZA BOLOVANJE PREKO 30 DANA	6,558.00	6,558.00	0.00	6,558.00	6,558.00	0.00	0.00
456101	ZDRAVSTVENO-TRUDNICKO	3,666.00	3,666.00	0.00	3,666.00	3,666.00	0.00	0.00
45611	DOP.OD NEZAPOSLENOSTI ZA BOLOVANJE PREKO 30DANA	448.00	448.00	0.00	448.00	448.00	0.00	0.00
4632	OB.ZA DNEVNICE I NAKNADE TROSK.NA SLUZBENOM PUTU	402,246.00	402,246.00	0.00	402,246.00	402,246.00	0.00	0.00
4633	PREVOZ RADNIKA NA RAD I SA RADA	117,668.00	117,668.00	0.00	117,668.00	117,668.00	0.00	0.00
46590	NETO ZAKUP POSLOVNOG PROSTORA	156,000.00	156,000.00	0.00	156,000.00	156,000.00	0.00	0.00
4693	OSTALE OBAVEZE	0.00	38,594.62	-38,594.62	0.00	38,594.62	-38,594.62	0.00
4700	PDV PO IZDATIM FAKTURAMA OPSTA STOPA	4,613,325.39	4,613,325.39	0.00	4,613,325.39	4,613,325.39	0.00	0.00
4720	PDV PO PRIMLJNIM AVANSIMA PO OPSTOJ STOPI	310,556.12	310,556.12	0.00	310,556.12	310,556.12	0.00	0.00
4790	PDV PO OSNOVU RAZLIKE OBRACUNATOG PDV I PRETH.POR.	1,645,493.00	1,862,811.96	-217,318.96	1,645,493.00	1,862,811.96	-217,318.96	0.00
4810	POREZ NA DOBIT PREDUZECA	148,825.00	176,665.53	-27,841.00	148,825.00	103,612.33	45,212.67	-73,053.67
48930	POREZ NA PRIHODE OD NEPOKRETNOSTI	29,718.00	29,718.00	0.00	29,718.00	29,718.00	0.00	0.00
4980	ODLOZENA PORESKA SREDSTVA	0.00	9,334.89	-9,334.89	0.00	9,334.89	-9,334.89	0.00
4990	OSTALA VREMENSKA RAZGRANICENJA - K	0.00	1,493,502.02	-1,493,502.02	0.00	1,493,502.02	-1,493,502.02	0.00

5011	NABAVNA VREDNOST PRODATE ROBE	19,547,113.75	0.00	19,547,113.75	20,342,200.51	0.00	20,342,200.51	-795,086.76
5121	TROSKOVI KANCELARIJSKOG MATERIJALA	9,395.98	0.00	9,395.98	9,395.98	0.00	9,395.98	0.00
5129	DRUGI TROSKOVI REZIJSKOG MATERIJALA	12,130.00	0.00	12,130.00	12,130.00	0.00	12,130.00	0.00
5130	TROSKOVI ELEKTRICNE ENERGIJE	20,324.82	0.00	20,324.82	20,324.82	0.00	20,324.82	0.00
5131	TROSKOVI TOPLLOTNE ENERGIJE	25,031.74	0.00	25,031.74	25,031.74	0.00	25,031.74	0.00
5133	TROSKOVI GORIVA ZA VOZILA	226,035.82	0.00	226,035.82	226,035.82	0.00	226,035.82	0.00
52000	TROSKOVI NETO ZARADA	1,194,280.00	0.00	1,194,280.00	1,194,280.00	0.00	1,194,280.00	0.00
52001	POREZ NA LD	160,094.00	0.00	160,094.00	160,094.00	0.00	160,094.00	0.00
52002	PIO NA TERET ZAPOSNOG	181,463.00	0.00	181,463.00	181,463.00	0.00	181,463.00	0.00
52003	ZDRAVSTVO NA TERET ZAPOSLENOG	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	0.00
52004	NEZAPOSLENOST NA TERET ZAPOSLENOG	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	0.00
52110	DOP. ZA PIO	181,463.00	0.00	181,463.00	181,463.00	0.00	181,463.00	0.00
52111	DOP. ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	101,455.00	0.00	101,455.00	101,455.00	0.00	101,455.00	0.00
52112	DOP. ZA NEZAPOSLENOST	12,373.00	0.00	12,373.00	12,373.00	0.00	12,373.00	0.00
5292	TROSKOVI SMESTAJA I ISHRANE NA SLUZBENOM PUTU	396,284.60	0.00	396,284.60	396,284.60	0.00	396,284.60	0.00
5293	TROSKOVI PREVOZA NA SLUZBENOM PUTU	67,028.35	0.00	67,028.35	67,028.35	0.00	67,028.35	0.00
5294	TROSKOVI PREVOZA SA POSLA I NA POSAO	117,668.00	0.00	117,668.00	117,668.00	0.00	117,668.00	0.00
5310	TROSKOVI PREVOZA U ZEMLJI	122,274.38	0.00	122,274.38	122,274.38	0.00	122,274.38	0.00
5312	TROSKOVI PTT USLUGA	20,688.20	0.00	20,688.20	20,688.20	0.00	20,688.20	0.00
53121	TROSKOVI TELEFONA	82,603.20	0.00	82,603.20	82,603.20	0.00	82,603.20	0.00
53122	TROSKOVI INTERNETA	44,167.77	0.00	44,167.77	44,167.77	0.00	44,167.77	0.00
5314	TROSKOVI TAXI USLUGA	2,160.00	0.00	2,160.00	2,160.00	0.00	2,160.00	0.00
5320	TROSKOVI NA ODRZAVANJU OSNOVNIH SREDSTAVA	136,822.40	0.00	136,822.40	136,822.40	0.00	136,822.40	0.00
5321	TROSKOVI ODRZAVANJA PP	34,800.00	0.00	34,800.00	34,800.00	0.00	34,800.00	0.00
5334	TROSKOVI ZAKUPA POSLOVNOG PROSTORA	157,146.00	0.00	157,146.00	157,146.00	0.00	157,146.00	0.00
5335	TROSKOVI ZAKUPA MAGACINSKOG PROSTORA	162,000.00	0.00	162,000.00	162,000.00	0.00	162,000.00	0.00
5350	TROSKOVI REKLAME I PROPAGANDE U ZEMLJI	11,233.60	0.00	11,233.60	11,233.60	0.00	11,233.60	0.00
53501	TROSKOVI OGLASA U STAMPI	56,168.00	0.00	56,168.00	56,168.00	0.00	56,168.00	0.00
5392	TROSKOVI KOMUNALNIH USLUGA	15,282.85	0.00	15,282.85	15,282.85	0.00	15,282.85	0.00
5400	TROSK. AMORT. NEM. ULAGANJA-PROPORC. METODA	100,032.73	0.00	100,032.73	100,032.73	0.00	100,032.73	0.00
5509	TROSKOVI DRUGIH NEPROIZVODNIH USLUGA	84,231.28	0.00	84,231.28	84,231.28	0.00	84,231.28	0.00
550901	KNJIGOVODSTVENE USLUGE	334,750.00	0.00	334,750.00	334,750.00	0.00	334,750.00	0.00
550902	TROSKOVI USLUGA SERVISIRANJA PO RAD. NALOGU	205,505.00	0.00	205,505.00	205,505.00	0.00	205,505.00	0.00
550903	TROSKOVI USLUGA MONTAZE I PUSTANJA U RAD	56,800.00	0.00	56,800.00	56,800.00	0.00	56,800.00	0.00
550904	DRUGI TROSKOVI	1,497,309.00	0.00	1,497,309.00	1,497,309.00	0.00	1,497,309.00	0.00
5510	TROSKOVI REPREZENTACIJE U ZEMLJI	196,785.17	0.00	196,785.17	196,785.17	0.00	196,785.17	0.00
5511	TROSKOVI UGOSTITELJSKIH USLUGA	86,347.00	0.00	86,347.00	86,347.00	0.00	86,347.00	0.00
5520	TROSKOVI PREMIJA OSIGURANJA	8,843.00	0.00	8,843.00	8,843.00	0.00	8,843.00	0.00
5530	TROSKOVI PROVIZIJE BANKE	290,779.27	0.00	290,779.27	290,779.27	0.00	290,779.27	0.00
5532	TROSKOVI PLATNOG PROMETA U INOSTRANSTVU	4,342.44	0.00	4,342.44	4,342.44	0.00	4,342.44	0.00
5541	TROSKOVI SPONZORSTVA	3,000.00	0.00	3,000.00	3,000.00	0.00	3,000.00	0.00
5551	KOM TAKSA ZA ISTICANJE FIRME	50,004.00	0.00	50,004.00	50,004.00	0.00	50,004.00	0.00
5553	GRADSKO GRADJEVINSKO ZEMLJISTE	16,540.80	0.00	16,540.80	16,540.80	0.00	16,540.80	0.00
5555	NAKNADA ZA KORISCENJE SUMA	3,427.36	0.00	3,427.36	3,427.36	0.00	3,427.36	0.00
5556	TROSKOVI CARINA	2,595.00	0.00	2,595.00	2,595.00	0.00	2,595.00	0.00
5590	SUDSKI TROSKOVI	69,134.00	0.00	69,134.00	69,134.00	0.00	69,134.00	0.00
5591	TAKSE	400.00	0.00	400.00	400.00	0.00	400.00	0.00
5620	RASHODI KAMATA PO FIN. KREDITIMA	17,604.11	0.00	17,604.11	17,604.11	0.00	17,604.11	0.00
5624	RASHODI ZATEZNIH KAMATA	32,500.92	0.00	32,500.92	32,500.92	0.00	32,500.92	0.00
5629	RASHODI DRUGIH KAMATA	674.45	0.00	674.45	674.45	0.00	674.45	0.00
5632	NEG. KURSNE RAZLIKE PO STRANIM NOV. SREDSTVIMA	175,979.03	0.00	175,979.03	175,979.03	0.00	175,979.03	0.00
5699	DRUGI FINANSIJSKI RASHODI	338.04	0.00	338.04	338.04	0.00	338.04	0.00
5799	DOPLATA PO LISTINGU	1,966.68	0.00	1,966.68	1,966.68	0.00	1,966.68	0.00
57992	OTPIS POTRAZ. PO OSNOVU TUZBE	1,430,862.10	71 - 0.00	1,430,862.10	1,430,862.10	0.00	1,430,862.10	0.00

6020	PRIHOD OD PRODAJE ROBE	0.00	27,847,385.61	-27,847,385.61	0.00	27,847,385.61	-27,847,385.61	0.00
6124	PRIHOD OD USLUGA	0.00	11,750.00	-11,750.00	0.00	11,750.00	-11,750.00	0.00
6630	POZITIVNE KURSNE RAZLIKE PO OSNOVU POTRAZ.I OBAVEZ	0.00	29,844.09	-29,844.09	0.00	29,844.09	-29,844.09	0.00
6632	POZIT.KURSNE RAZLIKE KOD PLACANJA U STRANOJ VALUTI	0.00	656,270.71	-656,270.71	0.00	656,270.71	-656,270.71	0.00
6799	OSTALI NE POMENUTI PRIHODI	0.00	3,858.90	-3,858.90	0.00	3,858.90	-3,858.90	0.00
	REZULTAT	593,989.20	0.00	593,989.20	0.00	128,044.29	-128,044.29	722,033.49
	POREZ NA DOBIT PREDUZECA	73,052.80	0.00	73,052.80			0.00	73,052.80
Grand Total		232,853,822.00	232,853,822.00	0.00	232,314,823.89	232,314,823.89	0.00	

Poreski bilans	Iznos	Promenjeni poreski bilans	Iznos	RAZLIKE
Poslovni rezultat godine	667,042.00	Dobit poslovne godine	-128,044.29	795,086.29
Ukupan iznos amortizacije	100,033.00	Ukupan iznos amortizacije	100,033.00	
Ukupan iznos amortizacije obracunat za poreske svrhe	36,547.00	Ukupan iznos amortizacije obracunat za poreske svrhe	36,547.00	
Oporeziv REZULTAT	730,528.00	Oporeziv REZULTAT	-64,558.29	
Poreska osnovica	730,528.00	Poreska osnovica	-64,558.29	
Porez	73,052.80	Porez		73,052.80
Raspored dobiti	593,989.20	Gubitak	-128,044.29	722,033.49

struktura po ulazu robe

100.00%	45,931,547.24	ulaz prod.cena
26.95%	12,379,071.02	ulaz ukal.ruc
73.05%	33,552,476.22	ulaz nabavna cena

struktura po izlazu robe na osnovu robnog knjig.

100.00%	27,847,385.61	izlaz prod.cena
29.81%	8,300,271.86	izlaz ukal.ruc
70.19%	19,547,113.75	izlaz nabavna cena

struktura izlaza " po prosecnom ulazu"

100.00%	27,847,385.61	izlaz prod.cena
26.95%	7,504,650.80	ulaz ukal.ruc
73.05%	20,342,734.81	ulaz nabavna cena

U gore prikazanoj tabeli možemo videti kako dolazi do promene u strukturi obračunavanja razlike u ceni, odnosno kako ona promena računovodstvene politike utiče na razliku u ceni.

Prilikom donošenja računovodstvene politike da li će se razlika u ceni knjižiti kao prosečna ili stvarna razlika u ceni može dovesti do različitog rezultata. Na našem primeru se može videti da ukoliko se donese računovodstvena politika da se razlika vodi po prosečnoj razlici u ceni dovodi do promene rezultata je će preduzeće ići u gubitak, što se odražava i u poreskom bilansu. Ovo se može namerno uraditi jer se na taj način smanjuje obaveza za porez što se vidi u poreskom bilansu, gde usled gubitka preduzeće nema obavezu poreza, sa druge strane ukoliko se donese odluka da se vode po stvarnim cenama (na osnovu robnog knjigovodstva) dolazimo do situacije da preduzeće prikazuje dobitak. Ovo se može uraditi iz raloga što će onda investitori na osnovu izveštaja imati pozitivnije mišljenje.

BS UGO OPREMA							KNJIGOVODSTVENA AMORTIZACIJA						
RB	Datum nabavke	Mes.	God.	Naziv osnovnog sredstva	Nabavna vrednost POCETAK (k.0230)	Otpisana vrednost POCETAK (k.0239)	% Godisnje Knjigovodstvene Amortizacije	Broj meseci	% Am.za period	Iznos knjigovodstvene amortizacije I-XII	NABAVNA VREDNOST KRAJ	OTPISANA VREDNOST KRAJ	NEOTPISANA ili SADASNJA VREDNOST
1	1/1/2002	1	2002	KOMPIJUTER	10,209.09	10,209.09	20.00	12	20.00		10,209.09	10,209.09	
2	1/1/2002	1	2002	RADNI STO SA STOLICAMA	117,953.69	117,953.69	12.50	12	12.50		117,953.69	117,953.69	
3	1/1/2002	1	2002	TELEFAX SA TELEFONOM	111,287.27	111,287.27	10.00	12	10.00		111,287.27	111,287.27	
5	4/30/2002	4	2002	TELEFON SIMENS 535	13,959.21	13,959.21	10.00	12	10.00		13,959.21	13,959.21	
6	6/9/2003	6	2003	KLIMA	23,257.21	23,257.21	16.50	12	16.50		23,257.21	23,257.21	
7	2/1/2004	2	2004	RACUNARSKI SKLOP	49,611.32	49,611.32	20.00	12	20.00		49,611.32	49,611.32	
8	3/1/2005	3	2005	FAX PANASONIC	21,783.20	21,783.20	10.00	12	10.00		21,783.20	21,783.20	
9	9/1/2005	9	2005	GARNITURA IBICA	100,651.10	100,651.10	11.00	12	11.00		100,651.10	100,651.10	
10	9/1/2005	9	2005	Volkswagen 1.9 di	550,038.38	550,038.38	14.30	12	14.30		550,038.38	550,038.38	
11	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	7,350.00	2,327.50	10.00	12	10.00	735.00	7,350.00	3,062.50	4,287.50
12	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	5,600.00	1,950.67	11.00	12	11.00	616.00	5,600.00	2,566.67	3,033.33
13	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	4,650.00	1,840.63	12.50	12	12.50	581.25	4,650.00	2,421.88	2,228.13
14	9/3/2007	9	2007	Stolice	16,638.00	5,948.09	11.00	12	11.00	1,830.18	16,638.00	7,778.27	8,859.74
15	5/21/2007	5	2007	Garnitura	17,888.80	7,051.17	11.00	12	11.00	1,967.77	17,888.80	9,018.94	8,869.86
16	5/19/2007	5	2007	Stolice	3,540.00	1,395.35	11.00	12	11.00	389.40	3,540.00	1,784.75	1,755.25
17	3/7/2007	3	2007	Auto VW CADDY-teretno	364,000.00	195,195.00	14.30	12	14.30	52,052.00	364,000.00	247,247.00	116,753.00
18	11/3/2007	11	2007	Tepih	81,200.00	31,295.83	12.50	12	12.50	10,150.00	81,200.00	41,445.83	39,754.17
19	3/14/2008	3	2008	Radna fotelja	21,000.00	6,352.50	11.00	12	11.00	2,310.00	21,000.00	8,662.50	12,337.50
20	7/7/2008	7	2008	Polica za masine	109,758.48	26,524.97	10.00	12	10.00	10,975.85	109,758.48	37,500.81	72,257.67
21	7/7/2008	7	2008	Kancelariski sto	111,779.66	33,766.77	12.50	12	12.50	13,972.46	111,779.66	47,739.23	64,040.43
22	7/7/2008	7	2008	Kancelariski sto	31,355.93	9,472.10	12.50	12	12.50	3,919.49	31,355.93	13,391.60	17,964.33
23	11/24/2008	11	2008	Telefon	3,006.78	626.41	10.00	12	10.00	300.68	3,006.78	927.09	2,079.69
24	11/28/2011	11	2011	STO M 90+50	14,425.50		12.50	1	1.04	150.27	14,425.50	150.27	14,275.23
25	11/25/2011	11	2011	RADNA FOTELJA B 029	7,910.00		12.50	1	1.04	82.40	7,910.00	82.40	7,827.60
26	12/24/2011	12	2011	RACUNARSKI SKLOP-WIN 7	45,952.00		20.00				45,952.00		45,952.00
UKUPNO					1,844,805.62	1,322,497.45				100,032.73	1,844,805.62	1,422,530.19	422,275.43

Gore prikazana tabela predstavlja tabelu obračuna amortizacije na osnovu stopa amortizacije koje je propisanom računovodstvenom politikom donešena, i prikazan je ukupan iznos amortizacije na osnovu tih stopa, u sledećoj tabeli ćemo prikazati kako će se promeniti iznos amortizacije prilikom promene amortizacije.

RB	Datum nabavke	Mes.	God.	Naziv osnovnog sredstva	Nabavna vrednost POCETAK (k.0230)	Otpisana vrednost POCETAK (k.0239)	% Godišnje Knjigovodstvene Amortizacije	Broj meseci	% Am.za period	Iznos knjigovodstvene amortizacije I-XII	NABAVNA VREDNOST KRAJ	OTPISANA VREDNOST KRAJ	NEOTPISANA ili SADASNJA VREDNOST
1	1/1/2002	1	2002	KOMPIJUTER	10,209.09	10,209.09	15.00	12	15.00	0.00	10,209.09	10,209.09	0.00
2	1/1/2002	1	2002	RADNI STO SA STOLICAMA	117,953.69	117,953.69	9.34	12	9.34	0.00	117,953.69	117,953.69	0.00
3	1/1/2002	1	2002	TELEFAX SA TELEFONOM	111,287.27	111,287.27	7.50	12	7.50	0.00	111,287.27	111,287.27	0.00
5	4/30/2002	4	2002	TELEFON SIMENS 535	13,959.21	13,959.21	7.50	12	7.50	0.00	13,959.21	13,959.21	0.00
6	6/9/2003	6	2003	KLIMA	23,257.21	23,257.21	12.34	12	12.34	0.00	23,257.21	23,257.21	0.00
7	2/1/2004	2	2004	RACUNARSKI SKLOP	49,611.32	49,611.32	15.00	12	15.00	0.00	49,611.32	49,611.32	0.00
8	3/1/2005	3	2005	FAX PANASONIC	21,783.20	21,783.20	7.50	12	7.50	0.00	21,783.20	21,783.20	0.00
9	9/1/2005	9	2005	GARNITURA IBICA	100,651.10	100,651.10	8.25	12	8.25	0.00	100,651.10	100,651.10	0.00
10	9/1/2005	9	2005	Volkswagen 1.9 di	550,038.38	550,038.38	10.73	12	10.73	0.00	550,038.38	550,038.38	0.00
11	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	7,350.00	2,327.50	7.50	12	7.50	551.25	7,350.00	2,878.75	4,471.25
12	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	5,600.00	1,950.67	8.25	12	8.25	462.00	5,600.00	2,412.67	3,187.33
13	10/2/2007	10	2007	Kancelariski nameštaj	4,650.00	1,840.63	9.34	12	9.34	434.31	4,650.00	2,274.94	2,375.07
14	9/3/2007	9	2007	Stolice	16,638.00	5,948.09	8.25	12	8.25	1,372.64	16,638.00	7,320.72	9,317.28
15	5/21/2007	5	2007	Garnitura	17,888.80	7,051.17	8.25	12	8.25	1,475.83	17,888.80	8,526.99	9,361.81
16	5/19/2007	5	2007	Stolice	3,540.00	1,395.35	8.25	12	8.25	292.05	3,540.00	1,687.40	1,852.60
17	3/7/2007	3	2007	Auto VW CADDY-teretno	364,000.00	195,195.00	10.73	12	10.73	39,057.20	364,000.00	234,252.20	129,747.80
18	11/3/2007	11	2007	Tepih	81,200.00	31,295.83	9.34	12	9.34	7,584.08	81,200.00	38,879.91	42,320.09
19	3/14/2008	3	2008	Radna fotelja	21,000.00	6,352.50	8.25	12	8.25	1,732.50	21,000.00	8,085.00	12,915.00
20	7/7/2008	7	2008	Polica za masine	109,758.48	26,524.97	7.50	12	7.50	8,231.89	109,758.48	34,756.85	75,001.63
21	7/7/2008	7	2008	Kancelariski sto	111,779.66	33,766.77	9.34	12	9.34	10,440.22	111,779.66	44,206.99	67,572.67
22	7/7/2008	7	2008	Kancelariski sto	31,355.93	9,472.10	9.34	12	9.34	2,928.64	31,355.93	12,400.75	18,955.18
23	11/24/2008	11	2008	Telefon	3,006.78	626.41	7.50	12	7.50	225.51	3,006.78	851.92	2,154.86
24	11/28/2011	11	2011	STO M 90+50	14,425.50		9.34	1	0.78	112.28	14,425.50	112.28	14,313.22
25	11/25/2011	11	2011	RADNA FOTELJA B 029	7,910.00		9.34	1	0.78	61.57	7,910.00	61.57	7,848.43
26	12/24/2011	12	2011	RACUNARSKI SKLOP-WIN 7	45,952.00		15.00	0	0.00	0.00	45,952.00	0.00	45,952.00
UKUPNO					1,844,805.62	1,322,497.45				74,961.95	1,844,805.62	1,397,459.41	447,346.21

Iz ove tabele vidimo da je izvršena promena amortizacione stope i da je došlo do promena u ukupnom iznosu amortizacije, što nas dovodi do zaključka da ukoliko se izvrši promena računovodstvene politike da se smanji amortizaciona stopa dovodi do promene rezultata, odnosno doći će do povećanja rezultata, povećava se dobit preduzeća ali se srazmerno tome smanjuje ukupan iznos amortizacije dok se ta razlika knjiži na neraspoređenu dobit, što može dovesti da investitori imaju pozitivniju sliku o preduzeću.

12 Zaključak

Korporativno upravljanje je najnoviji koncept ali i investicija za razvoj finansijskog tržišta kao i za očuvanje celokupnog svetskog poretka. Na nacionalnom nivou korporativno upravljanje je instrument povećanja efikasnosti kompanija i razvoja društva u celini. Sve važne svetske ekonomske, monetarne, računovodstvene pa i političke organizacije prihvatile su načela korporativnog upravljanja. Važan deo u ispunjavanju načela korporativnog upravljanja ima i računovodstvena profesija. Kao članica IFAC-a, Srbija treba da prihvati ova načela i da ih razvija kako u akcionarskim tako i u drugim oblicima kompanija sa ciljem povećanja njihove efikasnosti i efektivnosti ali i radi razvoja celokupnog društva. Korporativno upravljanje je proces edukacije i prakse u razvijenim zemljama, u onim zemljama sa razvijenom korporativnom tradicijom, dugom i do dva veka, ali u zemljama sa kratkom korporativnom tradicijom i kulturom, kao što je Srbija, treba ozbiljno da se shvate načela jer su ona važan instrument za razvoj korporativnog upravljanja. Iz svega navedenog dolazimo do zaključka da računovodstvo kao jedna od najstarijih ekonomskih disciplina ima izuzetan uticaj na korporacije i na njihovo upravljanje, ono zapravo predstavlja jedan od ključnih faktora uspeha kompanije i Srbija kao članica IFAC-a treba da nastavi u smeru u kojem se kreće, a to je standardizacija i harmonizacija računovodstva sa standardima koje propisuje IFAC jer će na taj način dovesti do mnogo boljeg razumevanja finansijskih izveštaja i inostranim korporacijama će biti mnogo lakše da se odluče da uđu i investiraju na naše tržište.

Iz svega što smo naveli možemo videti da su računovodstvene politike snažan instrument, koje i te kako mogu uticati na promenu stanju u bilansu. Uočili smo da neke računovodstvene politike iako utiču na krajnji rezultat, ne utiču na poreski bilans iz razloga koji su regulisani odredbama iz zakona. Takođe možemo videti da prilikom promene određenih politike može doći do takvog stanja u bilansu gde bi investitori bili u zabludi jer se njihovom promenom menja i rezultat u bilansu što u nekim situacijama može dovesti do nerealnog prikazivanja stvarnog stanja, stoga se pre investiranja moraju proveriti računovodstvene politike, odnosno da li su one menjanje i kakav su one imale uticaj na krajnji rezultat. Međutim i računovodstveno se susreće sa problemom kada su u pitanju računovodstvene politike, jer postoje situacije kada se može računovođa može dovesti u dilemu koju računovodstvenu politiku da primeni, bez namere da „šteluje“ finansijske izveštaje. Primera radi, privatna školska ustanova daje svojim učenicima/studentima, mogućnost plaćanja školovanja na 12 jednakih mesečnih rata, što znači da ona ima redovan priliv sredstava tokom cele godine. Međutim, ukoliko se dogodi da neki učenik želi celokupni iznos da uplati od jednom računovodstvo se nalazi pred problemom: da li da knjiži celokupan iznos odmah i prikaže ga kao priliv samo za taj mesec i na taj način plati za tu godinu veći porez (pod pretpostavkom da je uplata izvršena u septembru) ili da pak rasčlani uplatu na 12 jednakih rata i na taj način dovede do toga da će finansijski izveštaji prikazivati slabiji krajnji rezultat za tekuću godinu.

Sve ovo nas navodi na zaključak da su računovodstvene politike i te kako bitne za funkcionisanje i privrednih subjekata, naročito za one privredne subjekte koji imaju tendenciju da se šire i koje žele da privuku investitore. Takođe je bitno napomenuti da prilikom vođenja korporacija, odnosno kompanija mora se paziti na način na koji se tumači računovodstvo, pa i računovodstvene politike, odnosno zašto su one donesene, kako bi se što bolje prikazalo realno finansijsko stanje, što je veoma bitno kako za interne tako i za eksterne korisnike. Ukoliko bi prethodno navedeno izgubili iz vida moglo bi da dođe do slučaja da top menadžment donosi računovodstvene politike koje idu njima na ruku, da na taj način računovodstveno prikazuju stanje koje nije realno kako bi ostvarili određene bonuse.

Literatura

1. Centar za liberalno-demokratske studije (2008), Beograd.
2. Gulin D (2004), Ekonomski fakultet Zagreb, Mjesto i uloga računovodstva u korporativnom upravljanju, Zagreb.
3. Jobber D (2006), Univerzitet Singidunum, Osnovi marketinga, Beograd.
4. Kasavica P. (2010), Master rad Analiza finansijskih izveštaja korporativnog preduzeća i finansijsko planiranje –Interpretacija sa stanovišta posleovne banke- Univerzitet Singidunum, Beograd
5. Kotler F, Lane K (2006), Marketing menadžment, Beograd
6. Mihailović I (2011), Računovodstvo, Visoka poslovna škola strukovnih studija Leskovac, Leskovac.
7. Miljević M (2007), Metodologija naučnog rada, Univerzitet u istočnom sarajevu, filozofski fakultet, Pale
8. Mrdović B (2006), Menadžment računovodstva, Čačak.
9. Needles, Power, Crosson (2005) Principles of Accounting
10. Poznanić V (2010), Revizija i računovodstvo, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd.
11. Petrović Z (2009), Računovodstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd.
12. Petrović Z (2009), Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd
13. Piljić J, Kapić R, Računovodstvene politike (2007), Udruženje-udruga računovodđa i revizora Tuzlanskog kantona, Tuzla.
14. Rodić J, Poslovne finansije i procena vrednosti preduzeća, Beograd, 1993
15. Ranković J, Teorija bilansa, Beograd, 2002
16. Radovanović R, Jovanović K, Konceptije bilansa (2003), Ekonomski fakultet Beograd
17. Ranković R, Specijalni Bilansi (2003), Proinkom, Beograd
18. Stanišić M. (2011), Metodologija revizije, Univerzitet Singidunum, Beograd
19. Stevanović N i Malinić D (2003), Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd, 2003
20. Svičević S, (2007), Računovodstveni tretman stalnih sredstava namenjenih prodaji i poslovanja koja prestaju u skladu sa MSFI 5.
21. Vasić N (2008), Uloga i zadaci finansijskog rukovodstva u uslovima savremenog korporativnog upravljanja, Univerzitet Singidunum, Beograd.
22. Šćekić V (2011), Metodologija studijskih i naučnih istraživanja, Kruševac.
23. www.efak.kg.ac.rs
24. www.ft.com
25. www.ifsworld.com
26. www.ifac.org
27. www.offshore-service.biz
28. www.paragraf.rs

- 29. www.privsav.rs
- 30. www.singipedia.ac.rs
- 31. www.nbs.rs
- 32. www.mfin.gov.rs
- 33. www.merr.gov.rs
- 34. www.nbs.rs